

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BATI DİLLERİ VE EDEBİYATLARI ANABİLİM DALI
İNGİLİZ DİLİ VE EDEBİYATI BİLİM DALI

İNGİLİZCE VE TÜRKÇEDE YER VE ZAMAN
EDATLARININ KARŞILAŞTIRILMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Doç. Dr. Mehmet AYGÜN

HAZIRLAYAN
Mehmet PAK

2010

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BATI DİLLERİ VE EDEBİYATLARI ANABİLİM DALI
İNGİLİZ DİLİ VE EDEBİYATI BİLİM DALI

İNGİLİZCE VE TÜRKÇEDE YER VE ZAMAN EDATLARININ
KARŞILAŞTIRILMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Doç. Dr. Mehmet AYGÜN

HAZIRLAYAN
Mehmet PAK

Jürimiz, tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonunda bu yüksek lisans/doktora tezini oy birliği/ oy çokluğu ile başarılı bulunmuştur.

Jüri Üyeleri

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

F.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun...../...../..... tarih vesayılı kararıyla bu tezin kabulü onaylanmıştır.

Prof. Dr. Erdal AÇIKSES
Sosyal Bilimler Enstitü Müdürü

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

İngilizce ve Türkçede Yer ve Zaman Edatlarının Karşılaştırılması

Mehmet PAK

Fırat Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Batı Dilleri ve Edebiyatları Anabilim Dalı

İngiliz Dili ve Edebiyatı Bilim Dalı

ELAZIĞ – 2010, Sayfa: 135 + IX

Bu çalışma, karşılaştırmalı dilbilimi yöntemi ile İngilizce ve Türkçe’de yer alan yer ve zaman edatlarının kullanımlarını, işlevlerini ve anlamlarını açıklayarak, benzerlik ve farklılıklarını karşılaştırmalı olarak ortaya koymaya çalışmakta ve bu sayede Türk öğrencilerin performanslarını şekillendirecek olası farklılıkları izah etmektedir.

Sonuçlar göstermiştir ki, İngilizce ve Türkçede yer alan yer ve zaman edatları arasında benzerlikler olduğu gibi farklılıklar da vardır. Benzerlikler yabancı dil öğrenimine katkı sağlamakta (olumlu aktarım), farklılıklar da yabancı dil öğrenimini zorlaştırmakta ve Türk öğrencilerinin çokça hata yapmalarına neden olmaktadır (olumsuz aktarım ya da etki).

Bu çalışma, İngilizcede yer alan edatların öğretilmesine pedagojik katkı sağlamayı, öğretmenlere, öğrencilerini motive etme ve öğrenci hatalarını analiz etme konularında yardımcı olmayı ve onlara öğrencilerinin edat kullanımı konularında hata yapmalarını önleyecek alıştırmalar hazırlamalarına yardımcı olmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Edat, karşılaştırma, benzerlik, farklılık, aktarım.

ABSTRACT

Master Thesis

A Comparative and Contrastive Analysis of The Prepositions of Place and Time in Turkish and English

Mehmet PAK

Firat University

The Institute of Social Sciences

The Department of Western Languages and Literatures

English Language and Literature

ELAZIĞ – 2010, Sayfa: 135 + IX

This paper attempts a comparative and contrastive analysis about the subsystems of the prepositions (of Time and Place) in Turkish and English, in terms of their uses, function and meanings in order to find the major similarities and differences between Turkish and English and to account for any possible deviations that may characterize the performance of Turkish learners.

The result has shown that there are similarities and differences between these two subsystems of the prepositions (of Time and Place) in Turkish and English. The similarities between them facilitate the development process of learning a foreign language (positive transfer), whereas differences make learning process of a foreign language difficult and Turkish learners make many mistakes (negative transfer or interference).

This study has pedagogical implications for teaching prepositions in English to help teachers and motivate them to describe and analyse the learners' errors and also to prepare remedial exercises to eliminate the errors their students make.

Key words: Preposition, comparative, contrastive, similarity, difference, transfer.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	II
ABSTRACT.....	III
İÇİNDEKİLER	IV
TABLO LİSTESİ	VI
ŞEKİL LİSTESİ	VII
ÖNSÖZ	VIII
KISALTMALAR	IX
GİRİŞ	1
1. DİL VE DİLBİLİM	3
1.1. DİL	3
1.2. DİL AİLELERİ	14
1.2.1. Türk Dili (Türkçe)	16
1.2.2. İngiliz Dili (İngilizce)	18
1.3. DİL BİLİMİ	19
1.3.1. Karşılaştırmalı Dil Bilimi	20
1.4. ARAŞTIRMA KONUSU VE YAKLAŞIM YÖNTEMLERİ	23
2. EDATLAR	24
2.1. İngilizcede Bulunan Yer Edatları ve Türkçe Karşılaştırılması	28
2.1.1. “AT”	30
2.1.2. “IN”	36
2.1.3. “ON”	43
2.1.4. “OFF”	49
2.1.5. “AROUND”	51
2.1.6. “OVER”	51
2.1.7. “ABOVE”	53
2.1.8. “BELOW” / “BENEATH”	55
2.1.9. “UNDER” / UNDERNEATH	57
2.1.10. “BEFORE”	60
2.1.11. “AFTER”	64
2.1.12. “INSIDE”	66

2.1.13. “OUTSIDE”	67
2.1.14. “BY”	68
2.1.15. “BESIDE”	71
2.1.16. “NEAR”	72
2.1.17. “NEXT TO”	73
2.1.18. “BETWEEN”	74
2.1.19. “AMONG”/ “AMONGST” / “AMID” / “AMIDST”	77
2.1.20. “IN FRONT OF”	77
2.1.21. “IN THE FRONT OF”	78
2.1.22. “IN BACK OF”	80
2.1.23. “IN THE BACK OF”	81
2.1.24. “IN THE MIDDLE OF”	82
2.1.25. “OPPOSITE”	83
2.1.26. “BEYOND”	83
2.1.27. “ALONG / ALONGSIDE ”	85
2.1.28. “FAR (AWAY) FROM	86
2.1.29. “ON TOP OF”	87
2.1.30. “BEHIND”	89
2.1.31. NO PREPOSITION	90
2.2. İngilizcede Bulunan Zaman Edatları ve Türkçe Karşılaştırılması ..	92
2.2.1. “AT”	94
2.2.2. “IN”	97
2.2.3. “ON”	100
2.2.4. “BY”	105
2.2.5. “BEFORE”	106
2.2.6. “AFTER”	110
2.2.7. “DURING”	112
2.2.8. “FOR”	112
2.2.9. “SINCE”	113
2.2.10 “UNTIL/TILL ”	117
3. SONUÇ	118
4. KAYNAKLAR	132
5. ÖZGEÇMİŞ	135

TABLO LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 1 : Dil Aileleri	14
Tablo 2 : “AT” Edatının Kullanıldığı Yerler	30
Tablo 3 : “AT” Edatının Kullanıldığı Deyimler	31
Tablo 4 : “AT” Edatının Bazı Sıfatlarla Kullanımı	33
Tablo 5 : “AT” Edatının Fiillerle Zorunlu Kullanımı	34
Tablo 6 : “IN” Edatının Kullanıldığı Yerler	37
Tablo 7 : “IN” Edatının Kullanıldığı Deyişler	41
Tablo 8 : “IN” Edatının Zorunlu Kullanıldığı Fiiller	42
Tablo 9 : “IN” Edatının İsimlerle Zorunlu Kullanımı	42
Tablo 10 : “IN” Edatının Sıfatlarla Zorunlu Kullanımı	43
Tablo 11 : “ON” Edatının Kullanıldığı Yerler	44
Tablo 12 : “IN” ve “ON” Edatlarının Kullanımlarının Karşılaştırılması	46
Tablo 13 : “ON” Edatının Zorunlu Kullanıldığı Fiiller	48
Tablo 14 : “OFF” Edatının Deyişlerle Kullanımı	50
Tablo 15 : “UNDER” Edatının Deyişlerle Kullanımı	60
Tablo 16 : “BY” Edatının Kullanıldığı İkilemeler	70
Tablo 17 : “BY” Edatının Kullanıldığı Deyişler	70
Tablo 18 : Yer Edatı Almayan Kelimeler	90
Tablo 19 : “AT” Zaman Edatının Kullanıldığı Yerler	97
Tablo 20 : “IN” Zaman Edatının Kullanıldığı Yerler	99
Tablo 21 : “IN” Zaman Edatının Kullanıldığı Tabirler	99
Tablo 22 : “ON” Zaman Edatının Kullanıldığı Yerler	104

ŞEKİL LİSTESİ

	Sayfa
Şekil 1 : “IN” Yer Edatı	36
Şekil 2 : “ON” Yer Edatı	43
Şekil 3 : “OVER Edatı”	52
Şekil 4 : “ABOVE” Yer Edatı	53
Şekil 5 : “BELOW” Yer Edatı	55
Şekil 6 : “UNDER” Yer Edatı	58
Şekil 7 : “INSIDE” Yer Edatı	66
Şekil 8 : “BESIDE” Yer Edatı	71
Şekil 9 : “NEAR” Yer Edatı	72
Şekil 10 : “NEXT TO” Yer Edatı	73
Şekil 11 : “BETWEEN” Yer Edatı	74
Şekil 12 : “AMONG” Yer Edatı	77
Şekil 13 : “IN FRONT OF” Yer Edatı	78
Şekil 14 : “IN THE FRONT OF” Yer Edatı	79
Şekil 15 : “IN BACK OF” Yer Edatı	80
Şekil 16 : “IN THE BACK OF” Yer Edatı	81
Şekil 17 : “IN THE MIDDLE OF” Yer Edatı	82
Şekil 18 : “FAR FROM” Yer Edatı	86
Şekil 19 : “ON TOP OF” Yer Edatı	88

ÖNSÖZ

Hayat, anlamsız gibi görünen milyonlarca bileşenin bir araya gelerek bir canlıda anlam kazanması sonucunda ortaya çıkan ve her bir canlı için farklı zamanlara, yollara, imkânlarla sahip olan bir yaşam sürecidir.

Aslında bir yönüyle dil de yaşayan bir varlıktır. Farklı kültürleri barındırır, farklı zamanlarda farklı yerlerdedir, farklı milletler tarafından farklı kurallarla yaşamını sürdürür. İşte bu yaşayan varlığın belki de can damarı dilde bulunan cümlelerdir. Bu cümlelerin değere binmesi ve daha büyük bir organizmaya yaşama olanağı sağlamasının yegâne şartı, birbiriyle uyumlu kelimelerin bir arada kullanılmasıdır.

Bu çalışmada, bu kelimelerden belki de kendi başına en anlamsız olan ama onlarsız da cümlenin öksüz kaldığı edatlar ele alındı ve onların nasıl başka isimlerle bütünlük oluşturduğunu ve dili zenginleştirme yönünde ne gibi katkılar sağladıkları ortaya konmaya çalışıldı.

Bu tezin oluşturulması sürecinde çok değerli insanlarla çalışma imkânı bulduk. Bu çalışmanın ortaya çıkmasına öncülük eden başta Bölüm Başkanımız ve tez danışmanım olan Doç. Dr. Mehmet Aygün olmak üzere, gerek yüksek lisans derslerim ve gerekse tez çalışma sürecinde bir an olsun yardımlarını esirgemeyen kıymetli hocalarım Doç. Dr. Abdulhalim Aydın ve Yrd. Doç. Dr. F. Gül Koçsoy'a en içten teşekkürlerimi sunmak istiyorum. Ayrıca, yardım ve fikirlerine başvurduğumda yardımlarını esirgemeyen Doç. Dr. Mustafa Yağbasan'a da teşekkürü borç biliyorum.

Son olarak hayatını hayatımla birleştirerek beni mesut eden ve bu çalışmanın hiçbir anında yanımdan ayrılmayan değerli eşim, hayat arkadaşım Emine Pak'a da sonsuz teşekkürler ediyorum.

“Bir dili yaşarsan öğrenir, yaşatırsan öğretirsin.”

KISALTMALAR

Arp	: Arapça
BBT	: Birebir Türkçe çeviri
DKOY	: Dinleme-Konuşma-Okuma-Yazma
Etc.	: Et cetera (ve saire, ve benzeri)
Fa	: Farsça
İng Adj	: İngilizce sıfat
İng Adv	: İngilizce zarf
İng N	: İngilizce isim
İng V	: İngilizce fiil
İng	: İngilizce
K.D.B.	: Karşılaştırmalı Dilbilimi
M.P.	: Mehmet PAK
Prep	: Edat (Preposition)
Tr An	: Türkçe anlamı
Tr F	: Türkçe fiil
Tr İ	: Türkçe isim
Tr S	: Türkçe sıfat
Tr Z	: Türkçe zarf
Tr	: Türkçe
vb.	: ve benzeri
Vs.	: Ve saire

GİRİŞ

Bir dilin doğal konuşmacıları o dili kullanırken daha çok kulağın tınısına göre hareket ederler. Hiçbir zaman, “Bu ifadede bir edat, bağlaç, yan cümle vs. hatası var.”, demezler. Çünkü doğal konuşmacılar sürekli o dili dinliyor, söylüyor ve kullanıyor oldukları için, bir ifadedeki eksikliğe dilbilgisi hatası yönünden değil de ifadenin bir şekilde kulağı tırmalaması dediğimiz yönünden değerlendirir ve düzeltmeyi de yine bu yönden yaparlar. Oysa yabancı dil öğrenenlerin bu tınıyı hissetme olanağı yoktur. Dolayısı ile kelimeler ve bu kelimelerin hangi yapı ile ne şekilde kullanılabileceği de detaylı olarak öğretilmelidir. Aksi takdirde öğrenen kişi, bir şeyi ilk kez ifade ederken ister istemez kendi dilindeki kuralı ön plana çıkaracak ve farkında olmadan kendince doğru olan ama o dilin tınısını bozan bir ifadede bulunacaktır.

Burada, İngilizce ve Türkçe arasında yapılan karşılaştırmada özellikle edatların nerede ve ne şekilde kullanılacağı hususunda önemli farklılıklar bulunmaktadır. Bu farklılıkların önemli bir kısmı Türkçe’de *-de/-da* şeklinde ifade edilen eklerin İngilizce’de çok sayıda olmasında yatmaktadır. Dolayısıyla İngilizce eğitimi alan bir Türk öğrenci Türkçe’de evde, okulda, havada, suda vb. ifadeleri İngilizce’ye çevirmek istediğinde her bir kelime için uygun olan ve *-de/-da* anlamına gelen edatı bilmek zorundadır.

Her iki dilde de edatlar tek başlarına anlamsız görünebilirler. Ama, bu kelimeler asıl anlamlarını birlikte kullanıldıkları kelimeye ortaya koyarlar. Bunu yaparken de İngilizce’de herhangi bir değişime uğramadan kullanıldıkları kelimenin önünde yer alırlarken, Türkçede sesli uyumuna göre harf değişimine uğrar ve kullanıldıkları kelimenin sonuna gelerek kelime ile kaynaşırlar. İşte, nasıl ki Türk öğrencilere her kelime için doğru edatı öğrenmek zor geliyor ise aynı şekilde Türkçe öğrenen yabancılara da edatı kelime sonuna kaynaştırma ve ses uyumuna göre değiştirme zor gelmektedir. Fakat burada gözden kaçırılmaması gereken önemli bir husus var. Her dil kendi mantığında öğrenilir ve her dil kendince mantıklıdır. İşte o mantık, yabancı dil öğrenenlere aşılabilirse öğrenme-öğretme ilişkisinin temel yapı taşı yerine konulmuş ve devam eden öğrenme-öğretme de bir o kadar kolaylaşmış olur.

Birçok dilde edat kullanımı çoğunlukla karmaşıya ve hatalara sebep olmaktadır. Bu durum ikinci dili öğrenenlerde çok daha barizdir ve öğrenenin yaşı ne olursa olsun edatlarla ilgili birçok hata yapılmaktadır. İngilizcede hangi kelimenin hangi edatla ilişkili olduğunun bilinmesi hayati öneme sahiptir. Dil öğrenenlerin yaş düzeyi arttıkça kendilerini ifade noktasında daha fazla güvene sahip olurlar ve daha dikkatli olurlar. Ancak yine de başarılı olabilmek ve hata oranını azaltabilmek için mutlaka hangi kelimenin hangi edatla uyumlu olduğunu iyi anlamalıdır. Bu sayede kendilerini çok daha rahat ifade edebilirler.

Edatların nasıl öğretildiği sorgulanmalıdır. Bir alıştırma kâğıdı üzerinde boş yerleri doldurmak sonuçlara bakıldığında çok da iyi bir öğretim yöntemi değildir. Ana dilin de olumsuz etkisiyle bir süre önce hafızaya atılan ezber kalıplar bir süre sonra kullanılmamaktan dolayı unutulmakta ve tekrar ana dile en yakın edat tercih edilmekte bu da hata yapılmasına sebep olmaktadır.

Birçok Türk öğrenci, Türkçede yer alan edatları İngilizcede ifade ederken hata yapmaktadır. Oysa öğrenciler, ana dil ile ikinci dil arasındaki söz dizimsel ve mantıksal farklılıklardan haberdar olsalar daha az hata yapacak ve ikinci dilde bir cümle oluştururken kendi ana dillerinin mantığını değil de öğrendikleri ikinci dilin mantığını göz önünde bulundurabileceklerdir. Öğrencilere, hangi edatın nerede ve neden kullanılması gerektiği basit ve akılda kalıcı örneklerle anlatılır ve çok detaya inilmez ise öğrenme-öğretme ilişkisi belli bir uyuma kavuşabilir.

Bir edatın yalın bir şekilde sözlük anlamını öğrencilere söylemekle edat konusu uzun süreli öğretilemez. Edatları öğrencilere anlatmanın etkili yollarından birisi, onları belli kelimelerle ilişkilendirmek ve edatı ilgili kelimeyle birlikte öğretmektir. Özellikle genç yaştaki öğrencilere edatların tek başına ne anlama geldiği konusuna değinmeden, ilişki kurduğu kelime ile ortaya çeken genel anlamı verilebilir. İlerleyen dönemlerde öğrenciler, ikinci dile olan hakimiyetleri arttıkça, edat ve kelimeler arasındaki mantığı daha kolay ve kısa sürede kavrayabilecek ve yorumlayabileceklerdir.

1. DİL VE DİLBİLİMİ

1.1. DİL

Dil, geniş anlamda dünyada hayatın var olmasından beri bir şekilde var olan ve farklı yer, durum ve canlılarda farklı şekil ve tarzlarda zuhur eden vazgeçilmez bir olgudur.

Tam olarak ne zaman ortaya çıktığı bilinmemekle beraber, birçok bilim adamının varsayımlarına göre önce işaretlerle, daha sonra çeşitli kısa seslerle ortaya çıkan ve geçen binlerce yıl sonunda da şu anda konuştuğumuz halini alan dil, Türk Dil Kurumu sözlüğüne göre,

“İnsanların düşündüklerini ve duyduklarını bildirmek için kelimelerle veya işaretlerle yaptıkları anlaşma, lisan.”¹ olarak açıklanmaktadır.

Dili, söylediklerimizin diğer insanlar tarafından yanlışlığa meydan vermeyecek şekilde aktarılmasını sağlayan ve ortaya çıkan gereksinimler sonucu doğan, günümüzde bile durmadan gelişmeye ve değişmeye devam eden, kimi zaman bir kelimedenden, kimi zaman bir hareketten, kimi zaman da toplum tarafından bilinen belli kurallara göre söylenen ya da kaleme alınan uzun kelime gruplarından oluşan, yaşayan bir olgudur, şeklinde tanımlamak da mümkündür.

Bir toplum içerisinde yaşayan insanlar doğumdan itibaren o toplumun konuştuğu dili yaşayarak ve konuşarak öğrenirlerken, o toplumdan uzaktaki insanlar tarafından o dilin öğrenilmesi için yazılı dökümanlara olan gereksinim kaçınılmaz olmaktadır. Dilin yazıya dökülmesi demek, o dile ait genel kural ve kelimelerin bir bütünlük içinde yazılması ve öğrenecek kişilere bir kolaylık sağlaması için de belli kategorilere bölünmesi demektir. Dili yazıya dönüştürme ve öğretme amaçlı yapılan çalışmalar sonucunda sözlükler, dil bilgisi kitapları, konuşma kılavuzları ortaya çıkmıştır. Ancak bunların hiç birisi o dilin tek başına öğrenilmesi ve öğretilmesine yetmez. Yani elimize bir İngilizce-Türkçe sözlük

¹ <http://www.tdk.org.tr/TR/Genel/SozBul.aspx?F6E10F8892433CFFAAAF6AA849816B2EF4376734BED947CDE&KELIME=dil> (14.12.2009)

alıp, içindeki kelimeleri ezberleyerek o dili öğrenemeyiz ve o dili doğal konuşanlar² gibi kullanamayız.

Dil bir bütünlük içerisinde öğrenilir ve öğretilir. Dili öğrenen bir çocuk da, bir yetişkin de olsa önce kelime, sonra dilbilgisi, sonra konuşma, daha sonra dinleme diye belli bir sıraya göre o dili öğrenmez. Dili öğrenirken hepsinden bir parça alır ve zamanla onları kafasında birleştirir, olgunlaştırır ve sonunda da kullanmaya başlar. Dil öğretimi ve öğreniminde dört beceri vardır ve bunlar bir bütün oluşturarak o dilin tam olarak yaşanmasını ve kullanılmasını sağlar. Bunlar:

Dinleme, Konuşma, Okuma ve Yazma'dır (DKOY).

Dilin kullanılmasında en önemli görev ifadede bütünlüğü sağlayan cümlelere düşmektedir. Cümleler sayesinde kelimeler belli bir mantığa göre dizilmekte ve sözün, **Kim tarafından, Ne zaman, Neden, Nasıl, Niye, Nerede** söylendiği bilgileri verilebilmektedir. İşte bu yüzden bir cümlenin içinde yer alan öğelerin söz dizimi, anlatılmak istenen ifadenin, anlatılmak istendiği şekliyle karşıya aktarılması için çok önemlidir.

Dil, kullanan canlılara ya da kullanıldığı yere göre ayrışmaya uğramıştır. Dil denen iletişim aracı, sadece insanlara bahsedilmiş bir yeti değildir. Ancak en çok ayrışmayı ve farklılaşmayı insanda bulmuştur. Bir hayvanın iletişim için kullandığı bir dili var iken, insanoğlu sahip olduğu kimliğe, milliyete ya da bulunduğu yere göre farklı diller kullanmaktadır. Dil kavramı sadece ağızdan çıkan seslerin anlaşılır bir bütünlük oluşturması da değildir. Her ne kadar Banguoğlu (1990:9) dili; "Dil, insanların meramlarını anlatmak için kullandıkları bir sesli işaretler sistemidir." şeklinde tanımlasa da ses olmadan da dil olabilir. Örneğin işaret dili, hiçbir sese sahip değil iken belli başlı gruplar ya da meslek erbapları tarafından kullanılmaktadır. Ancak bizim burada üzerinde durmak istediğimiz ve detayına inmek istediğimiz dil kavramı, belli kuralları olan, sesli ve yazılı olarak ifade edilebilen Almanca, İngilizce, Türkçe vs. olarak adlandırılan dildir.

² Bir dilin konuşulduğu yerde doğup büyüyen kişiler.

Bu anlamdaki dil tabirini Ergin (1995: 3) şöyle tarif etmektedir:

“ Dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta, kendine mahsus kanunları olan ve ancak bu kanunlar çerçevesinde gelişen canlı bir varlık, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli anlaşmalar sistemi, seslerden örülmüş içtimai bir müessesedir.”

Dil, ilk kullanılmaya başlandığı andan itibaren duyguları, düşünceleri şekillendiren, kültür ve kültürel mirasların bir sonraki nesle ulaştırılmasına aracılık eden, en az bir grup ya da birçok kitle tarafından kullanılan ve bu kullanılma sonucunda gelişen, yayılan ve yaşamaya devam eden, yazı, söz ya da çeşitli şekillerle kullanılabilen ortak ifadelerin oluşturduğu bir bütündür.

İnsanoğlu hayatı boyunca farklı dilleri tanıyabilir ve kullanabilir. Ancak onda, bir tanesinin özel bir yeri vardır. Bu da “Ana Dili”dir. Ana dil, bir insanın ilk ve temel olan benliğini içinde barındırır. Bu insan daha sonra başka dilleri ne kadar iyi öğrenirse öğrensin, ana dilinin bazı özelliklerini hiç unutmaz ve bu özellikleri de yeni öğrendiği dile entegre eder. Walter Porzig (1986:6) insan topluluklarının başarılarının ve her şeyden önce kültürün mümkün ve var olabilmesinin ilk şartının dil olduğunu vurgular.

Banarlı (1987:36), dili güzelleştirenin o dili konuşan milletin kendisi olduğunu ve bu güzelliği çok ileri noktalara taşıyanlarında bu milletin içinden çıkmış olan değerli söz ustaları yani şairleri olduğunu belirtmektedir. Kaplan (1988:45) ise bu tespiti tam tersinden ele almış ve dili bir milleti millet yapan, yani insan topluluklarını bir yığın veya kitle olmaktan kurtararak cemiyet haline getiren bir vasıta olarak izah eder. Alman filozofu Heidegger’in de dil hakkında derin manalı, güzel bir sözü vardır. Heidegger, “Dil, insanın evidir.” diyerek aslında insanın kendisini en iyi ve en rahat şekilde, kendi dilinde ifade ettiğini vurgulamıştır.³

³ "Sprache ist das Haus des Seins" (Çeviri M.P.), bkz. <http://oe1.orf.at/highlights/108439.html> (05.09.2009)

Konuşulan dil, insan düşüncesini ve hayat tarzını da etkiler. Kaplan (1989: 149) dilin, onu konuşanların duygu, düşünce ve hayal dünyalarını tayin ettiğinden söz eder. Yani kültürel farklılıklara neden olur. Bir dili öğrendiğimizi düşünerek bir başka ülkede bir lokantaya gidip, basitçe, “Menüde ne var?” diye sorduğumuzda garson (nasıl oluyorsa!), “Sanırım buradan değilsiniz.” diyerek konuştuğumuz dildeki bizim hissedemediğimiz yabancılaşmayı, eğitimi düşük bile olsa kolayca hissedebilmektedir. Bu farklılaşmayı kendi kültürümüzü de katarak daha da belirginleştirebiliriz. Örneğin, *basit İngilizce* ile “I want to drink soup, please.” diye bir cümle oluşturduğumuzda, bu bize göre oldukça mantıklı ve öğrendiğimiz ikinci dilin de dilbilgisi kurallarına uygun bir ifade olmaktadır. Ancak burada unutulmuş bir şey var. Biz kendi dilimizde ve kültürümüzde çorbayı içiyoruz; acaba, İngilizce konuşanlar da içiyor mu? Hayır, bu dili konuşanlar çorbayı içmez, yerler. Şayet biz bunu bilmiyorsak, o dilin doğal konuşmacılarına çok tuhaf gelen bir ifadede bulunmuş olabiliriz.

İşte “Dil ve kültür iç içe yaşar.” ifadesi, buradaki örnekte karşılık bulmaktadır. Bu tuhaflığı aynı dil içerisinde farklılaşmış gruplarda da görebiliriz. Avcıların, doktorların, havacıların vb. dilleri kendilerine özgüdür. Havacı bir asker size, “ Üç saattir havuzdaydım.” dediğinde, büyük bir ihtimalle biz-de eğer havacı dilini bilmiyor isek, “Su nasıldı?” gibi bir soru ile konuşmayı sürdürmek isteyebiliriz. Bu soruya havacı personel mutlaka tebessümle karşılık verecektir. Çünkü onun havuz diye bahsettiği yer yüzme havuzu değil, uçakların park ettiği düz, beton alandır.

Dilleri incelerken bir başka dikkat çeken durum da dillerin kendi içinde halk tarafından sıradan olaylarda konuşulan “günlük dil” ve resmi durum ve nezaket gerektiren hallerde konuşulan “yüksek dil” şeklinde farkında olmadan ayrışmasıdır. Konuşulan günlük dil, konuşulduğu bölgelere göre ayrışır ve farklı lehçe ve farklı kelimelerle karşımıza çıkar. Bunlar, “gidiyik, geliyik” tarzında kelimelerin değişime uğraması şeklinde olabildiği gibi örneğin, patatese bölgesel ağızla “gumpir” ya da “kumpir” denmesi şeklinde de olabilir. İşte herkesin kendi memleket ağızını kullanması durumunda insanların birbirlerini anlaması, konuşulan dil aynı bile olsa, zorlaşacaktır. Bu iş için ortak bir ifade

diline ihtiyaç vardır. İşte farklı ağızları daha üst bir birimde birleştiren ve herkesin anlayabildiği ve konuşabildiği bu dil “ortak dil” dir.⁴ Konuşulan bu ortak dil adını, bu dilin en çok konuşulduğu yer ya da bölgeden alır. Fransız dilinde “Paris diyalektiği”, İngiliz dilinde “Londra diyalektiği”, Hollanda dilinde “Amsterdam diyalektiği”, İspanyolcada “Kastilia”, Rusçada “Moskova”, Almancada “Ostmitteldeutsch diyalektleri” o yerlerin ortak dilleri olarak adlandırılırlar.

Günümüzde bu ortak dil sınırları da aşmış ve ülkeleri birbirine bağlar olmuştur. Örneğin ABD ve İngiltere’de birçok diyalekt var iken kullanılan ortak dil “İngilizce” olarak adlandırılmaktadır. Aynı şekilde İspanyol ortak dili güney Amerika’da on dokuz ülke tarafından genel dil olarak kabul edilmiş ve konuşulmaktadır. Bu örnekler çoğaltılabilir, Arapçanın kuzey Afrika’ya kadar uzanması, ya da Fransızcanın Afrika’nın birçok yerinde yaygın olması gibi.

Kullanılan ortak dilin tüm ülkelerde hızla yayılmasının aslında temel nedenlerinden birisi, ortak dilin “kibar” olarak görülmesidir. Kullanılan ortak dil bazen o bölgeye ya da ülkeye egemen olan bir dil de olmayabilir. Örneğin, Hindistan’da birbirinden çok farklı yüzlerce lehçe ve diyalektler var iken, ortak dil ve ülke genelindeki resmi dil İngilizcedir.

Dillerin farklı coğrafyalarda ya da farklı gruplar arasında konuşulması sonucunda da bir farklılaşma olur. Bu farklılaşmayı Caferoğlu (1984:3) şöyle dile getiriyor:

“Kalabalık tarafından konuşulan her bir dilde tabii olarak parçalanma barizdir ve buradaki parçalanma coğrafi muhit veya içtimai muhit tesiri sonucunda vücuda gelmektedir. Coğrafi tesir üzerine dil şivelere, lehçelere, ağızlara; içtimai muhit tesiri ile ise mesleki, hususi dillere ayrılır.”

Bir ülkede konuşulan dilin bölgeden bölgeye ayrışmasının yanı sıra bir de her bölgede sosyal hayatın etkisiyle bölünmesi ve ayrışması gibi bir durumla da karşılaşırız. Bu durum daha çok sınıfsal ve ekonomik farklılıkların konuşulan

⁴ Porzig, W. *Dil Denen Mucize* (Çev. V.Ülkü). Ankara, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1986, s20.

dilde de karşılığını bulması şeklinde tezahür eder. Yani zengin sınıf konuşurken de fakir sınıftan farklı olmak ister. Bu yüzden de konuştuğu dile, daha üstün olduğunu düşündüğü ya da daha itibar duyduğu diğer dillerden kelime alıntıları yapar. Bunu okumuş bir kişi okumamış bir kişiden farklı olmak için de yapabilir. Bu şekilde ana dile birçok anlamsız yabancı kelime dahil eder. Bunu kendi aralarında çok iyi anlarlar. Zaten amaç da budur. Benim gibi olan yüksek eğitimliler ya da zenginler anlasın diğerleri de hayranlıkla seyretsin. Hâlbuki burada konuşulan dile büyük zarar vermekte ve ayrışmayı arttırmaktadır. “Olay çok egzecere edildi.” İfadesi gerçektende orta ve alt sınıf insanın anlamakta zorlanacağı bir ifadedir. Bu ifadeyi kullanan şahıs bunu kasten yapmakta ve “Olay çok abartıldı.” dememektedir. Ancak bu tip ifadeler hep üst tabakaya mal olmaz ve zamanla alt tabakanın da diline yerleşir. Bu duruma “pardon” kelimesi güzel bir örnektir. Bir zamanlar “affedersiniz” kelimesini hepimiz kullanırken, günümüzde hemen hemen herkes Fransızca kökenli “pardon” kelimesini tercih eder olmuştur. Bu da dilin bozulmasına ve normal kurallarının dışında yer alan kelimelerle dolmasına neden olmaktadır.

Dillerin;

- a. Konuşulduğu ülke,
- b. Konuşulduğu bölge,
- c. Konuşulduğu grup,
- d. Konuşulduğu ortam, göz önüne alındığında ayrışmaması ve aynı olması mümkün değildir. Önemli olan ortaya çıkan ayrışmalara rağmen yeri geldiğinde ortak bir bütünlük arz edebilmesi ve ortak dile dönülebilmesidir.

Ortak dil bu bakımdan sadece ortak kelimelerin kullanımını içermez. Aynı zamanda aynı mantık ve aynı kültürün de yer alması gerekir. Yoksa ifade karşıda anlam bulmaz. Bunun için de dilin kültürü dil öğretiminde çok önemlidir. Örneğin, cinsiyet konusunda birçok jargon ve argo vardır. Normalde bu ağız konuşan bir topluluk ya da bölge yoktur. Ancak bir kişi bu jargon ve argoları konuştuğunda yetişkin olan herkes bu dili anlar ve aynı ağızdan da cevap verebilir.

İşte, gündelik dil de dediğimiz bu ortak kültürün sonucu olan dil, bir şekilde edebiyat dilinden ya da resmi dilden farklıdır. Her ne kadar doğal olması için uğraşsak da, bir tiyatro eserindeki ifadenin oturup, düşünülerek kaleme alındığını seyirciye aksettirmekten kurtulamayız. Belki de bu yüzden atasözleri dediğimiz kalıp ifadeler, kültür ile gündelik dilin çok güzel kaynaşmış örnekleridir.

Peki, gündelik dilin sokağın tamamına hâkim olduğu bir durumda bile neden hala “yüksek dil” ya da “resmi dil” dediğimiz dile ihtiyaç var? Aslında nedeni tüm şu ana kadar yazılanların da bir özeti durumunda; gündelik dilde yer alan kelime ve ifadeler yerine ve ortamına göre farklılaşmaktadır. Ayrıca, günlük konuşma dili, Kaplan (1988:204)’ın da belirttiği gibi canlı ve sıcak olmakla beraber, lugat, bakımından sınırlı, cümle yapısı bakımından basittir. Oysa resmi yazışmalarda ya da bir mahkemede yanlış anlamaya ya da ifadeye yer vermeyen ve okuyan / dinleyen herkesin tek bir sonuca ulaşacağı bir üsluba / yazıya ihtiyaç vardır. Aksi takdirde herkes ifadeyi kendine göre yorumlayabilir ki bu da kargaşa demektir. Ancak bu demek değildir ki resmi dil sadece bu tarz yerlerde ve durumlarda kullanılacak. Gündelik dilin hâkim olduğu bir ortamda mesela bir dilenciye yüksek dil ile konuşturmak (komedilerde, romanlarda ya da filmlerde) sıkça başvurulmuş bir yöntemdir. Günlük hayatta böyle bir ifadeye pek rastlanmaz.

Caferoğlu (1984:4) siyasi olarak çok güçlü olan bir devletin edebi yönde de çok güçlü olacağı anlamına gelemeyeceğini belirtir ve yedi cihana nam salan Osmanlının kendi içinde edebi yönden birden fazla varlığı barındırmasını güzel bir örnek olarak belirtmektedir.

Diller arası etkileşimin bir sonucu olarak bazı aktarmalar doğaldır. Ancak bu aktarmaların sayısı bazen yerli kelimeler kadar çok da olabilir. Bu durum sadece kelime aktarmaları şeklinde de olmayabilir, cümle kuruluşları da etkilenebilir. İşte “karma diller” dediğimiz diller bu şekilde ortaya çıkar. İngilizce bu tip bir karma dile güzel bir örnektir. Özü “Cermen lehçesi” olan Anglo-Sakson İngilizcesi, 11 yy.’ın ortalarından itibaren Normanların da bölgeyi istila etmesi ile

Fransızca ile etkileşime girmiş ve birkaç asır sonra “ortak İngilizce” karma dili ortaya çıkmıştır. Ortak İngilizcede karakterler ortaktır. Yani bir dilin sıfatı ile diğer dilin ismi bir bütünlük oluşturmuştur. Hayvan isimleri İngilizceye daha çok Cermenceden geçmiş iken pişirilmiş hayvan isimleri Fransızcadır.

Cermen	{	ox	(domuz)	Fransızca	{	pork	(domuz eti)
		pig	(sığır)			beef	(sığır eti)
		sheep	(koyun)			mutton	(koyun eti)

Bu durum bizim dilimizde de oldukça fazlasıyla vardır. Dilimiz çok uzun süre Arapça ve Farsçanın etkisinde kalmış ve çok sayıda aktarmalar yapılmıştır. - Estağfurullah, Ma’sallah gibi.

İşte kalabalık toplumlar tarafından konuşulan dillerde Segmentasyon olarak adlandırılan ayrışma kaçınılmazdır. Aslında bu ayrışmalardaki bazı ortaklıklar dil ailelerinin ortaya çıkarılmasına da yardım etmektedir. Örneğin Ural-Altay dil ailesini tesadüfî bir çalışma sonucu büyük ölçüde şekillendiren İsveçli Philip Von Strahlenberg⁵ Volga ve Sibiry arasında yaşayan Türklerin konuştuğu dillerin bir çok benzerlik taşıdığını 18. yy.da ortaya çıkarmıştır.⁶ Daha sonra Leipzig’in⁷ 1713 yılında hazırladığı tez de Strahlenberg’i destekler nitelikte olmuştur.⁸

Bir diğer husus ise dillerin varlığını sürdürebilmesi için kullanılma zorunluluğudur; aksi takdirde yok olmaya mahkûmdurlar. Avrupa’da konuşulan dillerin bir nevi temeli kabul edilen Latincenin bugün konuşulmaması bu duruma güzel bir örnektir. Ya da bir zamanlar Latincenin tahtını ele geçiren Fransızcanın bugün tahtı İngilizceye bırakması gibi.

⁵ Philip Johan von Strahlenberg (1676-1747): İsveçli asker ve Türkolog. 1709 yılında bir savaşta Ruslara esir düştü ve Sibiry’ya sürüldü. Burada Sibiry’nın bir haritasını çıkardı ve Çar Pedro’nun ilgisini çekti ve bu bölgede serbestçe dolaşma izni aldı. Gezisi esnasında Orhun Abidelerini keşfetti. Daha fazla bilgi için bkz: http://en.wikipedia.org/wiki/Philip_Johan_von_Strahlenberg (24.09.2009)

⁶ Caferoğlu, A. Ural-Altay Dilleri Mektebi ve Türkoloji, Türklük. İstanbul, 1939, II, sayı 7, s35-36.

⁷ Gottfried Wilhelm Leibniz (1646-1716): Dilbilimci, matematikçi ve Filozof. Dünyadaki dillerin sınıflandırılması ve incelenmesi ile uğraşmış, dilin nitelikleri ve doğuşu üzerinde durmuştur. Daha fazla bilgi için bkz: http://en.wikipedia.org/wiki/Gottfried_Leibniz (24.09.2009)

⁸ Caferoğlu, A. *Türk Dili Tarihi* 1-2. İstanbul, Enderun Kitabevi, 1984, s12.

Dil eğer birileri tarafından kullanılıyor ise yaşıyor ve gelişiyor demektir. Bu gelişime paralel olarak dil, yeni kelimelerin bulunması ile ya da aktarmalarla zenginleşir ve yayılır. Bu gelişim ekonomik, iktisadi ve endüstriyel gelişime paraleldir. Yani, yeni yeni icat ve cihazların ortaya çıkması demek yeni kelimelerin de dile kazandırılması demektir. Bu tip değişim ya da gelişimler bazen yüzyıllar alır iken bazen yarım asırda bile hissedilebilir. Bu değişimin öncü belirteçlerinden birisi oluşturulan sözlüklerdir. Çünkü her sözlük yeni yeni kelimeleri ihtiva ederken, artık kullanımı dolmuş eski kelimeleri de ayırıp elemektedir. 1940'lı yıllarda basılmış bir Türkçe sözlüğü elimize aldığımızda “saban” kelimesini ve anlamını kolayca bulabiliriz. Ancak günümüzde basılan birçok sözlükte artık bu kelime yoktur. Çünkü o kelimenin ifade ettiği şey artık günümüz toplumu tarafından kullanılmamakta ve dolayısıyla bu kelimeye de ihtiyaç duyulmamaktadır.

Diller arasındaki etkileşim ve aktarımlar kimi zaman kelimenin orijinalinin aynen alınıp kullanılması şeklinde (pardon fr. gibi.) olabildiği gibi, dilin ses ahengine uygun olarak değiştirilmesi şeklinde de olabilir (television fr. = televizyon tr.).

Görüldüğü üzere dilde değişim ve etkileşim bir süreç içinde sürüp gidiyor. Ama dilbilimciler hala; “Dilde değişimin sebebi nedir?” sorusuna cevap bulmaya çalışıyorlar. Tarih boyunca birçok tez öne sürülmüş, ancak bunların çoğunluğu çelişkili olduğu için tam bir neticeye ulaşılamamıştır. Belki de sorumuzun cevabı da değişimin içinde gizlidir. Yani ortaya çıkan her türlü yenilik, değişiklik, farklılık şayet o dilin ihtiyacı olan bir şey ise o dil tarafından sindirilmekte ve dile adapte edilmektedir. Aslında şu son cümlemizi kurarken bile farkında olmadan ihtiyaca cevap veren bir yabancı kelimeyi dile katmış olduk. Adapte kelimesi adapt (ing.) fiilinden Türkçeye geçmiştir. Çünkü, “dile uydurulmuştur” şeklinde cümlemizi oluşturmuş olsak, *uydurma* kelimesi anlamı basitleştirmekte ve çok sıradan bir ifade haline getirmektedir. Bu şekilde bizim istediğimiz anlama ulaşamamaktayız. İşte bu yüzden “adapte etmek” anlamı kuvvetlendirmekte ve karşıya istenilen şekilde anlamı aktarabilmektedir.

Bir bölgede yaşayan insanlara katılan yabancı bir başka grup da dilde oluşan farklılık kavramına güzel bir örnektir. Bu iki farklı grup iletişime geçmek için aynı ölçüde olmasa bile dillerinden taviz vermek durumunda kalmaktadırlar. İstilalar, savaşlar, göçler sonucu yeni bölgede konuşulan dile uyum sağlama süreçleri buna örnektir.

Dilde ortaya çıkan değişimlerin bir diğer açıklanabilir nedeni de o dili konuşan toplumun katılan yeni fertlerinin de öğrenme ve gelişme sırasında ebeveynlerinden farklı ya da noksan şeyleri öğrenmeleri ve bunun artı ya da eksi yönlerini fark etmeden sahip oldukları bilgileri bir sonraki nesle aktarmalarıdır.⁹

Günümüzde dünyanın geneline hitap eden ve çoğunluğu etkileyen üç dilden söz edilmektedir. Bunlar İngilizce, Rusça ve Çince'dir. Türkçe ise 10. yy'dan 20. yy'a kadar çok geniş bir coğrafyada hâkimiyet kuran Türk devletleri sayesinde çok geniş bir bölgeye ulaşmış, ancak yine de hâkimiyet alanları içinde yaşayan halklar tarafından (belki de Rusça ve Fransızca gibi zorla öğretilmediği için) yaygın olarak kullanılmamıştır. Anadolu ve Asya'nın birkaç bölgesinde halk ve devlet dili olarak tutunabilmiş, hatta Arapça ve Farsçanın etkisiyle de çok fazla ayrışmaya uğramıştır.

Bir dilin farklı ülkelerde yaşayan ve farklı adla adlandırılan milletler tarafından konuşulması durumunda, bu dil milletlerarası bir dil hüviyeti kazanmasına neden olur. Milletlerarası bir dil olabilmenin bir diğer şartı da kolay öğrenilebilmesidir. İngilizcenin Fransızcanın tahtını sarsmasının nedenlerinin başında da bu gelir. İngiliz mantıkçısı C.K.Ogden 1930 yılında İngilizceyi kolay öğrenilebilir hale getirebilmek için bir dizi çalışmalarda bulunmuş, anlaşılması zor gramer ve kelimeleri ayrıştırarak 850 kelimeyle konuşulabilir hale getiren bir öneri sunmuştur. Günümüzde de bu yöntem çoğunlukla başlangıç düzeyi İngilizce eğitimlerinde etkili olarak kullanılmaktadır. Ogden (1930) buna "Basic English" adını vermiştir.¹⁰

⁹ Bkz. Jespersen, O. *Language, Its Nature, Development and Origin*, London, 1922.

¹⁰ Ogden, C.K. *Basic English*. Londra, 1930,
Basic English versus the Artificial Languages, Londra 1935.

Görüleceği üzere dillerin incelenmesi tek bir yol ya da yöntem üzerinde gitmeye hiç benzemiyor. Yüzlerce, binlerce kesişen yolları da dikkate almamız gerekiyor. “Bir dil neden yaygın?” ya da, “Neden hiç konuşulmuyor?” sorularının yüzlerce nedeni olabilir. Dilleri kendi içinde inceleyerek anlamaya çalışabileceğimiz gibi kendi konuştuğumuz dil ile karşılaştırarak da bir çıkarımda bulunabiliriz. Elde edilen bu çıkarım sonucunda diller arasındaki benzerlikler, farklılıklar, bu farklılık ve benzerliklerin kültürler arası ilişkiye etkisi ve diller arası mantık ilişkisi gibi farklı farklı alanlarda sonuçlara ulaşılabilir.

Peki, bu çıkarılan sonuçlar doğrultusunda ortak bir dil ortaya çıkarılamaz mı? Belki çıkarılabilir, ancak bunun için yüzyıllar geçmesi gerekir. Buna rağmen elimize pek bir şey de geçmeyebilir. Çünkü daha önce de bahsetmiştik, dil aynı zamanda bir kültür taşıyıcısıdır. Var olan İngilizceyi öğrenen bir kişi sadece büyük bir fikir dünyasına girmekle kalmamakta, büyük bir halkın kültür mirasından da pay almaktadır.¹¹ İşte bu yüzden planlanmış bir dil hiçbir zaman var olan bir dil kadar saygınlık ve itibar kazanamaz.

Baştan itibaren şunu açıkça kabul etmeliyiz ki, dil kullanımında ortaya çıkan her değişiklik önce bir yanlıştır. Ve bu durum o dile yerleşinceye, yani kural kabul edilinceye kadar böyle kalır. Kural kabul edildikten sonra ise, o zamana kadar ki tek doğru şekil yanlış olur.¹²

Sonuç olarak dil ile ilgili Jespersen şöyle bir ifade kullanmıştır; dile giren her bir yenilik, her bir yanlışlık(!) sanki suya atılan bir taşın suda oluşturduğu dalgalar gibi bir etkiye sahiptir. Dalganın, yani değişikliğin kabulü ve etkisi zamanla yayılır ve kabul görür.¹³

Ancak bu “dalgalar teorisi” dile giren değişikliği açıklarken, dilden çıkan ve atılan değişiklikleri açıklamaya tam olarak kafi gelmemektedir.

¹¹ Porzig, W. *Dil Denen Mucize* (Çev. V.Ülkü). Ankara, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1986, s39.

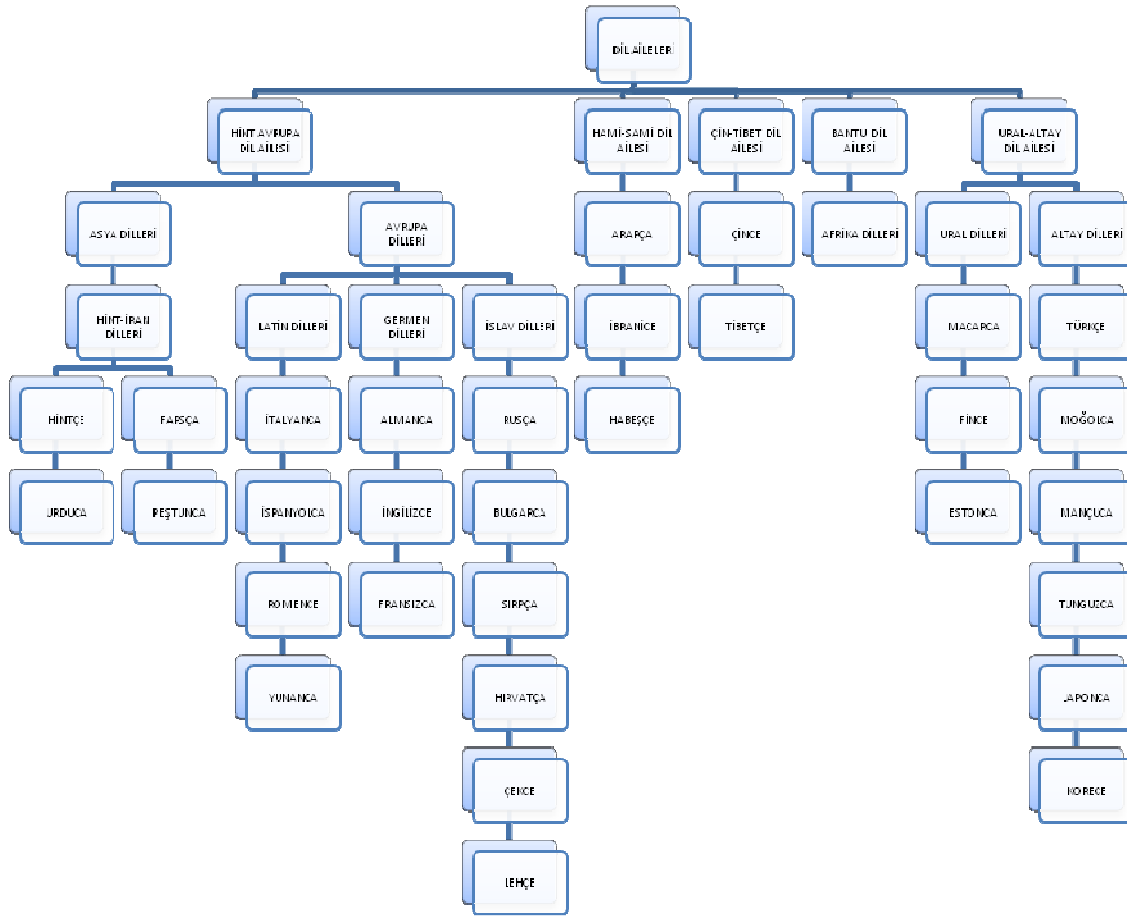
¹² Porzig, W. *Dil Denen Mucize* (Çev. V.Ülkü). Ankara, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1986, s109.

¹³ Porzig, W. *Dil Denen Mucize* (Çev. V.Ülkü). Ankara, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1986, s119.

1.2. DİL AİLELERİ

Bu ifade, farklı dillerin yapılan uzun süreli araştırmalar sonucunda birçok ortak özelliklere sahip olduğu ve tahmin edildiği kadar da farklı olmadıklarının tespitinden sonra ortaya çıkmıştır. Yapılan bu tespitlerin bir kısmı tesadüfî olarak ortaya çıkmış olsa da nihayetinde dillerin de belli bir yerde ve zamanda bir şekilde kardeş ya da bir oldukları sonucuna varılmasına sebep olmuştur. İlk başta bireysel olarak yürütülen bu çalışmalar daha sonra belli grup ve görevliler tarafından ortak bir çalışmaya dönüştürülmüş ve bugünkü dil ailelerinin şekillenmesine ortam hazırlamıştır.

Yeryüzündeki başlıca diller ve dil ailelerini bir tabloda şu şekilde gösterebiliriz:

Tablo 1. Dil Aileleri

Türkçe, Ural – Altay Dilleri grubunun Altay Dilleri koluna mensuptur. İngilizce, Hint-Avrupa Dilleri grubundan Germen dilleri grubuna mensuptur.

Ergin (1985:8) dünyada mevcut olan ya da olmayan sayısız dil üzerinde yapılan araştırmalar sonucunda dillerin morfoloji¹⁴ bakımından 4 bölüme ayrıldığını belirtmiş ve bunları şu şekilde sıralamıştır:

- 1- Tek Heceli Diller (Dildeki her kelime tek hecedir. Çin, Tibet dilleri vs.)
- 2- Eklemeli Diller (Kelimelere önek ya da sonek eklenir. Türkçe, Moğolca vs.)
- 3- Çekimli Diller (Çekimlenme sonucunda kelime kökleri değişebilir.İngilizce vs.)
- 4- Mümteziç-terkibi Diller (Kuzey Amerika yerlilerinin dilleridir.)

Türkçe, bu bölümlerden eklemeli diller grubunda yer almaktadır. Bu dil grubunda kelime kökleri bir ya da birden çok hecelidir ve kök genellikle kelime başındadır. Kökler sabittir. Kelime türetme ve çekim eklerle yapılır. İç ek yoktur. Ek sırası ve ünlüleri bellidir. Kelimelerinde cinsiyet farkı yoktur. Eklemeli diller, ön eklemeli diller ve son eklemeli diller olarak ikiye ayrılır. Türkçemiz bu yapı grubunda, sondan eklemeli bir dildir. Ural-Altay dilleri bu gruptandır.

İngilizce, bu bölümlerden çekimli diller grubundadır. Bu gruptaki diller genellikle ön, iç ve son ekler alabilen, kelimeleri çekime girdiğinde kökü tanınmaz hale gelebilen bir yapıya sahiptir. Kelime kökünü ve o kökün türevlerinin ne olabileceğini bilmeden kelimenin anlamını kavramak mümkün değildir. Aynı dil grubuna örnek olarak verilebilecek Hint- Avrupa dillerinden bazılarında ise kelimenin zamanlara göre çekiminde birbiriyle ilgisi olmayan kelimeler ortaya çıkar. İngilizce’de aynı fiil üç ayrı zamanda üç farklı kelimeye döner; go / went / gone, Almancada da durum aynıdır; gehen / ging / gegangen. Bu değişikliklerin yanında bir de yardımcı fiiller, kelimelerdeki erillik, dişilik ve cinsizlik gibi durumlar kelimenin biçimini değiştirmekte, öğrenimi epeyce zorlaştırmaktadır. Bu dil grubuna Hint-Avrupa dilleri ve Sami dilleri girer.

¹⁴ Kelime biçimlerinin yapısının incelenmesi.

1.2.1. Türk Dili (Türkçe)

Türklerin göçebe bir hayat sürmelerinden dolayı çok eski tarihlere dayanan Türkçe kaynaklar bulunmamakta, bu devirlere (örneğin, bozkır dönemi) ait bilgiler daha çok o dönemde komşularımız olan başka milletlerin yazılı kaynaklarından edinilmektedir.

Caferoğlu (1984:VII) tarih boyunca göç etme geleneğine sıkı sıkıya bağlı kalan Türk halk ve boylarının zaman zaman birleşme, zaman zaman da dağılma temayüllerinin sonucu olarak ister istemez Türk dilinin de yeni yeni lehçe, şive ya da ağızlara ayrıldığını ve parçalanmasına zemin hazırladığını belirtmektedir.

Göçebe hayattan yerleşik hayata geçildikten sonra da uzun süre toprak işgallerinin sonucu olarak Türk dili, fethedilen bölgede yaşayan milletlerden etkilenmiş ve hızlı bir gelişim kaydedememiştir. Bu yüzdendir ki belli bir tarihe ait Türkçeyi incelemek istediğimizde Arapça ve Farsça gibi dilleri de göz önünde bulundurmak zorunda kalıyoruz.

Yaklaşık iki bin yıl süren dünya siyasetine yön verme döneminde Türkçemize yabancı dillerden çok sayıda kelimenin katılması sonucu şive ve kelime zenginliği anlamında öz Türkçeden büyük ölçüde uzaklaşmış bulunmaktayız. Ancak kullanılan dilbilgisi anlamında hala bilinen en eski yazılı belgelerimizden olan iki bin yıllık Orhun Abidelerinde yer alan dilbilgisi kurallarını kullanmaya devam etmekteyiz.

Türk diline gönülden bağlı olan ve gelişmesi için her türlü gayreti sarf eden Nihat Sami Banarlı (1987:5) bu dile duyduğu aşkı şu sözleriyle dile getirmiştir:

“Şu fani dünya saadetleri içinde hiçbir şey, aziz Türk çocuklarına Türk dilini öğretmek kadar güzel hizmet değildir. Vatan çocuklarına bir milletin oluşturduğu ve yaşattığı dili, bütün güzellikleri, incelikleri, yücelikleri ve güzel sesleriyle öğretmek... Onları, böyle bir dilin sihirli ifadelerine yükselterek; her an, daha çok duyan, düşünen, anlayan ve oluşturan insanlar olarak yetiştirmek...”

Ediskun (1963:15)'a göre Türkçe yeryüzünde mevcut yaklaşık 3000 dil içerisinde devlet dili olarak konuşulmuş ya da konuşulmakta olan yaklaşık 120 dil içerisinde yer almaktadır. Türkçe, Castren¹⁵ adındaki bir Fin bilgininin ortaya çıkardığı Ural-Altay Dilleri grubundadır. Ural-Altay dil grubunda bir köken birliğinden çok bir yapı birliği göze çarpmaktadır. Bu gruptaki dillerde bir sesliler uyumu kanunu bulunmaktadır.¹⁶ Türkçe, Mançuca ve Moğolca ile birlikte bu grubun Altay kolundadır. Ural kolunda ise Fince, Macarca, Estonca, Uygurca yer almaktadır.

Altay dil ailesinin ortak özellikleri şöyle özetlenebilir:

1. Bu gruptaki dillerin hepsi yapı yönüyle eklemeli dildir.
2. Ön ekler (artikeller) yoktur.
3. Kelime türetme ve çekim son eklerle yapılırken köklerde değişme olmaz. Eklerdeki zenginlik ve çeşitlilik dikkat çekicidir.
4. Söz diziminde yardımcı unsurlar (tamlayanlar, belirtenler) önce, asıl unsurlar (tamlananlar, belirtilenler) sonra gelir: insanlık hâli, sözün doğrusu. Mustafa, türkü söylerken kendinden geçiyordu.
5. Sıfatlar isimlerden önce kullanılır: Yeşil ördek, anlayışlı öğrenci, kahraman ordu. Sayı bildiren kelimelerden sonra çokluk eki kullanılmaz: beş kardeş, üç kafadar, bin konut.
6. Cümleler, cümleyi oluşturan unsurların ilgisi bakımından, gelişmekte olan düşüncelerin akla geliş sırasına göre değil, tamamlanmış bir düşüncenin düzenli bir hiyerarşisi şeklinde kurulur.
7. Bu dillerde gramatik cinsiyet yoktur. Bu sebeple cümlelerde cinsiyet farkından kaynaklanan değişiklik yapılmaz: Müdür – müdire, memur – memure, Halit – Halide; he – she gibi.
8. Soru eki vardır.

¹⁵ Matthias Alexander Castren (1813-1852): Sibiry'a'da uzun süren araştırmaları sonucunda Ural-Altay dil grubunu ortaya çıkardı. Finlerin ve Fincenin hiç de sanıldığı gibi soyutlanmış bir dil olmadığını ve Macar, Moğol ve Türklerle akraba olabileceğini öne sürmüştür. Daha fazla bilgi için bkz. <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/98799/Matthias-Alexander-Castren> (27.09.2009)

¹⁶ Ediskun, H. *Yeni Türk Dilbilgisi*, İstanbul, Remzi Kitabevi, 1963, s17.

9. Aynı şekilde kaynaklandığı saptanan ortak ekler vardır. Türkçe ile Moğolca arasında bu ortaklık daha belirgindir.
10. Altay dilleri ses özelliklerine göre karşılaştırıldığı zaman birtakım ortaklıklar görülmektedir. Bunlardan en belirgin olanı, ünlü uyumudur. Kelime başında *l*, *r* ve *n* ünsüzlerinin bulunmaması diğer bir ortaklıktır.

1.2.2. İngiliz Dili (İngilizce)

Bir batı Cermen dili olan İngilizce, İngiltere kökenli bir dildir. Amerika Birleşik Devletleri, Karayipler, Avustralya, Birleşik Krallık, İrlanda Cumhuriyeti, Kanada ve Yeni Zelanda'da yaşayanların çoğunun anadilidir.¹⁷ Günümüzde küresel ortak dil olarak kullanıldığı için "Lingua Franca"¹⁸ olarak da tanımlanmaktadır. Kavimler göçü sonucunda Angluslar, Büyük Britanya'ya yerleşmiş ve Saksonlarla kaynaşmışlardır. Bu dilin Almanca'dan türediği sanılmaktadır.

İngilizce'nin de içinde olduğu Cermen dillerinin hangi dil ailesine ait olduğu 18. yüzyılın sonlarına doğru netlik kazanmaya başlamıştır. 1786 Yılında baş yargıç William Jones, Hindistan'ın Kalkuta şehrinde İngiliz bilim derneğinde bir konuşma yapmış ve yöresel dil olan Sanskritçenin Avrupa'nın en köklü dillerinden olan Latince ve Yunanca ile çok büyük benzerlikler taşıdığını vurgulamıştır.¹⁹ Bundan yaklaşık 20 yıl sonra Alman Franz Bopp (1816), Sanskritçeyi detaylı bir şekilde araştırmış ve Hint-Avrupa dil ailesinin oluşmasında büyük katkı sağlamıştır.²⁰

1822 Yılında Jacob Grimm (1787-1863), Cermen dillerinin, yani Gotçanın, Almancanın, İngilizcenin ve İskandinav dillerinin gramerini karşılaştırmalı olarak anlatmaya çalışmıştır.²¹ Grimm, dili tarihi gelişiminin bütünü içinde kavramaya

¹⁷ <http://tr.wikipedia.org/wiki/İngilizce> (11.11.2009)

¹⁸ Eskiden İtalyanca'nın, Fransızca, Arapça, Farsça ve İspanyolca'yla karışımından oluşmuş dile verilen adıdır.

¹⁹ Porzig, W. *Dil Denen Mucize* (Çev. V.Ülkü). Ankara, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1986, s127.

²⁰ Bkz. Bopp, F. *Über das Conjugationssystem der Sanskritsprache*, Frankfurt, 1816.

²¹ Porzig, W. *Dil Denen Mucize* (Çev. V.Ülkü). Ankara, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1986, s145.

çalışmış ve karşılaştırmalarında, akraba dillerin birbirlerinden ne gibi sapmalar gösterdiklerini ve bu sapmalara hangi yoldan gelindiğini araştırmıştır.²²

İngilizce günümüzde bir milyardan fazla kişi tarafından konuşulmakta ve en yaygın olarak konuşulan dil ünvanını korumaktadır.

1.3. DİL BİLİMİ

İnsan dilini bütün yönleriyle araştıran, onun açıklamasını yapan, iç ilişkilerini, çalışmasını ve toplumdaki yerini inceleyen bilim dalıdır. Batı dillerindeki **linguistics** kelimesinin karşılığıdır. 20. yüzyıldan itibaren ayrı bir bilim dalı olarak kabul edilmiş ve günümüzde de birçok alt dala ayrılmıştır.

Dil araştırmalarının birçok alt birime ayrılmasındaki nedeni Banguoğlu (1990:18) şöyle açıklamaktadır:

“Dil aslında sosyal bir kurum olmakla birlikte çok karmaşık bir olgudur. Kişiye ait bir meleke olması bakımından ruhi, konuşma aygıtından gelmesi sebebiyle fizyolojik ve bir ses olayı olmakla fizik yönleri vardır. Bu sebeple zamanımızda türlü yönlerden ve farklı maksatlarla incelenen bir konu olmuştur.”

Dil araştırmaları M.Ö. 5. yüzyıla kadar uzanmaktadır. Ancak dilin tarihi gelişmesinden bağımsız, kendi içinde ve kendisi için incelenmesi temelinde yapılan modern dilbilim 20. yüzyılın başında ve iki farklı akımla ortaya çıkmıştır. Avrupa yapısalcılığı olarak adlandırılan ilk akımın öncüsü Ferdinand de Saussure²³’dur. Amerikan yapısalcılığı adındaki ikinci akımın öncüsü ise Leonard Bloomfield²⁴’dir.

²² Porzig, W. *Dil Denen Mucize* (Çev. V.Ülkü). Ankara, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1986, s148.

²³ Ferdinand de Saussure (1857 – 1913): İsveçli dilbilimci, yapısalcı dilbilimin kurucusu. Ölümünden sonra, 1916 yılında, ders notlarının Genel Dilbilim Dersleri adı altında yayımlanması ile dilbilimde yeni bir çığır açıldı. Dili belli bir zaman noktasında ele alarak eşzamanlı (synchronic), kendi kendine yeterli ve bağımsız bir sistem olarak incelemeyi önerdi.

Daha fazla bilgi için bkz:

1. <http://www.felsefeekibi.com/Site/default.asp?PG=1163> (20.12.2009)

2. http://tr.wikipedia.org/wiki/Ferdinand_de_Saussure (20.12.2009)

²⁴ Leonard Bloomfield (1887 – 1949): Yapısal dilbilimin öncülerinden. ‘Language’ adlı eseri yirmi yıldan fazla bir süre dilbilimsel açıdan kaynak olarak gösterildi. Amerikan kızıldillerinin dillerini inceledi. Daha fazla bilgi için bkz:

1.3.1. Karşılaştırmalı Dil Bilimi

Karşılaştırmalı Dilbilimi (K.D.B.) iki ya da daha fazla dil yapılarını sesbilimsel, yapısal ve anlamsal olarak ele alarak dillerin benzerlik ve farklılıklarını ortaya koyar.²⁵

K.D.B. iki yada daha fazla dillerin ortak noktalarından daha çok aralarındaki farklara ve tezatlıklara bakar. Dil yapısının tarihsel gelişimlerini incelemeyiz. Daha çok diller arasında genetik akrabalık olup olmadığını ve dillerdeki anlam farklarını araştırır.

*“XIX. yüzyıl başlarında bir takım diller arasında akrabalıklar tespit edilmiş ve dünya dilleri ailelere bölünmeye başlamıştır. Bu keşifler o zamana kadar tek tek incelenen dillerin karşılaştırılmasına yol açmıştır. Böylece aynı anadilden gelen dilleri yahut bir dilin lehçelerini karşılaştırıp inceleyen eserler yazılmıştır ki bu bilgi koluna **karşılaştırmalı dilbilimi** (Alm: vergleichende Grammatik; Fr: grammaire compare; ing: comparative grammar) denmiştir.”²⁶*

Buna benzer bir açıklamayı Bussman ve Heupel de yapmıştır. Onlara göre, Karşılaştırmalı Dilbilimi sistematik olarak ve faydacı amaçlar göz önünde bulundurularak iki ya da daha fazla dili yapısal açıdan inceleyen ve bu sayede de uygulamalı dilbiliminin (Alm: Angewandte Linguistik, İng: Applied Linguistics) oluşmasına olanak sağlayan bir dilbilimidir.²⁷

Bussman’a göre K.D.B.’nin ilgi alanı esas itibariyle dil tipleri ve bu yabancı dillerin didaktik açıdan analizinin yapılmasıdır. Orta Avrupa’da “konfrontive Linguistik” diye adlandırılan bir terim yer almaktadır. Burada K.D.B.’in aksine dillerin sadece farklı yönleri değil aynı zamanda ortak yönlerine de eşit şekilde değinilmektedir. K.D.B’nin en önemli problemi karşılaştırılan dillerin birbirine uygun olan karşılaştırılabilir gramer modellerinin tespitidir. (Heupel:128)²⁸

1. http://tr.wikipedia.org/wiki/Leonard_Bloomfield (20.12.2009)

2. http://www.mnsu.edu/emuseum/information/biography/abcde/bloomfield_leonard.html

²⁵ http://de.wikipedia.org/wiki/Kontrastive_Linguistik (Çeviren: M.P.) (09.12.2009)

²⁶ <http://membres.lycos.fr/cpehlivanoglu/yukleme/dilbilgisi.pdf> (07.10.2009)

²⁷ <http://culturitalia.uibk.ac.at/hispanoteca/Lexikon%20der%20Linguistik/ko/KONTRASTIVE.htm>

²⁸ <http://culturitalia.uibk.ac.at/hispanoteca/Lexikon%20der%20Linguistik/ko/KONTRASTIVE.htm>

Rein ise yaptığı çalışmalarında K.D.B.'nin sadece karşılaştırılan dillerin genetik akrabalıklarını araştırmakla kalmadığını aynı zamanda da bu çalışmada olduğu gibi dillerin akrabalık ilişkilerini güçlü bir şekilde koparan ayrımları ve kural farklılıklarını da tespit etmeye çalıştığını belirtmiştir. Ayrıca Rein K.D.B.'yi açıklarken dilbilimsel anlatımlardan yararlanarak ve analiz yöntemlerini kullanarak yapıldığını ve esas itibarıyla de karşılaştırılan dillerin ortak yönlerinden ziyade “kontrast” olarak adlandırılan dillerin ana yapılarındaki ve alt yapılarındaki farkların belirlenmeye çalışıldığını vurgulamıştır (1983).²⁹

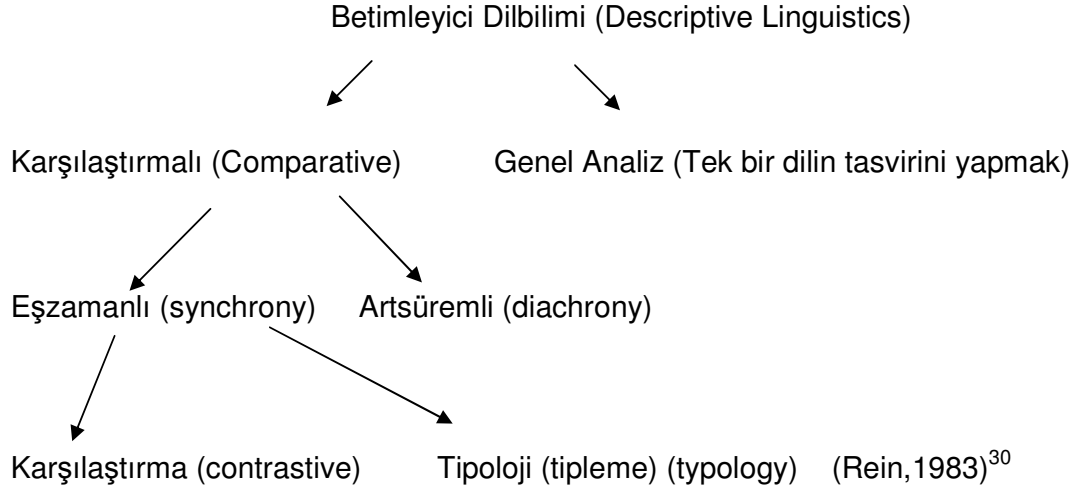
Johansson ve Hofland (1994:25) dil karşılaştırmalarının kurumsal ve uygulamalı bakış açısıyla çok ilgili olduğunu belirtmekte ve bunun nedeni olarak da bu çalışmaların yalnızca genel bilgileri ortaya çıkarmadığını aynı zamanda dillerin kendine özgü özelliklerini de açığa kavuşturduklarını vurgulamaktadırlar. İşte bu yüzden de hem bir dili genel anlamda hem de karşılaştırılan her bir dili kendi içinde anlamamıza olanak sağladığını belirtmektedirler.

Schuster (1997) Almanca ile İngilizce arasında yapılan karşılaştırmalarda çok fazla olumlu aktarımların ortaya çıkacağını, bunun sebebinin de dillerdeki benzerliklerin fazlalığından kaynaklandığını belirtmektedir. Bunun tam tersi bir durumda ise yani dillerin aileleri farklı ise öğrenmenin çok zor hatta bazen imkânsız bile olabileceğini de ifade etmektedir.

Bu karşılaştırmalar yapılırken öğrencilerde ortaya çıkan hataların tamamını öğrenilen dile yıkmak yanlış olur; ana dilde yapılan hataların da payı büyüktür. Dilin doğal konuşmacıları bazen alışkanlıktan bazen de yanlış edinimden dolayı dili kullanırken dilbilgisine aykırı cümleler kullanabilirler. İşte, karşılaştırmalar esnasında farkında olmadan ilk dildeki hata ya da eksik yönleri de ortaya çıkarabilir ve buna uygun yeni bir açıklama ve tavır belirleyebiliriz. Dolayısıyla bir dili bir başka dille karşılaştıracamızda her iki dilin de dilbilgisi ve söz dizim kurallarına yeterince hakim olmamız gerekir. Aksi durumda yapacağımız karşılaştırma basit bir yorumdan öteye geçmez.

²⁹ <http://zif.spz.tu-darmstadt.de/jg-03-3/beitrag/mich2.htm> (Çeviren: M.P.) (10.08.2009)

K.D.B.'yi Türkçe şema olarak ifade etmeye çalışırsak karşımıza şöyle bir tablo çıkacaktır:

Dil karşılaştırması üzerine ilk uğraşan Alman Friedrich Schlegel (1772-1829)'dir. 1808 yılında "Über die Sprache und Weisheit der Indier"³¹ adlı bir kitap yayımladı. Schlegel bu eserinde karşılaştırma metodu için çok katı taleplerde bulunmuştur. Schlegel, tek tek kelimeleri ve kelime şekillerini karşılaştırmının ötesine geçen önemli bir adım atmış ve dillerin yapılarının birbirleriyle karşılaştırılmasını istemiş ve ilk defa "karşılaştırmalı gramer" ifadesini kullanmıştır.³²

Ancak günümüzde kabul gören ve karşılaştırmalı dilbiliminin temellerini atan "Kültürler Karşısında Dilbilimi (1957)"³³ eseriyle Rober Lado'dur.

Lado bu kitabın birinci kısmında iki dil arasında yapılan karşılaştırmada gerekli olan 4 temel noktaya değinir. Bunlar;

- diller arasındaki temel benzerlik ve
- farklılıkların ortaya konması,
- değerlendirme için karşılaştırmalı tahlilin önemi,
- araştırma için karşılaştırmalı tahlilin önemidir.

³⁰ <http://zif.spz.tu-darmstadt.de/jg-03-3/beitrag/mich2.htm> (10.08.2009)

³¹ Anlamı: Hintlilerin Dili ve Bilgeliği Üzerine"

³² Porzig, W. *Dil Denen Mucize* (Çev. V.Ülkü). Ankara, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1986, s132.

³³ İngilizce adı: Linguistics Across Cultures.

1.4. Araştırma Konusu ve Yaklaşım Yöntemleri

Araştırma yaparken, gramatik ve pragmatik olarak tespit edilen farklılıkların daha anlaşılır ve açık olabilmesi için günlük kullanımda sıkça karşımıza çıkan yer ve zaman edatlarını bulup tespit etmeye çalıştık.

İsimler yer veya zaman anlamı kazandıklarında önlerine bazı ekler alırlar. Bu ekler onlara bir yön kazandırır ve cümle içinde anlam süslemesi yapar. Türkçede yüklem sonda bulunduğundan cümle kuruluşu sona doğrudur ve bu ekler kelimelerin sonlarında bulunur. Oysa İngilizcede yüklem baştadır ve cümle kuruluşu başa doğru gider. Sonuç olarak preposition (edat) olarak adlandırdığımız bu kelimeler de birlikte kullanıldıkları kelimelerin önlerine gelir.

Örn.:

Tr : Bugün çocuğunu sinemaya **ya** götürecektir.

BBT :O götürecektir onun çocuk **ya** sinema bugün.

İng :He will take his son **to** the cinema today.

<u>Türkçede</u>	<u>BBT</u>	<u>İngilizcede</u>
okul da	da okul	at school
bahçe de	de bahçe	in the garden
yıllar dır	dır yıllar	for years
masa da	da masa	on the table
üç saat içinde	içinde üç saat	in 3 hours
kitap hakkında	hakkında kitap	about the book
Tom ile	ile Tom	with Tom
ağacın altında	altında ağaç	under the tree
Ankara 'dan	dan Ankara	from Ankara
okul a	a okul	to the school

Yukarıda açıklamaya çalıştığımız edatların tamamının İngilizce dilbilgisinde orijinal anlamları olduğu gibi bazen cümle içlerinde kelimelerle yan yana gelerek kendi anlamları dışında farklı anlamlar kazanabilirler. İşte bu araştırmada bunlardan zaman ve yer ile ilgili olanları detaylı olarak ele alınacak ve gerek dilbilgisi ve gerekse de anlamsal olarak kullanım farklılıkları izah edilecektir.

2. EDATLAR

Dilbilgisi konularının anlatıldığı çeşitli çalışmalarda “ilgeç” de denilen “edatlar”la ilgili tanımlar şöyledir:

“Bir sözcükten sonra gelerek, o sözcükle ötekiler arasında, ilgi kuran sözcük.” (Hatiboğlu 1972:56)

“Anlam ve görevleri daha çok, tümce içinde, birlikte bulunduğu sözlerle beliren, sözcükler arasında ilgi kurmaya yarayan öğelere ilgeç denir.” (Aksan 1983:132)

“Edatlar mânâları olmayan, sadece gramer vazifeleri bulunan kelimelerdir. ... mânâlı kelimelerle birlikte kullanılarak onları desteklemek suretiyle bir gramer vazifesi görürler.” (Ergin 1986:348)

“Genellikle tek basına anlamı olmayan ve çekime girmeyen, cümle içinde öbür kelime ve kelime öbekleri arasında çeşitli ilişkiler kurmaya yarayan kelime.” (Topaloğlu 1989:33)

“Yalnız basına bir anlam taşımayan; ancak, isim ve isim soylu kelimelerden sonra gelerek sonuna geldiği kelimeyle cümledeki başka kelimeler arasında anlam ilişkisi kuran, gramer görevli müstakil kelime” (Korkmaz 1992:51)

“Tümcede sözcükler ya da öbekler arasında anlam ilgisi kuran sözcük türü. ...” (Koç 1992:149)

“Edatlar, başlı başlarına anlamları olmayan, ancak anlamlı kelimelere, takımlara, kelime öbeklerine ulandıkları ya da bir cümleye girdikleri zaman çeşitli anlam ilgileri kuran ve böylece kendi anlamları sezilen kelimelerdir.” (Ediskun 1996:284)

“Çeşitli dillerde, önünde yer aldığı ya da ardından geldiği birimle başka bir birim ya da tümcenin geri kalan bölümü arasında ilgi kurmaya yarayan, anlamı, aynı bağlamdaki öbür birimlerle belirginleşen işlevsel biçimbirim (örn. ile, göre, üzere, gibi, dolay, için vb.). ilgeçlerin tanımı ve kapsamı değişik görüşlerin ortaya atılmasına yol açmıştır...” (Vardar vd. 1998:126)

“Sözcükler, kavramlar arasında anlam ilgisi kurmaya yarayan ve ancak bu görevleri için kullanılan sözcüklere ilgeç denir.” (Gencan 2001:473)

“Edatlar, yalnız başlarına anlamları olmayan, ad ve ad soylu kelime ve kelime gruplarından sonra gelerek anlam bakımından bunlarla sıkı sıkıya bağlı bulunan, gramer bakımından onlara hâkim olan ve eklendikleri kelimeler ile cümlelerin öteki kelimeleri arasında çeşitli anlam ilişkileri kuran görevli sözlerdir.” (Korkmaz 2003:1052)

“Addan sonra yer alan, adla doğrudan ya da belli durum ardılları aracılığıyla birlik oluşturan görevsel öncüllere ilgeç denir. ... İlgeç, birlik oluşturan bir birimdir. Tek başına tümce ögesi olamaz.” (Adalı 2004:40)

“Edatlar, tek başına anlamı olmayıp daha çok isimlerden sonra gelerek onlarla diğer kelimeler arasında ilgi kuran görevli kelimelerdir...” (Tiken 2004:1)

“Edatlar tek başlarına anlamları olmayan, kelimeler arasında bağlantı kurmakla görevli olan kelimelerdir.” (Yüksekkaya vd. 2006:128)

Yukarıda verilen tanımlardan yola çıkarak Türkçede mevcut edatların ortak özelliklerini şu şekilde sıralayabiliriz:

1. Tek başlarına anlamları yoktur, ilgili oldukları kavram veya birimlerle anlamları sezilir.
2. Kendi başlarına cümle ögesi olamazlar, olduklarında adlaşırlar.
3. Çekime girmezler.
4. İsim veya isim soylu kelimelerden sonra gelerek bunlar veya gruplar arasında ilgi kurarlar. (Senin kadar çalışkan, akıllı düşman görmedim.)
5. Diğer kelime türleri gibi cümlede özne, tümleç veya yüklem görevini üstlenebilir. Ancak özne olarak kullanılması enderdir. Bu durumda adlaşırlar: Ak akça, kara gün içindir. Hikâye tahmin ettiğiniz gibidir. Gibi, benzetme edatıdır.
6. Örnekleri az olmakla birlikte bazı çekim edatları isim gibi de kullanılabilir: Bu kadarı yeter de artar bile. Sizin gibisini görmedim.

7. Bazı edatlar biçim bakımından kelime; işlev bakımından isim çekimi eki durumunda bulunabilir: Bu elbiseyi kızım için aldım. (=Bu elbiseyi kızıma aldım.)

Türkoloji'nin önde gelen isimlerinden Ergin (1988:328) edatları anlamları olmayan, yalnızca dilbilgisel işlevleri olan sözcükler olarak görmektedir ve ünlem edatları, bağlama edatları, son çekim edatları, sona gelen edatlar diye dörde ayırmaktadır. Ediskun (1985:284) da edatların başlı başına anlamları olmadığından, ancak tümceye girdiklerinde anlam ilgileri kurup anlamlarını sezdirdiklerinden söz etmekte ve bu tanıma dayanarak durum ekleri ile (-e, -de, -den) belirteç türeten -den ve -siz eklerini bu bağlamda incelemektedir.

Edatın karşılığı olarak *ilgeç* terimini kullanan Atabay/Kutluk/Özel (1983) bu terimin birden çok kavramı içerecek biçimde kullanıldığına ve bu kavramın sınırlarının çizilmesi gerektiğine değinmektedirler.³⁴

Bunu öğrenebilmek içinde öncelikle yer ve zaman bildiren edatların anlamlarını bilmemiz ve hangi kelimelerle anlamlı hale geldiklerine dikkat çekmemiz gerekmektedir.

Türkçede edatlar:

1. Çekim edatları (asıl edatlar),
2. Bağlama edatları (bağlaçlar),
3. Ünlem edatları olmak üzere üç grupta incelenir.

Bu çalışmada inceleyeceğimiz yer ve zaman edatlarının bulunduğu grup olan çekim edatlarını biraz daha açıklayalım:

Çekim edatları sonuna geldiği isimle cümledeki diğer kelimeler arasında benzerlik, zaman, yer, başkalık vb. gibi bakımlardan türlü ilgiler kuran edatlardır: ait, ara, başka, beri, böyle, dair, değin, dek, dışarı, diye, doğru, dolayı, evvel, geri, gayri, gibi, göre, için, ileri, ile, kadar, kadarınca, karşı, nazaran, önce, öte,

³⁴ Atabay/Kutluk/Özel (1983) 132. – 144. sayfalardaki dipnotlarda edatlarla / ilgeçlerle ilgili olarak birçok dilbilgisi / dilbilim uzmanının görüşlerini özetlemektedir.

ötürü, özge, rağmen, sıra, sonra, taraf, tek, türlü, üzere, yana vb. gibi. Bu edatlar çekim eki görevindeki edatlar olup, isimlerden sonra gelerek onların çeşitli zarf hâllerini yaparlar. Çekim edatları sonuna geldiği isimle eksiz (yalın hâl); yaklaşma hâli eki, ayrılma hâli eki veya ilgi hâli ekiyle birleşerek edat grubunu oluştururlar.³⁵

İngilizcede mevcut edatların belli başlı özellikleri de şunlardır:

- Bir ismi ya da zamiri aynı cümlede başka bir kelimeye bağlamak için kullanılırlar.
- İsimler ve fiillerin aksine cümlede değişime uğramazlar.
- İngilizcede edatlar her zaman soru kelimelerinden önce gelir.
- Şayet bir cümlede edat tümleci cümle başına gelir ise mutlaka virgül ile ayrılır.
- Edat cümleciklerinde özne ya da fiil olmaz.

İngilizcede ve Türkçede “edat” tanımına baktığımızda büyük bir benzerlik göze çarpar. Her iki dilde de “kendi başlarına anlamı olmayan ancak cümle içerisinde kelimeler arasında ilgi kuran kelimeler” olarak adlandırılırlar. Dolayısıyla bir kelimenin edat olabilmesi için mutlaka bir şekilde ayrı olarak yazılması ve cümleden çıkarıldığında da anlam bozulmasına ya da kaymasına neden olması gerekmektedir.

Örn.:

İng : I am at the door.

Tr : Ben kapı dayım.

Yukarıda yer alan örnekte eğer “at” edatını cümleden çıkartır isek cümlenin anlamı değişir ve “Ben kapıyım” olur. Buna benzer bir örneği Türkçede de verebiliriz:

Örn.:

Tr : Ben saat 9.00’dan beri Adana’dayım.

İng : I have been in Adana since 9.00 o’clock.

³⁵ <http://www.frmtr.com/turk-dili-ve-edebiyati/1434842-zarflarin-ve-edatlarin-turkcede-kullanilis-sekilleri.html> (29.09.2009)

Eğer “-den beri” edatını cümleden çıkartır isek cümlelerin yeni anlamı “Ben saat 9’da Adana’dayım.” şeklinde olur. Yani, 1.’sinde çoktan Adana’da olduğundan bahsedilirken, 2.’sinde henüz belirtilen yerde olunmadığı, belirtilen saatte oraya varılacağı ifade edilmektedir.

Edatlar çok geniş ve bir o kadar da karmaşık bir konu olduğu için bu çalışmada sadece yer ve zaman bildiren edatların detaylı karşılaştırmaları yapılacaktır.

2.1. İngilizcede Bulunan Yer Edatları ve Türkçe Karşılaştırması

İngilizcede bir nesnenin / ismin yerini ve konumunu bildiren edatlardır. İngilizce eklemeli diller gurubunda yer almadığı için cümlelerin ihtiyacı olan bulunma, çıkma ve yönelme eklerini ancak edatlar sağlayabilmektedir. İşte Türkçe ile İngilizce arasındaki en önemli farklardan birisi buradadır. Türkçede birçok ek, edat kullanımına gerek bırakmamaktadır. Yani İngilizce bir edatın karşılığı Türkçede yine mutlaka bir edat olacaktır gibi bir ifade kullanılamaz.

Türkçede yer alan ekler cümleye genelleme anlamı katar. Yani, “Ben ev-de-yim.” cümlesinde yer alan “-de” bulunma eki benim evin, içinde mi, önünde mi, yanında mı olduğumu bana bildirmek için yetersiz kalmaktadır. Bu tarzda detayları verebilmemiz için bu ekleri yer/yön bildiren kelimelerden sonra kullanmamız gerekir. Oysa İngilizcede edatlar tek başlarına detay bilgi verebilirler.

Örn. 1:

Tr : Ben ev-de-yim.

(İsmin sonuna gelen bulunma eki genellemedir.)

İng : I am at my house.³⁶

(“at” edatı İngilizcede bazen genelleme edatı olarak kullanılabilir.)

Örn. 2 :

Tr : Ben evin için-de-yim. (Bulunma eki “-de” yer/yön bildiren “iç” kelimesinden sonra kullanılmış ve detay bilgi verilmiştir.)

İng : I am in the house. (“in” edatı “içinde” ifadesini karşılar.)

³⁶ İngilizcede “Evdeyim.” ifadesinin tam karşılığı aslında “I am home.” cümlesidir. Ancak örneğin genelleme ifadesini karşılayabilmesi ve “I am home.” cümlesi için “neden edat yoktur?” sorusuyla karşılaşmamak ve konumuzun dışında bir açıklama yapmamak için “I am at my house.” cümlesi kullanılmıştır.

İngilizcede en çok kullanılan yer edatları, **in**, **at** ve **on**'dur. Bunun en temel nedeni, bu edatların genel itibarıyla aynı anlama sahip olmaları, ancak farklı kelimelerle kullanılmalarından kaynaklanmaktadır.

Örn. 1:

İng : I am **on** the bus.
Tr : Ben otobüs-**de**-yim.

Örn. 2:

İng : I am **at** the post office.
Tr : Ben postane-**de**-yim.

Örn. 3:

İng : I am **in** the garden.
Tr : Ben bahçe-**de**-yim.

İngilizce çekimli diller grubunda yer aldığı için Türkçede olduğu gibi kelime sonuna çoğunlukla eklemeye yapılmaz.³⁷ Bunun yerine anlam daha çok cümleye eklenen ilave kelimelerle karşılanır. İşte bu kelimelerin başında da edatlar gelir. İngilizcede yer alan bulunma eklerinin tamamı aslında birer edattır. Buna karşın Türkçede ise durum farklıdır. Türkçede yer bildiren kelimeler isimdir ve bu isimler bulunma ekleri, yönelme ekleri, ya da çıkma ekleriyle birlikte kullanılarak edat kullanımına gerek kalmadan istenen ifadeye ulaşılabilir.

Örn.:

Tr : Ben şimdi banka-**da**-y-ım.
İng : I am **at** the bank now.

Örnekte de görüleceği üzere banka isminin sonuna gelen bulunma eki “-da” ile kişi nerede olduğunu ifade edebilmektedir. Oysa İngilizcede bulunma eki diye bir ek olmadığı ve bunun için ayrı bir edat bulunduğu için ismin önüne gelen “at” edatı bulunma ekinin görevini üstlenmiştir.

Şimdi bu edatları Türkçe karşılıkları ile karşılaştırarak detaylı olarak verelim ve Türkçe ile olan ortak ve farklı yönlerini ortaya koymaya çalışalım:

³⁷ Burada “çoğunlukla” denmesinin sebebi, İngilizcede önek ve sonek kullanımlarının özellikle fiillerin çekimlenmesinde ya da sıfat ve ya zarf türetilmesinde kullanılmasından dolayıdır. Yani İngilizcede eklemeye hiç yoktur demek yanlış bir ifade olur. Örn. : Help-ful (faydalı), pre-judge (ön yargı), want-ed (iste-di), careful-ly (dikkat-li-ce) vs.

2.1.1. “AT”

Bu edat yer edatı olarak kullanıldığında belli bir yerdeki noktadan söz etmiş oluruz.

Örn.:

Tr : Ahmet San Antonio şehrinde Broadway yolu 42 numarada yaşıyor.

İng : Ahmet lives at 42 Broadway Road in San Antonio.

Birisine yerimizi söylerken şayet belirli bir konum ya da noktada isek bu edatı kullanırız. Bu ifadeyi şu şekilde tabloya dökebiliriz:

EDAT	İNG	TR
at	the corner	köşede
	the bus stop	otobüs durağında
	the door	kapıda
	the entrance	girişte
	the crossroads	kavşakda
	the top of the page	sayfanın üst tarafında
	the end of the road	yolun sonunda
	the top / the bottom	üstde / altıda
	the side	yanda
	reception	resepsiyonda
	school / university /college	okulda / üniversitede / kolejde
	home / work	evde / işde

Tablo 2. “At” edatının kullanıldığı yerler

Bu edat genel bir yeri, örneğin bankayı ifade ederken kullanılıyor ise aslında bir anlamda tam belirleyici olmamakta ve anlamı da genelleştirmektedir. Dolayısıyla herkese açık yerlere ait ayrıntı belirtmeyen ifadelerde “at” edatı kullanılır diyebiliriz.

Örn.:

Tr : Bankadaım.

İng : I am at the bank.

Bu örnekte görüldüğü gibi, “bankadayım” ifadesi çok geneldir. Yani (bankanın önünde mi, içinde mi, yanında mı?) gibi soruların hiçbirinin cevabını barındırmamaktadır. Dolayısıyla da “bankanın neresindesin?” gibi bir ilave soruya ihtiyaç vardır.

Bu edat insanların belli bir amaç için bir araya geldiği ve daha sonra ayrıldığı yerleri belirtmede de kullanılır.

Örn. 1:

İng : Hasan is at the conference.

Tr :Hasan konferansda.

Örn. 2:

İng : I saw you at the airport yesterday.

Tr : Seni dün hava alanında gördüm.

İngilizce’de deyiş ya da tabir olarak adlandırabileceğimiz ve içinde edat barındıran çok sayıda kalıplaşmış ifade vardır. Bu ifadelerde yer alan gerek edatlar gerekse diğer kelimeler kendi anlamlarından çıkıp hep birlikte farklı bir anlama kavuşurlar. Dolayısıyla ifadeyi anlayabilmek için kelimeleri tek tek değil de bir bütünlük içinde ele almamız gerekir. Bunları öğrenmek hem çok vakit hem de çaba gerektirmektedir.

Şimdi bu açıklamaya uygun olan ve içinde “at” edatının da bulunduğu bazı tabirleri bir tabloda verelim:

EDAT	İNG	TR
at	any rate	ne olursa olsun
	fault	hatalı
	hand	halihazırda, hemen elde edilebilir
	a loss	şaşkın, ne yapacağını bilememe
	the mercy of	insafına kalmış
	risk	güvende olmayan
	short notice	uyarı olarak
	stake	tehlikede olma
	that rate	bu şartlar altında
	the wheel	kontrol altında

Tablo 3. “At” edatının kullanıldığı deyimler

Yukarıda verilen örnekler tabii ki daha da çoğaltılabilir. İngilizcede birden fazla edat cümle içerisinde “at” edatının aldığı görevi üstlenebilir.

Örn.:

Tr : Savaşta ve barışta, karada, denizde ve havada....
İng : At war and peace, on the ground, in the sea and sky...

Türkçede Tablo 2’de yer alan örneklere benzer sabit edatlı deyiş kullanımı yoktur. Tabii ki Türkçede de birçok deyiş vardır. Ancak bunların tamamı sadece doğru bulunma ekini (-de, -da) kelimenin sonuna ekleyerek yapılır.

Örn.:

Tr : Eli işte, gözü oynasta!
İng : His/her hands are on the job, (but) his/her eyes are at play!

İngilizcede edatlar herhangi bir çekime uğramazlar. Ancak Türkçede bu edatları karşılayan bulunma ekleri Türkçenin ses uyumuna uygun olarak “-de, -da” ya da “-te, -ta” şeklinde yazılabilir.

İngilizcede bulunan edatların tek bir anlamı yoktur. Birlikte kullanıldıkları, isim, sıfat ve fiille birlikte farklı bir anlama kavuşabilirler. Dolayısıyla Türkçede yer alan bir durum ekinin anlamını İngilizcede birden fazla edat karşılayabilir.

Örn. 1:

Tr : Bana bak!
İng : Look at me!

Örn. 2:

Tr : Bana ver!
İng : Give it to me!

Örn. 3:

Tr : Eşim bana güvenir.
İng : My wife relies on me.

İşte bu yüzden de Türk öğrenciler hangi durumda hangi edatı kullanacaklarını bilememekte ve akıllarına ilk gelen edatı kendilerince doğru kabul edip kullanmaktadırlar. İngilizcede bu durumlar dilin daha çok tınısıyla

alakalı olduğu ya da çok detaylı bir açıklama gerektirdiği için Türk öğrenciler sürekli hata yapmaktadırlar. Bu durum Türkçe öğrenenler için bir kolaylık olarak kabul edilebilirken İngilizce öğrenen Türk öğrenciler için büyük bir zorluktur.

Bu edat şayet isim, sıfat ya da fiillerle zorunlu kullanıma giriyorsa anlamı daha çok “birine, birşeye” ifadesindeki yönelme eklerinin kelimeye kattığı anlama döner.

İngilizcede bu edatın belli başlı sıfatlarla kullanımı bir tabloda şöyle gösterilebilir:

İng - Adj	Prep	Tr - An
adept	at	birşeyde usta olma
amazed		birşeye şaşırmış olma
shocked		birşeye şoke olma
alarmed		alarmda olma
overjoyed		çok sevinçli olma
surprised		şaşırmış olma

Tablo 4. “At” edatının bazı sıfatlarla kullanımı

Yukarıdaki örneklerde yer alan sıfatlar daha çok pasif bir yapıdadır. Çünkü ortaya çıkan durum (örn: şaşırmış olma) kişinin kendi kendine yapacağı bir şeyden ziyade ortaya çıkan bir olay ya da durum karşısında verilen tepkiyi göstermektedir.

Bu “at” edatı sıfatlar haricinde belli fiillerle de kullanılır. İngilizce de bazı fiiller kendinden sonra zorunlu edat kullanır. Bu tip edatlı fiillere İngilizcede “phrasal verbs” denir. Bu fiillerde yer alan “at” edatı “birine”, “birşeye” ya da “birini”, “birşeyi” gibi yönelme anlamındadır.

İngilizce’de “at” edatı kullanan bazı fiiller:

İng V	İng Prep	Tr An
aim	at	amaçlamak, hedeflemek
connive		bir suça göz yummak
gaze		dik dik bakmak
growl		homurdanmak
look		bakmak
shoot		ateş etmek
snap		bağırarak
stare		dik dik bakmak
wink		göz yummak
bark		havlamak
frown		kaşlarını çatmak
glare		ters ters bakmak
hint		ima etmek
point		işaret etmek
smile		gülümsemek
sneer		alay etmek, küçümsemek
wave		el sallamak
laugh		kahkaha atmak
look		bakmak
throw		fırlatmak
shout		birine bağırarak
glance		göz ucuyla bakmak
peep		dikizlemek, gizlice bakmak
knock		-i çalmak (kapıyı, pencereyi vs.)

Tablo 5. “At” edatının bazı fiillerle zorunlu kullanımı

Türkçede sabit edatların belli başlı fiillerle zorunlu kullanımı diye bir yapı yoktur. Burada yer alan anlamları karşılayabilmesi için Türkçede yönelme eki dediğimiz “-e,-a, -i, -ı” harfleri tek başlarına ya da kaynaştırma harfleri ile birlikte kelime sonuna gelerek bu ifadeler sağlanır. Burada unutulmaması gereken bir konu da şudur: Türkçede ismin –i ve –e halleri var iken İngilizcede ismin –i hali yoktur. Dolayısıyla bu haller kullanılan fiile göre cümleye herhangi bir kelime ya da harf eklemekten cümlenin tınısından anlaşılmaktadır.

Örn. 1:

İng : I gave Mustafa some money. (ismin –e halini gösteren bir şey yok)

Tr : Ben Mustafa-ya biraz para verdim.

Örn. 2:

İng : I love Maria very much. (ismin –i halini gösteren bir şey yok)

Tr : Ben Maria-y-i çok seviyorum.

Türkçede ismin hallerine ait eklerin zorunlu olarak kullanılması, bunu kullanmayan İngilizce konuşanların Türkçe öğrenmelerini oldukça güçleştirmektedir. Bu yüzden de Türkçe konuşmaya çalışan yabancılar bu hal eklerini unutmakta ya da kullanamamaktadırlar. Hal eklerinin de çekime uğraması onların kafasını karıştırmaktadır. Onlar da kolay olanı seçmekte ve “Ben Türkiye (-yi) çok sevdi.” şeklinde cümleler kurmaktadır. Bu durum bir olumsuz aktarımdır.

Bu durumun tam tersi İngilizce öğrenen Türk öğrenciler için de aynıdır. Onlar da İngilizce ifadeleri Türkçe mantığıyla kurmaya çalışmakta ve bir şekilde cümleye gereksiz edat koymaktadırlar. Örneğin İngilizcede bazı yer bildiren kelimelerde yer edatı kullanılmıyor iken, bunu Türk öğrenciler kavrayamamakta daha doğrusu unutmakta ve “Çarşı~~day~~ım.” ifadesinde yer alan “-da” bulunma ekini verme zorunluluğu hissetmektedirler. “I am at the downtown.” demektedirler. Halbuki “downtown” kelimesi edat almaz. Bu da olumsuz bir aktarımdır.

Yukarıda yer alan açıklamalardan çıkan bir diğer sonuç da İngilizcede edatsız yer bildirimlerinin olmasına karşın Türkçede bulunma eki olmaksızın yer bildirme yapılamayacağı gerçeğidir. Bu durum Türkçe öğrenenler için standart bir uygulama olması açısından olumlu bir durum iken İngilizce öğrenen Türklerin edat alan ve almayan kelimeleri ezberlemek zorunda olmaları olumsuz bir durumdur.

2.1.2. “İN”

Türkçede “-de, -da” ya da “-nın içinde” anlamına gelir ve “inside” edatı ile benzer bir kullanıma ve anlama sahiptir. Bir nesne ya da birisinin bir şeyin içinde bulunması durumunda bu edat kullanılır. Şayet bulunulan yer duvar, çit, sınır gibi bir şekilde çevrilebiliyor ise ya da kapalı hale gelebilen bir nesne içinde ise bu edat kullanılır.

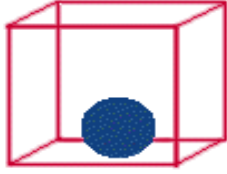
Örn. 1:

İng : I live in Adana.
Tr : Ben Adana’da yaşıyorum.³⁸

Örn. 2:

İng : The money is in my pocket.
Tr : Para cebimde / cebimin içinde.

Bu edatı bir şekil üzerinde şu şekilde ifade edebiliriz:

Tr : Top kutunun içindedir.
İng : The ball is in the box.
The ball is inside the box.

Şekil 1. “İN” edatı

Bu edatın Türkçe karşılığı olan “-nin içinde” ve “-de, -da” ekleri ve kelimeleri edat kabul edilmez.

Örn. 1:

Hastane-de-yim. (Bulunma ekidir.)

Örn. 2:

Kutu-nun iç-i-n-de-yim.
1 2 3 4

³⁸ İngilizcede bulunan ve yaşamak anlamına gelen “to live” fiili şayet geniş zamanda kullanılıyor ise bir yerde sürekli yaşamak; şayet şimdiki zamanda kullanılıyor ise bir yerde geçici olarak yaşamak/ikamet etmek anlamına gelir. Buna karşın Türkçede bu tarz bir anlam değişimi yoktur ve Türkçe konuşanlar bir yerde ister geçici ister sürekli otursunlar, ifadeyi şimdiki zamanla yaparlar.

Burada,

- 1- Tamlayan eki,
- 2- Tamlanan eki,
- 3- Kaynaştırma harfi,
- 4- Bulunma eki durumundadır.

İngilizcede ise bulunma eki diye bir kavram olmadığı için edat kullanımı zorunludur.

Örn. 1:

Tr : Arka bahçe-**de** bir sürü ağaç var. (-de bulunma ekidir ve edat değildir.)

İng : There are many trees **in** the back yard. (in edattır.)

Örn. 2:

Tr : Çorba**da** çok fazla tuz var. (Bulunma eki, edat değildir.)

İng : There is too much salt **in** the soup. (Edattır.)

Örn. 3:

Tr : Çorba**nın içinde** çok fazla tuz var. (Bulunma ekidir.)

İng : There is too much salt **in / inside** the soup. (Edattır.)

Bu edatın yaygın olarak kullanıldığı yerleri şu şekilde tabloda gösterebiliriz:

İng Prep	ing N	Tr An
in	the garden	bahçede
	Ankara /Germany	Ankara'da /Almanyada
	the sky	gökyüzünde
	a box	kutuda
	my pocket / my wallet	cebimde / cüzdanımda
	the newspaper	gazetede
	the end of the road	yolun sonunda
	the car / helicopter / boat	arabada / helicopterde/ botda
	the hospital	hastanede (yatıyor)

Tablo 6. "In" edatının kullanıldığı yerler

Bir cümlede anlamı doğru olarak aktarabilmemiz için özellikle İngilizcede benzer anlamlı edatları karıştırmamamız gerekir. Örneğin burada yer alan “in” edatı ile “on” edatı anlam olarak Türkçede –de, -da” anlamındadır. Oysa kullanıldıkları yerler farklıdır. Bu edatının kullanıldığı yerin ya kapalı, ya da çit, duvar vs. bir şeyle sınırlandırılmış olması gerekir. Ama “on” edatında ise bir şekilde yüzeysel temas olması ve o temas edilen yerin bir düzlemsel yüzey olması gerekir.

Bu durum şu şekilde örneklendirilebilir:

Örn. 1:

Tr : Oyuncu sahada antrenman yapıyor.
İng : The player is practicing on the field.³⁹

Örn. 2:

Tr : İnekler açık alanda otluyorlar.
İng : The cows are grazing in the field.⁴⁰

İşte yukarıdaki ikinci örnekte olduğu gibi sınırlandırılmış alanların içerisinde bir yerde isek “in” edatını kullanmamız gerekir. Bu yüzden “branş ve “çalışma sahası” anlamına da gelen “field” kelimesinden önce “in” gelir.

Örn.:

Tr : Bu alanda birçok araştırma yapmış bulunmaktayız.
İng : We have made many researches in this field.⁴¹

Bu edat bazen hava ya da fiziksel konumlar için de kullanılır:

Örn. 1:

İng : We walked in the rain.
Tr : Yağmurda yürüdük.⁴²

³⁹ Düz ve bu iş için yapılmış bir alan üzerinde antrenman yaptığını anlıyoruz.

⁴⁰ Çit, tel vb. şeylerle çevrilmiş bir arazide otladıklarını anlıyoruz. Bu arazi düz de olabilir, engebeli de.

⁴¹ Araştırma konusu ve sahası sınırlı olduğu için, yani mesela fizik alanında bir çalışma yapılıyor ise bunun bir sınırı vardır, fizik araştırırken kimyaya girmezsin. İşte bu yüzden “in” edatı kullanılır. Peki aynı cümlede “on” edatı kullanılırsa ne olur? Anlam komple değişir ve şu şekli alır: “Bu çalışma zemininde, yüzeyinde birçok araştırma yapılmıştır.” Bu durumda “field” kelimesi saha, branş anlamından kurtulup “yüzey, çalışma yeri” anlamını kazanır.

Örn. 2:

İng : There is a plane in the sky.
Tr : Gökyüzünde bir uçak var.⁴³

Bu edat da diğer birçok edat gibi sadece yer edatı görevinde kullanılmaz. Zaman edatı ve yönelme eki görevlerinde de kullanılmaktadır.

Örn 1:

İng : I was in England in 1990. (Zaman edatı görevinde)
Tr : Ben 1990'da İngilteredeydim.

Örn 2:

İng : He came in the room with a glass of tea. (Yönelme eki görevinde)
Tr : Odaya bir bardak çayla girdi.

Yukarıda yer alan örneklerde de görülebileceği üzere İngilizcede bu edatın kullanılacağı yerlerin öğrenilmesi ve ezberlenmesi gerekmekte iken Türkçede birçok yerde bir tek bulunma eki olan –de ya da –da ile bu anlamlar cümleye kazandırılabilir. İşte bulunma ekinin yer belirtmelerde ortak ek olarak kullanılması Türkçe öğrenenler için bir kolaylık olarak kabul edilebilir. Bunun tam tersi bir durum da şu şekilde ifade edilebilir: İngilizce öğrenen Türk öğrenciler tek bir bulunma ekinin karşılığı olarak birçok edat öğrenmek zorunda kalacakları için bu durum dil öğrenimi için bir zorluktur.

Karşılaştırmayı bir diğer noktadan yaparsak, İngilizcede kullanılan edatların yardımı ile aslında bir anda birden fazla bilgi karşı tarafa verilebilmektedir. Yani “in the field” denildiğinde sınırlı bir alanda çalışma yapıldığını anlarken “on the field” denildiğinde çok geniş, sınırsız bir alanda birşeyler yapıldığını anlayabilmekteyiz. Bu tarzda bir anlatım tek bir bulunma ekiyle Türkçede yapılamamakta ve ifadenin ucu açık kalmaktadır.

⁴² Türkçe konuşanlar yağmurun sürekli yukardan geldiğini düşünerek “yağmur altında” ifadesini de kullanırlar. İngilizce konuşanlar ise yağmurun her yeri ıslattığı düşüncesinden yola çıkarak “yağmur içinde” ifadesini kullanırlar.

⁴³ İngilizce konuşanlar göğün heryeri kapladığı düşüncesinden yola çıkarak “gökyüzünün içinde” anlamına gelen “in” edatını kullanırken, Türkçe konuşanlar “göğün içi dışı olmaz sanki düz bir satır gibidir” düşüncesinden yola çıkarak genelleme anlamında kullanılan bulunma eklerini kullanırlar.

Örn.:

Tr : Çocuklar arazi **de** oynuyorlar. (Arazi çitle çevrili mi yoksa açık mı belli değil.)

İng : The children are playing **in** the field. (arazi birşeyle çevrili)

The children are playing **on** the field. (arazi birşeyle çevrili değil)

İngilizcede edatlarla yapılan deyimisel ifade kullanımları oldukça fazladır. Bunları öğrenmek isteyenler, her edatın ve kelimenin ayrı ayrı anlamına bakmadan bir bütünlük içinde öğrenmelidirler. Çünkü asıl kelime ve edatların ayrı ayrı anlamlarına bakınca manasız bir sonuca ya da yanlış bir ifadeye kapılabilirler.

Örn. 1:

İng : I paid 100 dollars for the house **in advance**.

Tr : Ev için **önceden** 100 dolar verdim.

Yukarıda yer alan İngilizce ifadede “in advance” deyimini ayrı ayrı ele alınırsa, “in” içinde ve “advance” ilerleme anlamına gelir; bu iki kelime birleştirildiğinde karşımıza “ilerleme içinde” gibi bir anlam çıkarkı, bu da cümlenin ulaşmak istediği genel anlamı bozmaktadır.

Örn. 2:

İng : Police looked for the burglars **in vain**.

Tr : Polis **boş yere** hırsızı aradı.

Buradaki örnekte yer alan “in vain” deyimini ayrı ayrı ele alırsak ve “vain” kelimesini gerçek anlamında (kendini beğenmiş) kullanırsak “kendini beğenmişlik içinde” gibi acayip bir anlam çıkarabiliriz.

Türkçede kelime ile edatın birleşerek anlamları dışında bir ortak anlama kavuşmaları şeklinde bir yapı yoktur. Bu durum İngilizce öğrenen Türkler için hem ifade de hem de anlamada bir zorluktur.

İngilizcede “in” edatı ile yapılmış çok sayıda deyiş rastlayabiliriz. Şimdi bunların en yaygınlarını bir tabloda görelim:

EDAT	İNG	TR
in	aid of	yardımlıyla
	cash	nakit
	connection with	ilgili olarak
	orbit	yörüngede
	person	şahsen
	use	faal, kullanımda
	charge of	sorumlu, yetkili
	love with	aşık olma
	short	kısaca
	the name of	namına, adına
	the open	açık havada, dışarıda
	sight	görüş açısında
	debt	borç içinde
	practice	uygulamada, işlemde
	trouble	başı belada
	confidence	güvenle

Tablo 7. “In” edatının kullanıldığı deyişler

Bu edatın bir başka kullanımı da bazı fiillerden sonra zorunlu olarak gelmesi şeklindedir. Bu tarz kullanım İngilizcede oldukça yaygındır. Bu durum Türk öğrenciler için büyük bir zorluktur. Çünkü bu şekilde bir kullanım Türkçede yoktur. Bunun yanısıra fiil ile edat birlikte yeni bir anlam oluşturduğu için gerek fiil kısmı gerekse edat kendi anlamları dışına çıkmaktadırlar. Bu durumu Türk öğrenciler bir türlü kavrayamamakta ve sürekli hata yapmaktadırlar.

Örn.:

to turn = çevirmek, döndürmek

in = içinde

to turn in = yatmak, polise teslim olmak

İngilizcede “in” edatını alan fiillerin bazılarını bir tabloda görelim:

İng	Edat	Tr
believe	in	bir şeye/birine inanmak
indulge		kendini b.şeye kaptırmak
invest		birşeye yatırım yapmak
persist		ısrar etmek
engage		ile meşgul olmak
intervene		karişmak, müdahale etmek
participate		iştirak etmek
succeed		başarmak

Tablo 8. “In” Edatını Zorunlu Kullanıldığı Fiiller

İngilizcede edatların aynı yazılmalarına rağmen bazı kelimelerle kullanılarak Türkçede yer alan basit anlamlarının dışına çıkabildiklerini daha önce belirtmiştik. Şimdi de bu edatın bazı isimlerden sonra zorunlu kullanılmasına yönelik örnekleri bir tabloda verelim:

İng V	İng N	İng Prep	Tr An
have	confidence	in	güvene sahip olma
make	progress		ilerleme kaydetme
have	an interest		ilgisi olma
take	part		iştirak etme
have	faith		inancı olma

Tablo 9. “In” edatının isimlerle zorunlu kullanımı

Görüldüğü gibi bu edat şayet bir isim grubu, fiil ya da sıfattan sonra zorunlu kullanıma giriyorsa bu kelimelere göre “birine, birşeye, birşeyde” gibi anlamları karşılayacak şekilde yönelme eklerinin anlamlarına kavuşuyor. Bu tarzdaki edatlar bulunma durumundan çıktığı ve “nerede-where” sorusunun cevabı içerisinde yer almadıkları için artık yer edatı olmazlar ve farklı bir görev üstlenirler.

Son olarak bu edatlarla kullanılan sıfatların da bir kısmını durumu kavramak açısından bir tabloda şu şekilde verebiliriz:

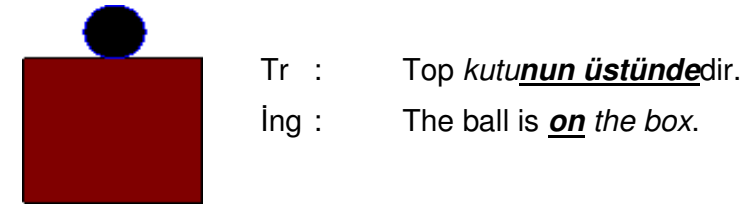
İng Adj	İng Prep	Tr An
absorbed	in	emilmiş
engaged		bir şey ile meşgul olma
interested		birşeyle ilgilenme
disappointed		hayal kırıklığına uğrama
immersed		bir şeye dalma
involved		bir şey ile alakası olma

Tablo 10. “İn” edatının sıfatlarla zorunlu kullanımı

2.1.3. “ON”

Bir nesnenin başka bir nesne üzerinde bulunması durumunda kullanılır. Ancak, bu üzerinde olma durumunda, mutlaka temas olması gerekir. Şayet temas yok ise başka bir edat yine “üzerinde” anlamında kullanılır. Bu edat da “at” ve “in” edatlarında olduğu gibi yer bildirimlerinde yani –de, -da bulunma eki anlamlarında da kullanılmaktadır.

Bunu daha iyi anlamak ve olası hataları azaltmak için bir şekil üzerinde şöyle ifade edebiliriz:

Şekil 2. “On” edatı

Bu edatın Türkçe karşılığı aynı “in” edatında olduğu gibi “-de, -da” anlamında ve “-nin üstünde” anlamında kullanılır ve edat değildir, bulunma eki olarak kabul edilir.

Bu edat çoğunlukla düz olan yüzeylerin ya da alanların üzerinde temas halinde bulunma durumu olduğunda kullanılır.

Bunu çeşitli örneklerle şu şekilde tabloda gösterebiliriz:

EDAT	İNG	TR
on	the wall / ceiling / floor	duvarda / tavanda / tabanda
	the bus / train / ship / plane	otobüste/ trende / gemide / uçakta
	the door / cover	Kapıda /kapakta
	the bike / horse	Bisiklet üzerinde / at üstünde
	the carpet / menu	halıda / menüde
	the left / right	solda / sağda
	the end of the road / way	yolun sonunda / yolda
	the page	sayfada
	the radio / TV	radyoda / televizyonda

Tablo 11. “On” edatının kullanıldığı yerler

Türkçede “in” ve “at” edatlarında olduğu gibi “on” edatında da anlamı karşılamak için bulunma eki olan –de, -da kullanılır. Dolayısıyla İngilizce öğrenen Türk öğrenciler ifade edecekleri yerin konumu ve durumu ile bunların hangi edatlarla kalıplaşmış olduklarını gerçekten çok iyi öğrenmeli ve ezberlemelidirler. Bu durum Türk öğrenciler için çok büyük bir karmaşaya ve güçlüğü neden olmaktadır. Her nasılsa, Türk öğrencilerin çoğunluğu –de, -da bulunma ekini karşılayan edat olarak “at” edatını seçmekte ve cümlelerini hep bu edatla yapmaya çalışmaktadırlar. Ayrıca İngilizcede yer alan “on” edatını açıklarken bir şeyin üzerinde ve temas halinde olma durumundan bahsederken örneğin bir otobüsün içinde bulunma durumunu da yine “on” edatıyla yapmamız gerektiği söylenmektedir. Dolayısıyla da bu durum Türk öğrenciler için bir kafa karışıklığı oluşturmakta ve “in” edatının tarifinden yola çıkarak “on the bus” yerine “at” ya da “in the bus” demektedirler.

Bu durumu daha anlaşılır kılabilmek için öğrencilere tek tek değil de kelime grubu olarak açıklama yapılmalıdır. Otobüs örneğinde olduğu gibi bunların büyük ve içinde ayakta durulabilen tarzda taşıtlar olduğu, bu tarz araçlarda bulunma ve binme durumunu ifade etmek için “on” edatının kullanılmasının doğru olacağı şeklinde bir açıklama yapılır ve grubun diğer üyeleri olan gemi,

tren, uçak gibi büyük boyutlu araçlardan da bahsedilir ise konu daha iyi anlaşılır ve akılda kalıcı olur.

İngilizcede bir şeyin yüzeyinden bahseder iken “on”, iç kısmından bahsederken “in” kullanmamız gerekir. Aksi durumda biz yabancı dil öğrenenler bir fark hissedemesek de o dilin doğal konuşmacıları tuhaflığı kolayca fark edeceklerdir.

Örn. 1:

- Tr 1 : Aynada bir damla izi var. (Bulunma ekidir, edat değildir.)
Tr 2 : Aynanın üstünde bir damla izi var. (Bulunma Ekidir.)
İng : There is a drop spot on the mirror.⁴⁴ (Edattır.)

Örn. 2:

- Tr 1 : Aynada kendimi gördüm. (Bulunma ekidir, edat değildir.)
Tr 2 : Aynanın içinde kendimi gördüm. (Bulunma Ekidir.)
İng : I saw myself in the mirror.⁴⁵ (Edattır.)

Buradaki örneklerden de anlaşılacağı üzere “in” ve “on” edatları dikkatli kullanılmalı ve kullanıldığı kelimenin anlamına göre yerleştirilmelidir. Türkçede yer alan bulunma ekinin karşılığı olan İngilizcedeki bazı edatlar aynı anlamı vermelerine karşın farklı kelimelerle kullanılmaları gerekmekte ya da aynı kelime ile farklı edatlar kullanıldığında cümleye kattıkları anlam değişime uğramaktadır.

Örn. 1

- Tr : Bu sahada bir çok araştırma yapılmaktadır.
İng 1 : Many researches have been done in this field. (Bilim sahası)
İng 2 : Many researches have been done on the field. (Açık sahada)

⁴⁴ Aynanın dış pürüzsüz yüzeyinde bir su lekesi/izi olduğunu anlıyoruz.

⁴⁵ “Aynanın iç yansıtıcı kısmında kendi silüetimi gördüm.” anlamına gelir. Şayet bu ikinci örnekte “on” edatını kullanmış olsaydık şöyle tuhaf bir cümle kurmuş olacaktık: “Kendimi aynanın üzerinde gördüm. Yani ayna benim altımda bende onun üzerindiyim.”

Şimdi de bu iki edatın kullanımını çeşitli örneklerle bir tabloda verelim:

In	Tr An	on	Tr An
in the field	bu sahada, alanda (sınırlı bir yer, bölge)	on the field	sahada, düz alanda (özel yapılmış ya da açık arazi)
in the mirror	aynanın içinde (yansıyan şekil)	on the mirror	aynanın pürüzsüz dış yüzeyinde (fiziki dış yüzey)
in the pasture	otlakta (çit,tel örgü vs. ile çevrilmiş alanda)	on the open range	açık sınırlanmamış arazide.
in the ring	boks ringinde	on the ring	yüzüğün üstünde
in the street	caddede (yolun üzerinde)	on the street	caddede (o yolun yanında)
in the car ⁴⁶	arabada	on the bus ⁴⁷	otobüsde
in the bus ⁴⁸	otobüsde	on the bus ⁴⁹	otobüsde

Tablo 12. “In” ve “on” edatlarının kullanımlarının karşılaştırılması

Bu edat aynı zamanda seyahat sözcükleri ile de kullanılır.

Örn.:

İng: I am on a journey/holiday/a trip/a cruise/vacation/an expedition.

Tr : Ben bir gezide/tatilde/turdayım/seyahatte/tatil gezisinde/keşif gezisindeyim.

İngilizcede birden fazla durumda ve yerde kullanılan ve çok yaygın olan edatlar “in, on, at” edatlarıdır. Dolayısıyla bu edatların tek bir anlamı yoktur. İşte “on” edatı da sadece yer edatı görevinde kullanılmaz. Örneğin “... durumunda, ... halinde” ifadeleri genellikle “on” edatı kullanılarak verilir. Yani “on” edatı sadece “-de, -da” ekinin anlamını değil de “halinde”, “durumunda” anlamının tamamını karşılar.

Örn. 1:

İng : The car was on fire.

Tr : Araba ateş halindeydi. (yanıyordu)

⁴⁶ Küçük ölçekli taşıtlar için “in” edatı kullanılır.

⁴⁷ Büyük ölçekli taşıtlar için (otobüs, uçak, tren ve gemi) “on” edatı kullanılır.

⁴⁸ Bir takım İngilizce konuşanlar daha detaylı anlatımda büyük ölçekli nakil aracı duruyor ise “in” edatının kullanılacağını söylemektedirler. Örn: (İng) My wife stayed in the bus while I got out at the rest stop. (Tr) Ben molada dışarı çıkmama karşın eşim otobüste kaldı.

⁴⁹ Bir takım İngilizce konuşanlar daha detaylı anlatımda büyük ölçekli nakil aracı hareket halinde ise “on” edatının kullanılacağını söylemektedirler. Örn: (İng) My wife stayed on the bus while I got out at the bus stop. (Tr) Ben durakta inmeme karşın eşim otobüste kaldı. Yani ben indim, eşim otobüsle başka bir yöne devam etti.

Örn. 2:

İng : The TV was on sale last night.

Tr : Televizyon dün indirim durumundaydı. (indirimdeydi)

Bu örnekleri;

“on a diet – diyetle, perhizde”,

“on strike – grevde”,

“on sale – indirimde” şeklinde arttırabiliriz.

Türkçede, örneklerden de anlaşılacağı üzere bu tarzda bir ifade yoktur. Ya “-de, -da” bulunma ekleri ya da “durumunda, halinde” kelimeleri kullanılmaktadır.

Bu edat aynı zamanda iletişim araçları ile de kullanılmaktadır.

Örn 1:

İng : Mehmet is on the phone.

Tr : Mehmet telefonda.

Örn 2:

İng : What are you doing on the internet?

Tr : İnternetde ne yapıyorsun?

Türkçede iletişim araçları ile ilgili de bir sabit edat ya da yapı kullanımı yoktur. Dolayısıyla bu durum Türkçe öğrenenler için kolaylaştırıcı bir durumdur. Aslında bu yapı bir bakıma İngilizce öğrenenler için de olumlu bir durum gibi ortaya konabilir. Her ne kadar Türkçede tek bir bulunma ekiyle ifade edilen durum İngilizcede farklı edatlarla ortaya konsa da bu edatların belli bir mantık içerisinde yer almasından dolayı da yine pozitif bir aktarımdan bahsedilebilir. Tabiki edatlı deyişler Türkçede hiç olmadığı ve İngilizcede de belli bir mantığa sığdırılamadığı için her iki dil içinde büyük zorluklar ortaya çıkarmaktadır. Aslında bu ifadeler dilin tınısıyla doğrudan alakalıdır. Nasıl ki Türkçede ses uyumu olarak adlandırılan eklerdeki değişimler bir tını ise aynı şekilde İngilizcede yer alan edatlı deyişlerdeki edatın anlama verdiği şey de bir tınıdır.

Bu edat aynı zamanda bazı fiillerin vazgeçilmezidir. “Phrasal verbs” olarak adlandırılan bu edatlı fiillerden “on” edatını alanların en yaygın olanlarını şu şekilde tabloda gösterebiliriz:

İng V	İng Prep	Tr An
count	on	güvenmek
depend		güvenmek
rely		güvenmek
insist		ısrar etmek
act		davranmak
bet		bahse girmek
wait		hizmet etmek
attack		saldırmak
focus		odaklanmak
concentrate		konsantre olmak
keen		heveslenmek

Tablo 13. “On” edatının zorunlu kullanıldığı fiiller

Fiillerden sonra gelen edatların “birine, birşeye” anlamında yönelme görevini üstlendiklerini daha önce belirtmiştik. Türkçede “birine” ve “birşeye” ifadeleri tüm isim, fiil ve sıfatlarda aynıdır.

Örn. 1:

İng : to focus on
Tr : birine/birşeye odaklanmak

Örn. 2:

İng : to look at
Tr : birine/birşeye bakmak

Yukarıdaki örneklerden de anlaşılacağı üzere İngilizcede yer alan edatlı fiillerin öğrenilmesi oldukça karmaşık ve zordur. Maalesef burada mantık yürütmek de oldukça güç olacağı için en iyi yol ezberlemektir. Bu da zamanla unutmalara ve yanlış edatlarla kullanımlara neden olmaktadır.

Örn. 1:

İng : Wait me here!
Tr : Beni burada bekle!

Örn. 2:

İng : I waited on my friends at the restaurant.
Tr : Ben restoranda arkadaşlarıma a hizmet ettim.

Örnek 2’de görüleceği üzere “beklemek” olan bir kelimenin/fiilin önüne gelen “on” edatıyla birlikte kullanılması durumunda yeni yapının “hizmet etmek” anlamına kavuşması mantıkla anlatılacak bir şey değildir. Bu yüzden de doğru edatla kullanılması zorunludur. Türkçede de sesteş olup da farklı anlamlara gelen kelimeler vardır. Ancak bu durumda bile anlam başka bir kelime ya da edat olmaksızın ifade edilebilmektedir.

Örn. 1:

Tr : Ben dün 1 saat kadar yüzdüm.
İng : I swam about an hour yesterday.

Örn. 2:

Tr : Ben dün koyunun derisini yüzdüm.
İng : I skinned the sheep yesterday.

2.1.4. “OFF”

Türkçede “-nin hemen çıkışında, -nin açığında, -nin bitişiğinde” anlamlarına gelir. Dolayısıyla da bu kelimeler Türkçede edat kabul edilmez. Türkçede yer alan “çıkış, açık, bitişik” kelimeleri tamlayan ve bulunma eki almıştır. Oysa İngilizcede yer alan bu “off” edatı “-nin” tamlayan ekini içinde barındırır.

Örn. 1:

İng : My house is 20 meters off the Main Street.
Tr : Evim ana cadde nin 20 metre uzağında/bitişigindedir.⁵⁰

Örn. 2:

İng : There is a small island off the coast of Italy.
Tr : İtalya nin hemen açığında küçük bir ada var.

⁵⁰ Burada bitişiğinde kelimesi kaldırılıp, “Evim ana caddeye 20 m’dedir.” şeklinde de bir ifade yer alabilirdi. Ancak bu çok genel bir ifade olurdu. Yani evin caddenin, yanında mı, üst ya da alt tarafında mı olduğu soruları cevapsız kalırdı. Bitişiginde kelimesi bu evin caddenin hemen yakınında ve hemen hemen aynı düzlemde olduğunu bize bildirir.

Yer edatı dışında kullanıldığında genellikle “-den, -dan” ekinin anlamında yani çıkma durumunda bulunurlar.

Örn. 1:

İng : Osman jumped **off** the bus.

Tr : Osman otobüs**den** atladı.

Örn. 2:

İng : The picture fell **off** the wall.

Tr : Resim duvar**dan** düştü.

Türkçede bu tarz ifadeler için yine edat kullanılmaz. Bunun yerine çıkma eki diye adlandırdığımız “-den, -dan” ekleri kullanılır. Türkçede “-den, -dan” anlamına gelen ayrı bir kelime yani edat olmadığı için İngilizcede farklı edatlarla ifade edilmesi gereken cümleler tek bir çıkma ekiyle verilebilmektedir.

Örn. 1:

Tr : Babam**dan** biraz para aldım.

İng : I got some money **from** my dad.

Örn. 2:

Tr : Tablo duvar**dan** düştü.

İng : The picture fell **off** the wall.

Örn. 3:

Tr : Uyuma**dan** araba kullanma!

İng : Don't drive **without** sleeping!

Yukarıdaki örnekler bize göstermektedir ki, ikinci dili öğrenenler herşeyden önce kendi dillerinin temel dilbilgisi kurallarına hakim olmalıdır. İkinci olarak, cümle içinde yer alan kelimelerin cümlede üstlendiği görevleri bilmelidirler.

Bu edat aşağıdaki tabloda olduğu gibi bazı deyimlerde de kullanılmaktadır.

İng Prep	İng N	Tr An
off	duty	mesaide değil, çalışmıyor
	the record	aramızda kalsın
	the track	yanlış yolda
	and on	ara sıra

Tablo 14. “Of” edatının deyimlerle kullanımı

2.1.5. “AROUND”

Anlamı “-nin etrafında, yakınında, civarında” olan bu edat dairesel bir döngüyü belirtir. Edatın bu anlamı kazanabilmesi için bir isimden önce kullanılması gerekir. Şayet tek başına kullanılır ise, “civarda” anlamı kazanır.

Örn.:

Tr : Kamp ateşi nin etrafında oturduk.
İng : We sat around the campfire.

Yukarıdaki ifadeden de anlaşılacağı üzere, “Kamp ateşinin yanına dairesel olarak oturduk, yani kamp ateşi hepimizin ortasında bulunuyor.” şeklinde bir ifade **around** edatı ile mümkün olmaktadır. Ancak bu edattan sonra herhangi bir isim kullanmaz isek, aşağıdaki örnekte olduğu gibi anlam “civarda” olmaktadır ve Türkçede “civarda” kelimesi de “-nin etrafında” olduğu gibi edat kabul edilmez.

Örn.:

Tr : Çocuk civarda oyun oynuyor.
İng : The child is playing around.

Bu edat da Türkçede edat olarak karşılık bulmaz ve bulunma eki ile oluşturulmuş bir kelime dizini olarak adlandırılabilir.

2.1.6. “OVER”

Türkçe anlamı her ne kadar “-nın üzerinde” demek olsa da İngilizcede mana ve kullanım yeri olarak “on” edatından ve “above” edatından biraz farklıdır. Bu edat nesnenin birden çok şeyin üzerinde olması veya tam üzerinde değil de yukarıda bir yerlerde (civarda) olma durumunda kullanılır.

Bu edat bir resim üzerinde şu şekilde anlatılabilir⁵¹:

⁵¹ <http://www.spencersundell.com/blog/wp-content/uploads/2008/12/4-Prop%20Plane%20over%20NYC%20-%20LIFE.jpg> (01.09.2009)

Tr : Şehrin üzerinde bir uçak var.
İng : There is a plane over the city.

Şekil 3. “Over” edatı

Yukarıdaki resim “over” edatının anlamını anlamamız için güzel bir örnektir. Görüldüğü gibi uçak aynı anda birçok binanın üzerinden geçmekte yani genel anlamda şehrin üzerinden geçmektedir. Bu edatta temas yoktur.

Türkçede;

- a. Evin üzerinde kar var,
- b. Evin üzerinde uçak var.

Yukarıda yer alan ilk ifadede karın havada mı yoksa çatıda mı olduğu belli değildir. Ancak bu ifadeyi duyan ve Türkçe konuşan herkes bu ifadede kastedilen şeyin çatıda kar olduğudur. Ancak ikinci cümlede uçağın evin üzerine mi düştüğü yoksa evin üzerin de temas etmeden mi uçtuğu belli değildir. Türkçe konuşan birisi bu ifadeyi duyduğunda ancak o yöne bakarak ne demek istendiğini anlayabilmektedir.

Oysa İngilizcede daha önce bahsetmiş olduğumuz gibi, edatlar anlam karmaşasını ortadan kaldırmakta ve uçağın evin çatısında mı yoksa üzerinde uçmakta mı olduğunu bize haber etmektedirler. Bu durum bir yönüyle Türkçe için bir eksiklik olarak görülebilse de bulunma ifadelerinin tek bir ekle veriliyor olması da tam aksine bir kolaylıktır. Bu durumda yukarıda yer alan resmin ifadesi şu şekilde olabilir:

Örn.:

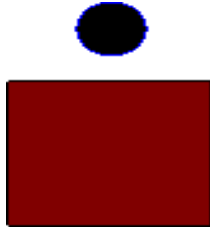
Tr : Uçak şehir in üzerinde uçmaktadır.
İng : The plane flies over the city.⁵²

⁵² “The plane is over the city.” cümlesi de hemen hemen aynı anlamı verir. Aynı anlamı verdiren buradaki “over” edatıdır.

2.1.7. “ABOVE”

Bir nesnenin başka bir nesneden daha yüksekte bulunduğunu ifade etmek için bu edat kullanılır ve “-nin üstünde, üzerinde, yukarısında” anlamına gelir. Bu edatı kullandığımızda ya da kullanmak istediğimizde bahsi geçen nesnelerin birbirleri ile temaslarının olmaması ve hemen hemen aynı çizgisel doğrultuda olması gerekir.

Bunu şekil üzerinde şu şekilde gösterebiliriz:

Tr : Top kutu**nun üstünde**dir.
İng : The ball is **above** the box.

Şekil 4. “Above” edatı

Bu edatın İngilizcede kullanımını şu şekilde sıralayabiliriz:

- Aynı doğrultuda olan nesnelerin yerlerini belirtmek için kullanılır,
Örn.:

Tr : Uçak gemisi denizaltı**nın üstünde**dir.
İng : The aircraft carrier is **above** the submarine.⁵³

Türkçede aynı doğrultu ya da düzlemde olan nesneleri ifade ederken ilave bir kelime kullanmamız gerekir. Yukardaki örnekte yer alan “üstünde” kelimesi aslında “above” edatını tam karşılayamamıştır. Bu anlama en yakın ifadeye ulaşabilmek için “tam üstünde” denmesi daha doğru olacaktır. Ancak bu ifade bize denizaltı ile gemi arasında boşluk var mı, yoksa temas olmuş mu gibi ilave bilgileri sunmamaktadır. Oysa “above” edatını duyduğumuzda bunun temassız üst tarafta olmak şeklinde bir ifade olduğunu hemen anlamaktayız. Bu durum aslında Türkçe için bir eksiklik olarak değerlendirilebilir.

⁵³ Uçak gemisi su üzerinde iken denizaltı onun altında belli bir mesafede durmaktadır.

- Deniz seviyesine göre yüksekliği belirtirken kullanılır,

Örn.:

Tr : Deniz seviyesi nin 1000 metre üzerindeyiz.

İng : We are 1000 meters above the sea level.

- Sıcaklıklarda yükseltiyi belirtirken kullanılır,

Örn.:

Tr : Su 0 derece nin üzerinde erir.

İng : Water melts above 0 C degrees.

Gerek deniz seviyesi gerekse termometrede yer alan sıcaklıklar aslında bir düz çubuk gibi düşünülebilir ve bu düz çubuktan yukarı bir yeri söyleyeceksek “above”, aşağı bir yeri söyleyeceksek “below” edatlarını kullanırız. Bu edat dışında “üstünde” ve “yukarısında” anlamında “on” ve “over” edatları da kullanılmaktadır. Dolayısıyla bu üç edatın hangi durumlarda ve hangi anlamlarda kullanılacağı biraz mantık biraz da ezber gerektirmektedir. Oysa Türkçede bu üç edatı tek bir yönelme eki ile yapılmış olan “üzerinde”, “yukarısında” kelimeleri karşılamaktadır. Ancak bu karşılama genel bir anlamda sağlanmaktadır. Yani nesne ya da kişinin yukarıda temaslı mı yoksa temassız mı durduğu ek bir kelime ile verilebilir. “Yukarısında” ve “Üstünde” kelimeleri birbirlerinin yerine kullanılabilir. Ancak “above” anlamına en yakın olarak yer bildirmelerde “yukarısında” kelimesinin tercih edilmesi daha yaygındır.

Örn. 1:

Tr : Ev in üstünde kuş var. (çatıda da olabilir, havada da)

İng : There is a bird on/over/above the house.

Örn. 2:

Tr : Ev in yukarısında kuş var. (Havada anlamını vermeye daha yakın)

İng : There is a bird above the house.

Örn. 3:

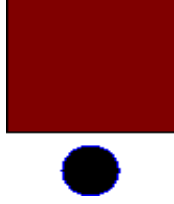
Tr : Hava sıcaklığı sıfır in yukarısındadır/ üstündedir.⁵⁴

İng : Air temperature is above zero degrees.

⁵⁴ Burada yer alan “yukarısında” ve “üzerinde” kelimelerinin her ikisinde kullanılabilir. İfade anlaşılır. Ancak Türkçe konuşanlar tercihen sıcaklık bildirirken “üzerinde” derler.

2.1.8. “BELOW” / “BENEATH”

Bir nesnenin başka bir nesneden daha alçakta bulunduğunu ifade etmek için bu edatlar kullanılır ve “-nin altında, aşağısında” anlamına gelir. Bu edatları kullandığımızda ya da kullanmak istediğimizde bahsi geçen nesnelerin birbirleri ile temaslarının olmaması ve hemen hemen aynı çizgisel doğrultuda olması gerekir. Bunu şekil üzerinde şu şekilde gösterebiliriz:

Tr : Top kutu**nun altında**dır.
İng : The ball is **below/beneath** the box.

Şekil 5. “Below” edatı

Bu edatlar da birbirinin yerine kullanılır ve aynı anlamı verirler. “Beneath” edatı da “underneath” edatı gibi 12.yy’dan önce de kullanılmıştır. “Below” edatı “beneath” edatının bir nevi sadeleştirilmiş halidir. Türkçede “-nin aşağısında” ile “-nin aşağı tarafında” kelimeleri arasında mevcut olan ilişki bu iki edat arasında da mevcuttur. Buradaki “below” edatının anlatımı aynı zamanda “beneath” edatının da anlatımı olacaktır.

Bu edat “above” edatının kullanıldığı durumlarda kullanılır ve zıt anlamı vardır. Aynı “above” edatında olduğu gibi bu edat da “-nin” tamlayan ekini kendinde barındırır. Kullanıldığı durumlar şunlardır:

- Aynı doğrultuda olan nesnelerin durumunu, konumunu belirtirken kullanılır,

Örn.:

Tr : Ben gemi**nin altında** iki balina gördüm.
İng : I saw 2 whales **below** the ship.

- Deniz seviyesine göre alçaklığı belirtirken kullanılır,

Örn.:

Tr : Denizaltılar deniz seviyesi **nin altında** çalışırlar.
İng : Submarines operates **below** the sea level.

- Sıcaklıklarda alçak olma durumunun ifadesinde kullanılır,

Örn.:

Tr : Bu makine sıfır **ın altında** 10 derecede çalışmaz.
İng : This machine doesn't work at 10 degrees **below** zero.

Türkçe ile kıyaslama yaptığımızda “below” edatı da aynı “above” edatı gibi tam bir karşılık bulamaz. “-nin altında, alt tarafında ya da aşağısında” kelimeleri bu edatın yerine kullanılabilir.

Örn. 1:

Tr : Lut gölü deniz seviyesi **nin altında**dır.
İng : Lake Lut is **below** the sea level.

Örn. 2:

Tr : Uçağ **ın aşağısındaki** bulutları görüyor musun?
İng : Do you see the clouds **below** the plane?

Örn. 3:

Tr : Hazine gemi **nin alt tarafında** bir yerlerde.
İng : The treasure is somewhere **below** the ship.

Bu edat çoğu zaman “under” edatı ile karıştırılır. Çünkü her ikisi de Türkçede “-nin altında” demektir. Bu iki edat bazı durumlarda birbirlerinin yerine kullanılabilir.

Örn. 1:

İng : The shark swam just **under/below** the surface of the water.
Tr : Köpek balığı su yüzeyi **nin** hemen **altında** yüzdü.

Örn. 2:

İng : Ercan's apartment is two floors **under/below** ours.
Tr : Ercan'ın evi/daresi bizimki **nin** iki kat **altında**dır.

Ancak bazı durumlarda sadece “below” bazen de sadece “under” kullanmamız gerekebilir. Özellikle daha aşağıda olan nesneleri belirtirken ve düşey çizginin tam karşılamadığı, yani yukarıdaki nesnenin tam alt tarafında olunmadığı durumlarda “below” kullanılır. Bu edatda genelde temas yoktur. Daha iyi bir açıklamayı da şu şekilde yapabiliriz: Şayet bir cismin içinde belli bir mesafede isek “under”, dışında altında bir yerlerde isek “below” kullanırız.

Örn. 1:

İng : 20.000 Leagues under the sea.
Tr : Denizler altında 20.000 fersah. (hala denizin içindeyiz)

Örn. 2:

İng : They tunnelled below the sea bottom.
Tr : Deniz tabanı nin altında tünel açtılar. (suyun teması yok)

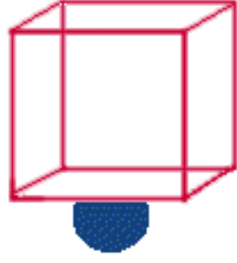
Türkçede, İngilizcede olduğu gibi temas varsa şöyle, temas yoksa böyle gibi bir kural yoktur. Dolayısıyla “-nin altında” ifadesini her durumda söyleyebiliriz. Bu durum Türkçe öğrenenler için olumlu bir şey iken İngilizce öğrenen Türk öğrenciler için zor bir durum olmaktadır. Özellikle “below” ile “under” edatları arasındaki durum ile “above” ile “over” arasındaki benzerlik ve farklılıkların kavranması İngilizce öğrenen Türk öğrencilerin oldukça zamanını ve enerjisini almaktadır. Dili öğreten Türk öğretmenlerin birçoğu da bu ayrımı tam olarak yapabilecek durumda değildir.

2.1.9. “UNDER” / “UNDERNEATH”

Bu edatlar Türkçe “-nin altında, alt tarafında” anlamına gelir. Bu edatlar anlam bakımından “below” edatından farklıdır. Çünkü “below” edatında temas yok iken “under” ve “underneath” edatında temas vardır. Bu iki edat birbirinin yerine kullanılabilir. Aslında “under” edatı “underneath” edatının kısaltmış şeklidir. Mariam-Webster sözlüğüne göre “underneath” edatının kullanımı 12. yy’dan da öncedir.⁵⁵

⁵⁵ <http://www.merriam-webster.com/dictionary/beneath> (03.09.2009)

Bu edatın anlamını şekilsel olarak şöyle verebiliriz:

Tr : Top kutunun altındadır.

İng : The Ball is under/underneath the box.

Şekil 6. “Under” edatı

Türkçede nasıl ki “-nin altında” ile “-nin alt tarafında” birbirinin yerine kullanılabilen ifadeler ise, aynı şekilde “under” ile “underneath” arasında da benzer bir yakın ilişki mevcuttur. Bu yüzden örneklerimize “under” ile devam edeceğiz.

Bu edatı daha iyi anlamak için şöyle bir örnek de verebiliriz:

Tr : Araba nin altında (altına tutturulmuş vaziyette) bir bomba var.

İng : There is a bomb under the car.

Bu edat özellikle teması engellemenin mümkün olmadığı durumlarda kullanılır.

Örn.:

Tr : Yerin altında altın arıyoruz.

İng : We are looking for gold under the ground.

Buradaki örnekte de görülebileceği üzere, yerin alt tarafında boşluk olmadığı ve toprak, kaya vs. ile kaplı olduğu için her zaman temas söz konusudur. Bu yüzden yerin altında demek için, “below” değil de “under” kullanmamız gerekir.

Şayet yukarıda bulunan nesne aşağıda bulunan nesneyi hacimsel olarak kapatabiliyorsa yine “under” kullanılır.

Örn.:

- Tr : Bizim ofisimiz alışveriş merkezi nin altındadır.
İng : Our office is under the shopping center.⁵⁶

Bahsedilen nesnelerin tamamının da yer ile teması var ve birisi diğerinin altında ise yine “under” kullanılır.

Örn.:

- Tr : Kalemimi masa nin altında buldum.
İng : I found my pen under the table.

Bu edatta temas söz konusudur. Yani bir şeyi üzerimize örtüyor ve biz de altına giriyor isek kullanmamız gereken edat “under”dır.⁵⁷

Örn.:

- İng : On a cold night, it's cozy to be in bed under the blanket.
Tr : Soğuk bir gecede, yatakta battaniye nin altında olmak hoştur.

Daha önce “below” edatında da izah edildiği üzere Türkçede temas varsa şöyle, yoksa böyle gibi bir ayırım yoktur.

Bu edat yukarıdaki görevlerinin dışında bazı deyişlerde de karşımıza çıkmaktadır. Bu deyişlerin bir kısmının karşılığı benzer bir kullanımla Türkçede de bulunmaktadır. Bu tarz benzerlikler her iki dili öğrenenler için bir kolaylık olabilir. Ancak bu öğrenmelerde genelleme yapmak yanlıştır. Dolayısıyla dillerin kendilerine özgü düşünce tarzlarını ve mantıklarını dikkatli bir şekilde anlamaya çalışmalı ve öğrenilen dilin mantığı ile değerlendirme yapılmalıdır.

⁵⁶ Alışveriş merkezinin altında bir çok ofis olabilir ya da bizim ofis altında sağ tarafta, altında sol tarafta bulunabilir. Ayrıca aradaki beton duvarla da temas vardır.

⁵⁷ http://www.pearsonlongman.com/ae/azar/grammar_ex/message_board/archive/articles/00070.htm (05.09.2009)

Bunların bir kısmını şimdi bir tabloda verelim:

İng Prep	İng N	Tr Anlamı
under	age	reşit olmamış
	arrest	tutuklu
	the circumstances	bu şartlar altında
	consideration	gözden geçirilmekte
	control	kontrol altında
	cover of	bahanesiyle / perdesi altında
	fire	ateş altında
	the impression that	etkisi altında
	the influence of	etkisi altında
	oath	yemin altında
	observation	gözetim altında

Tablo 15. “Under” edatının değişlerle kullanımı

2.1.10. “BEFORE”

Türkçe “-den önce” anlamına gelen bu edat, bir kişi ya da nesnenin başka bir kişi ya da nesneden önce olduğunu bildirirken kullanılır. Bu tarz bir kullanım Türkçede de vardır. Bu durum her iki dil için de bir pozitif aktarımdır.

Örn. 1:

Tr : Benim berber dükkanım postane**den önce**dir.
İng : My barber shop is (located) **before** the post office.⁵⁸

Örn. 2:

Tr : Yolun sonun**dan önce** güzel bir restoran var.
İng : There is a nice restaurant **before** the end of the road.

Burada “before” edatı tek başına hem çıkma ekleri olan “-den, -dan” hem de “önce” edatının cümleye kattığı anlamı tek başına üzerinde barındırmaktadır.

⁵⁸ İngilizcede genellikle “şurdadır, burdadır” ifadelerinden ziyade “şurada yer almaktadır, burada bulunmaktadır” şeklinde ifade edilir. Bu anlamı cümleye veren “locate” fiilidir ve binalar insanlar tarafından oraya dikildiği ya da kurulduğu için de pasif ifade edilirler.

Ancak Türk öğrencilerin bir kısmı İngilizce cümle kurarken hem “önce” hem de “-den, -dan” ekleri için ayrı ayrı kelimeler kullanmaya çalışmaktadırlar.⁵⁹

İngilizcede “before” kelimesinin yer edatı olarak adlandırılabilmesi için mutlaka yer bildiren bir isimden önce kullanılması gerekir. Aksi halde “before” zaman edatı, bağlaç ya da zarf görevinde olabilir.

Örn 1:

İng : I will call you **before** 10 o'clock. (Zaman edatı)

Tr : Seni saat 10' **dan önce** arayacağım.

Örn 2:

İng : Say goodbye **before** you go! (Bağlaç)

Tr : Gitme **den önce** hoşça kal de!

Örn 3:

İng : Have we met **before?** (Zaman zarfı)

Tr : **Daha önce** tanışmış mıydık?

İngilizcede görüldüğü üzere, “before” kelimesi kimi zaman “-den önce” kimi zamanda “daha önce” anlamına gelmektedir. Ancak yazılışında bir değişme yoktur. Anlam cümle içerisinde üstlendiği göreve göre değişmektedir. Türkçede bu şekilde anlam değişmesi yoktur. İfadede ortaya çıkan değişimler ya eklerle ya da ilave kelimelerle sağlanır.

Türkçede “-den önce” ifadesi aynı “before” gibi bağlaç olarak da kullanılmaktadır. Ancak burada Türkçe ile İngilizce arasında ortaya çok büyük bir dilbilgisi farkı çıkmakta ve bu farkın gerek Türk öğrencilere gerekse Türkçe öğrenenlere çok iyi açıklanması gerekmektedir. Bu farkı oluşturan sebep şudur: Türkçede bağlaçlarla yapılan yan cümle kuruluşlarında zaman belli değildir. Asıl zamanı ana cümle belirler.

Örn. 1:

Tr : **Sonuçları öğrenmeden önce** beni arar.
Yan cümle Ana cümle

İng : He/ She calls me **before he/ she learns the results.**
Ana Cümle⁶⁰ Yan Cümle⁶¹

⁵⁹ Detaylı açıklama için bkz. Zaman edatı olarak “before”

Örn. 2:

Tr	:	<u>Sonuçları öğrenmeden önce</u> beni aradı.	
		Yan Cümle	Ana Cümle
İng	:	<u>He/ she called me before he / she learned the answer.</u>	
		Ana cümle	Yan cümle

Örn. 3:

Tr	:	<u>Sonuçları öğrenmeden önce</u> beni arayacak.	
		Yan Cümle	Ana Cümle
İng	:	<u>He / she will call me before he / she learns the answer.</u>	
		Ana Cümle	Yan Cümle

Oysa İngilizcede yan cümlelerin de zamanı belirten fiillerle kullanılması zorunludur. Bu zaman bildirimi cümle düzeninde olabileceği gibi, yan cümle ile ana cümlelerin öznelerinin ortak olması ve zamanlarının aynı olması halinde öznesiz kısaltma şeklinde de olabilir. Öznesiz kısaltma yapıldığında yan cümlelerin fiilinin yalın haline “-ing” takısı getirilmelidir.

Örn. 1:

İng	:	<u>Before she eats her meal,</u> Ayla washes her hands.
Tr	:	Ayla <u>yemeğini yemeden önce</u> ellerini yıkar.

Örn. 2:

İng	:	Before eating her meal, Ayla washes her hands.
Tr	:	Ayla <u>yemeğini yemeden önce</u> ellerini yıkar.

İngilizce ile Türkçe arasındaki bir diğer olumsuz aktarım da Türkçede yer alan ifadelerin çoğu zaman eksiltili olmasından kaynaklanmaktadır. Şayet İngilizce öğrenen Türk öğrenciye “before”un anlamı “önce” olarak verilmiş ise, öğrenci bu anlamı kendi eksiltili konuşmasında yer alan “önce” ile bağdaştıracak ve orada normalde başka bir kelime kullanması gerekirken “before”u tercih edecektir. Bu yüzden İngilizce öğrenenlere bu edatın anlamı öğretilirken “-den önce” diye vurgulamak önemlidir. Böylece öğrencinin “sabahdan önce” demek için “before from morning” gibi bir yapı oluşturmasının önüne geçilebilir.

⁶⁰ İng: Main Clause

⁶¹ İng: Subordinate Clause

Örn.:

- Tr : Lütfen, önce sen dene!
İng : Please, you try before. (Yanlış)⁶²
İng : Please, you try before me. (Yanlış)⁶³
İng : Please, you try first. (Doğru)⁶⁴

İşte Türkçe ifademizde aslında cümleyi “İlk önce sen dene” şeklinde yapmamız gerekirken, yaygın olan “önce sen dene” ifadesi kullanıldığında, doğal konuşmacı ve doğal dinleyici anlamın varmak istediği yeri anlayabilmekte ve iletişim kurabilmektedir. Ancak bu ifade aynı şekilde eksiklik tamamlanmadan İngilizceye çevrilmeye çalışıldığında yukarıdaki örneklerde verilen hatalar ortaya çıkmaktadır.

Konuşma ile yazma birbirleriyle kıyaslandığında, konuşmada dilbilgisi kuralları dışında ifadeler, eksiltili cümleler ya da argo ifadeler yer alırken, yazmada daha resmi, kurallara daha bağlı, çoğunlukla eksiltiden uzak ifadeler vardır. Konuşmalarda ortaya çıkan eksilteler çoğunlukla dilin hızlandırılması ve ifadenin bir an önce karşıya aktarılması için yapılmaktadır. Kısaltmalarda bir diğer durum da, kısaltmaların konuşulan yere ve kültüre göre şekillenmesidir. Dolayısıyla bir dilde ortaya çıkan eksiltili ifadeler aynı şekilde başka dile aktarılamaz. İfade öncelikle normal cümle kuruluşuna dönüştürülmeli ve şayet diğer dilde bu uzun ifadenin kısaltması var ise o dilin eksiltili özelliğine göre kısaltılmalıdır.

Örn.:

- İng : (It is) nice to meet you.⁶⁵
Tr : (Tanıştığımıza) memnun oldum.⁶⁶

⁶² İngilizcede bu şekilde geçmiş olaylar için zarf görevinde “daha önce” anlamında kullanılabilir. Bu cümle geniş zaman / emir / rica olduğu için bu kullanım yanlıştır.

⁶³ Burada “before” kullanımı dilbilgisi açısından doğru olmasına karşın bu kez de anlam kaymasına uğramıştır. Olması gereken “ilk önce” ifadesi iken burada “benden önce” anlamı verilmiştir.

⁶⁴ “İlk önce” anlamını İngilizcede “before” değil “first” verir.

⁶⁵ Burada yine Türkçede karşılığı olamayan ve İngilizcede “impersonal It” diye adlandırılan bir yapı kullanılmış ve bu yapının özelliği olarak da özne nesne yapılmıştır. Bu cümle normal yapısı; “To meet you is nice” ya da “Meeting you is nice” şeklinde iken anlamı kuvvetlendirmek ve ifadeyi basit hale getirerek aktarmak için “It” özne olarak kullanılmakta ve asıl özne olması gereken kelimelerde nesne olarak cümle sonuna yazılmaktadır. Daha fazla bilgi için bkz. Azar, B.S. *Fundamentals of English Grammar, Third Edition*, NY, USA, Longman Pearson Education, 2003, s.387.

2.1.11. “AFTER”

Türkçede “-den sonra” anlamına gelen bu edat bir kişi ya da nesnenin başka bir kişi ya da nesneden sonra olduğunu bildirirken kullanılır. Bu tarz bir kullanım Türkçede de vardır. Bu durum her iki dil için de bir pozitif aktarımdır.

Örn. 1:

- Tr : Amcamın hayvan çiftliği bu çiftlikten sonradır.⁶⁷
İng : My uncle's ranch is after this farm.

Örn. 2:

- Tr : Benim resmim duvarda hemen seninkinden sonra asılıdır.
İng : My painting is hung on the wall just after yours.

Bu edat yalnızca yer edatı olarak kullanılmaz. Zaman edatı, zaman zarfı ya da bağlaç olarak cümlede bulunabilir.

Örn. 1:

- İng : Don't walk outside alone after midnight! (zaman edatı)
Tr : Gece yarısı ndan sonra dışarda tek başına / yalnız yürüme!

Örn. 2:

- İng : We talked for a while after the meal. (zaman zarfı)
Tr : Yemek ten sonra bir süre konuştuk.

Örn. 3:

- İng : Yemeğini yedik ten sonra dişlerini fırçala! (Zarf Tümleci)
Tr : Brush your teeth after you eat your meal!

Bu edat “before” edatının zıttıdır. Daha önce anlattığımız “before” edatında olduğu gibi “after” edatı da tek başına hem çıkma ekleri olan “-den, -dan” hem de “sonra” edatının cümleye kattığı anlamı tek başına üzerinde taşır. Ancak Türk öğrencilerin bir kısmı İngilizce cümle kurarken “before” edatında olduğu gibi hem “sonra” hem de “-den, -dan” ekleri için ayrı ayrı kelimeler kullanmaya çalışmaktadırlar.

⁶⁶ Zaten bir tanışma ortamında bulunduğu için konuşmada “tanıştığımı” ifadesi bir fazlalıktır.

⁶⁷ İngilizcede hayvan yetiştirilen yer (ranch) ile ekim yapılan yer (farm) ayrı ayrı kelimelerle verilmektedir. Ancak Türkçede her ikisi içinde genel anlamda “çiftlik” kelimesi kullanılmaktadır.

Örn.:

- Tr : Evim hemen okul **dan** sonradır.
İng : My house is just after **from** school. (yanlıştır.)

Türkçede yer alan “-den önce (before)” ve “-den sonra (after)” edatlarını cümlede kullanırken eğer iki yer arasında mevcut mesafeyi rakamsal ifade edeceksek, rakam “-den” eki ile “sonra” kelimesi arasına girer. Ancak İngilizcede “before” ve “after” tek bir kelime olduğu için rakam bu kelimelerden önce yazılır.

Örn.:

- Tr : Hasan’ın evi Cengiz’in evin **den** 20 metre **sonra**dır.
İng : Hasan’s house is 20 meter **after** Cengiz’s house.

İngilizcede “after” kelimesinin yer edatı olarak adlandırılabilmesi için mutlaka yer bildiren bir isimden önce kullanılması gerekir. Aksi halde “after” zaman edatı, bağlaç ya da zarf görevinde olabilir.

Örn. 1:

- İng : Ali will call you **after** 5 o’clock. (Zaman edatı)
Tr : Ali seni saat 10’ **dan sonra** arayacak.

Örn. 2:

- İng : Let me know **after** you finish your work! (Zarf Tümleci)
Tr : İşini bitirdik **ten sonra** bana bildir!

Örn. 3:

- İng : Mike finished the race first. Jack came **after**! (Zaman zarfı)
Tr : Mike yarışı birinci bitirdi. Jack **daha sonra** geldi.

İngilizcede “after” kelimesi kimi zaman “-den sonra” kimi zamanda “daha sonra” anlamına gelmektedir. Ancak yazılışında aynı “before” da olduğu gibi bir değişme yoktur. Anlam cümle içerisinde üstlendiği göreve göre değişmektedir. Türkçede bu şekilde anlam değişmesi yoktur. İfadede ortaya çıkan değişimler ya eklerle ya da ilave kelimelerle sağlanır.

Daha önce “before” kelimesinin anlatımında dile getirmiş olduğumuz eksiltili ifadelerin aktarımında ortaya çıkan zorluk “after” kelimesinde de karşımıza çıkmaktadır. Eğer İngilizce öğrenen Türk öğrenciye “after”ın anlamı “sonra” olarak verilmiş ise, öğrenci bu anlamı kendi eksiltili konuşmasında yer alan “sonra” ile bağdaştıracak ve orada normalde başka bir kelime kullanması gerekirken “after”ı tercih edecektir.

Örn.:

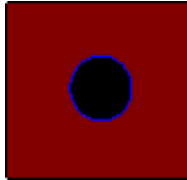
- Tr : Şimdi meşgulüm, sonra ara!
İng : I am busy now, call me after! (Yanlış)⁶⁸
İng : I am busy now, call after me! (Yanlış)⁶⁹
İng : I am busy now, call me later! (Doğru)⁷⁰

2.1.12. “INSIDE”

İngilizcede yer alan “in” edatının anlamlarından birisinin “inside” ile aynı olduğunu ve Türkçe anlamının da “-nin içinde” olduğunu daha önce belirtmiştik. Bu edatı karşılayan Türkçe ifade “iç tarafında, içerisinde, -nin içinde” kelimeleridir. Aslında “inside” edatı da iki kelimenin birleşmesinden oluşmuştur. Türkçede “iç” ve “taraf” birleşik değil ayrı olarak yazılır ve “taraf” kelimesine bulunma eki eklenmiştir.

- İng : in + side = inside
Tr : iç taraf + -ında

Şimdi bu edatı bir şekil üzerinde açıklayalım:

- Tr : Top kutunun içindedir.
İng : The ball is inside the box.

Şekil 7. “Inside” edatı

⁶⁸ İngilizcede yapılan bir iş ya da olaydan daha önceki cümlede bahsedilmiş ise bu şekilde bir ifade olabilir. Çünkü ikinci ifade de gizli bir kısaltma yapılmaktadır. Bu cümlede yapılan iş belirtilmediği için bu kullanım yanlıştır.

Örn: İng: Ok. Finish your work and call me after (you finish it)!

Tr : Tamam. İşini bitir ve daha sonra (işini bitirdikten sonra) beni ara!

⁶⁹ Burada “after” kullanımı dilbilgisi açısından doğru olmasına karşın bu kez de anlam kaymasına uğramıştır. Olması gereken “daha sonra” ifadesi iken burada “benden sonra” anlamı verilmiştir.

⁷⁰ “daha sonra” anlamını İngilizcede “after” değil “later” verir.

İngilizcede bu kelime aynı zamanda isim olarak da cümle içinde görev almaktadır. İsim olarak ve edat olarak yazılışı aynıdır. Cümlede “içi” anlamında isim ve “-nin içinde” anlamında edat görevinde kullanılır. Oysa Türkçede bu kelimenin karşılığı olan “iç” kelimesi edat olarak kabul edilmez. Bu kelimeye eklenen “-de, -da” bulunma ekleri ile İngilizcede yer alan “inside” edatının anlamı cümle içinde sağlanmış olur.

Örn. 1 (Yer bildirme görevinde):

İng : I am studying inside the building.

Tr : Binanın içinde ders çalışıyorum.

Örn. 2 (İsim görevinde):

İng : The inside of the building is much better than the outside of it.

Tr : Binanın içi dışından çok daha iyidir.

Bu kelime isim görevinde kullanılsa bile ek bir edata ihtiyaç duymaz.⁷¹

2.1.13. “OUTSIDE”

Bu edat “inside” edatının zıttıdır ve Türkçe anlamı “dışında, dışarısında, -in dış tarafında” kelimeleridir. Bu edatın Türkçe karşılığı, isme tamlayan ve bulunma ekleri eklenmesiyle yapılır ve edat olarak kabul edilmez. İngilizcede yer alan “outside” kelimesi de aslında iki kelimenin birleşmesiyle oluşmuş bir birleşik kelimedir.

İng : out + side = outside

Tr : dış + taraf + -ında = dış tarafında

Bu edat kapalı bir nesnenin dışında bulunma durumunda kullanılır. Bu durum bir kutunun dışı olabileceği gibi bir binanın da dışı olabilir.

Örn.:

İng : We are waiting you outside the mall. (Edat)

Tr : Seni alışveriş merkezi nin dışında bekliyoruz.

⁷¹ bkz. “No Preposition”

Bu kelime aynı “inside” kelimesinde olduğu gibi isim olarak da kullanılmaktadır.

Örn.:

İng : The **outside** of the building hasn't painted yet. (İsim)

Tr : Bina**nın dışı** henüz boyanmadı. (Belirtili isim tamlaması)

Bu kelime isim olarak cümle içinde kullanılsa bile ek bir edata ihtiyaç duymaz.⁷²

2.1.14. “BY”

Bir nesnenin başka bir nesnenin yanında olması durumunda bu edat kullanılır. Bu edat “next to”, “beside” ve “near” edatları ile benzer bir anlama sahiptir. Türkçe anlamı “-nin yanında”, “-nın yan tarafında” demektir.

Örn. 1:

İng : The fork is **by** the knife.

İng : The fork is **next to** the knife.

İng : The fork is **beside** the knife.

Tr : Çatal bıçağ**ın yanında**dır.

Örn. 2:

İng : The buton is **next to / beside / by** the door.

Tr : Düğme kapı**nın yanında**dır.

Bu kelime yerine göre zaman edatı ve hal edatı olarak da kullanılmaktadır.

Örn 1:

İng : You should finish your work **by** Friday. (Zaman edatı)

Tr : İşini **en geç** Cumaya**a kadar** bitirmelisin.

Örn 2:

İng : I came here **by** car. (Hal edatı)

Tr : Buraya araba**yla** geldim.

Yukarıdaki örnekler incelendiğinde bu kelimenin yer, zaman ve hal durumunun karşılıklarının Türkçede de edat olarak karşılıkları bulunmaktadır. Ancak bu kelimenin yazımında bir değişiklik yok iken anlamı bulunduğu edat

⁷² bkz. “No Preposition”

görevine göre farklılaşmaktadır. Buna karşın bu kelimenin Türkçe karşılıklarının birbiriyle benzerliği yoktur. Bu da hem İngilizce öğrenen Türk öğrencilerinin hem Türkçe öğrenen İngiliz öğrencilerinin işini zorlaştırmaktadır. Şayet İngilizce öğrenen birisi bu kelimenin tek bir anlamını öğrenir ise öğrendiği anlam dışındaki kullanımlarını, öğrendiği anlamıyla bağdaştıramaz ve işin içinden çıkamaz.

Bu açıklamaya örnek olarak “by” edatının sadece “ile” anlamına geldiğini biliyor olalım ve şu ifadelere bir bakalım:

Örn. 1:

Tr : Her gün işe araba **ile** giderim.
İng : I go to work **by** car everyday. (Doğru)

Örn. 2:

Tr : Sen **in ile** her yere giderim.
İng : I go everywhere **by** you. (Yanlış)⁷³

Örn. 3:

Tr : Cuma **ile** Cumartesi tatildir.
İng : Friday **by** Saturday are holidays. (Yanlış)⁷⁴

İngilizcede “by” kelimesi;

- Yer bildiren olarak “-nin yanında”,
- Zaman edatı olarak “en geç... –e kadar”,
- Hal edatı olarak, “ile, vasıtasıyla” anlamlarına gelmektedir.

Bu kelimenin yukarıdaki anlamlar dışında da kullanımı vardır:

Örn. 1 :

İng : You can't pass the test **by** sleeping all day long.
Tr : Sınavı tüm gün uyuy**arak** geçemezsin. (Zarf Tümleci)

Örn. 2:

İng : The situation was getting worse day **by** day.
Tr : Durum gün **be** gün kötüye gidiyordu. (Pekiştirme)

⁷³ İngilizcede ulaşım araçları ile bir eylem yapılıyor ise “by” kullanılabilir. Oysa burada bir araç değil şahıs vardır. Bu durumda kullanılması gereken ve “ile” anlamına gelen kelime “with” olmalıdır.

⁷⁴ İngilizcede bu tarz bir ifade yoktur. Bunu verebilmek için “and” bağlacı kullanılır.

Örn 3:

İng : They disappeared **one by one**.

Tr : **Birer birer / teker teker** ortadan kayboldular. (Üleştirme)

Yukarıda yer alan 2. ve 3. örnekteki kullanım İngilizcede oldukça yaygındır. Türkçede ise kullanılan kelimeler farklıdır.

Şimdi bunlardan bazılarını bir tabloda verelim:

İng Kelime	Edat	İng Kelime	Tr Anlamı
day	by	day	gün be gün
one		one	birer birer
side		side	taraf tarafa
bit		bit	azar azar
little		little	yavaş yavaş

Tablo 16. “By” edatının kullanıldığı ikilemeler

Bu edat bazı deyişlerde de yer almaktadır. Bunlardan bir kısmı şunlardır:

İng Deyişler	Tr An
by accident	kazara / bilmeden
by all means	elbette, şüphesiz
by chance	plansız / tesadüfi
by courtesy of	izni / lütfu / müsadesi ile
win by default	hükmen galip gelmek
by degrees	yavaşça
by hand	el ile
by heart	ezberden / hafızadan
by means of (mouth)	(ağız) yoluyla
by mistake	kazara / yanlışlıkla
by oneself	tek başına / yalnız
by the way	yeri gelmişken
by word of mouth	sözlü olarak

Tablo 17. “By” edatının kullanıldığı deyişler

Yukarıdaki örnekler incelendiğinde “by” edatının tahmin edildiğinden çok daha fazla anlamı ve bu anlamlarının da çoğunlukla birbirleriyle ilişkisi olmadığı görülecektir. Bu da, İngilizce öğrenenlerin gerçekten öğrenmede güçlük çekeceği ve öğrenmeyi kolaylaştırıcı bir metod bulmakta zorlanacakları anlamına gelir. Burada öğreticinin yapabileceği en doğru şey kelimeleri tek tek değil de bir bütün, yani bir kalıp olarak anlamlandırmak ve örneklendirmektir.

2.1.15. “BESIDE”

Yukarıda yer alan “by” edatının anlamına çok yakın bir anlama sahiptir. Yani “-nin yanında”, “-nin yan tarafında” anlamına gelir.

Bunu bir şekil üzerinde şu şekilde gösterebiliriz:

Tr : Top kutunun yanındadır.

İng : The ball is beside the box.

Şekil 8. “Beside” edatı

Bu edat kendisine çok benzeyen bir başka kelimeyle sürekli karıştırılmaktadır. Bu “besides” kelimesidir. Türk öğrenciler bu iki kelimenin farklı olduğunu kolayca kavrayamamakta ya da kendilerine bu edatlar öğretildikten bir müddet sonra hangi edatın anlamının ne olduğunu karıştırmaktadırlar. Gerçekten de kelime sonuna gelen bir “s” harfiyle anlamın bir anda çok farklılaşması gibi bir durum Türkçede olmadığı için bu edatları bazen öğrenenler bile karıştırabilmektedir. Şimdi bunların kullanımını ve anlamlarını örnek cümlelerde görelim:

Örn. 1:

İng : I keep a flashlight beside my bed. (Yer edatı görevinde)

Tr : Yatağımın yanında bir fener bulundururum.

Örn. 2:

İng: I keep a flashlight **beside** my bed besides a pistol. (Zarf görevinde)

Tr : Yatağımın **yanında** bir tabanca ya ilave olarak bir fener bulundururum.

Örn. 3:

İng : There is a house beside the sea.
Tr : Deniz in yanında bir müstakil ev var.

Örn 4:

İng : Who was there besides John?
Tr : Orda John' dan başka kim vardı?

Bu edatın aynı zamanda “-nin dışında olma” şeklinde bir anlamı da vardır.

Örn.:

İng : That is beside the point.
Tr : Bu durum/olay konumuz un dışındadır.

2.1.16. “NEAR”

Bu edatın Türkçe karşılığı “-nin yakınında” anlamına gelir. Bu edat “next to, beside, by” edatlarıyla benzer anlama sahiptir.

Bu edatı bir şekil üzerinde anlatalım:

Tr : Top kutunun yakınındadır.

İng : The ball is near the box.

Şekil 9. “Near” edatı

Bu edatın cümleye kattığı anlam “next to, beside, by” edatlarının cümleye kattığı anlama çok benzer. Tüm bu edatlar birbirlerinin yerine kullanılabilirler.

Örn.1:

Tr : Evim banka nın yakınında/bitişğinde.
İng 1 : My house is near the bank.
İng 2 : My house is beside the bank.
İng 3 : My house is next to the bank.
İng 4 : My house is by the bank.

Örn. 2:

Tr : Kapı nin yakınında durdu.
İng : He stayed near the door.

Örn. 3:

Tr : Park hastahane nin yakınında.
İng : The park is near the hospital.

Aslında Türkçede de İngilizcede olduğu gibi farklı benzer kelimeler kullanarak aynı anlama ulaşabiliriz:

Yanında = Yanıbaşında = Yan tarafında = Bitişğinde gibi.

2.1.17. “NEXT TO”

Bu edatın anlamı genel olarak “by, beside, near” edatlarıyla çok benzerdir. Yani “-nin yanında”, “-nin ötesinde”, “-nin bitişğinde” anlamlarına gelir.

Şimdi bunu bir şekil üzerinde anlatalım:

Tr : Top kutu nun yanındadır.
İng : The ball is next to the box.

Şekil 10. “Next to” edatı

Örn. 1:

Tr : Sınıfta yanımda oturuyor.
İng : She sits next to me in the class.

Örn. 2:

Tr : Kutuyu otobüs ün yanına koydular.
İng : They put the box next to the bus.

Örn. 3:

Tr : Onun yatağı pencere nin yanında.
İng : His bed is next to the window.

Bu edatın anlamının “-nin yanında” olduğunu belirtmiştik. Ancak bu yanında olma durumunda, bu edat çoğunlukla temas halindeki yanında olma anlamındadır. İşte bu yüzden şekil 9’da top kutuya bitişik durumda gösterilmiştir. İşte bu mantıktan yola çıkarak yan kapı komşusu demek için “next door neighbor” tabirini kullanmaktadırlar. Dolayısıyla bu edatın tam Türkçesini “-nin bitişğinde” şeklinde de ifade edebiliriz.

Örn.:

İng : My house is next to the post office.

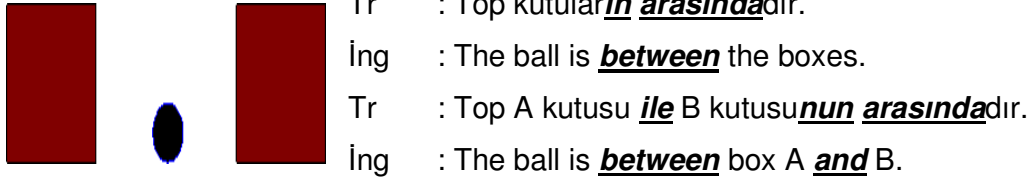
Tr : Evim postanenin bitişğindedir.

Bu edatın anlamı ve kullanımı başta belirtilen diğer edatlarla çok benzer olduğu için daha fazla örnek vermek yersiz olacaktır.

2.1.18. “BETWEEN”

Bir nesnenin başka iki nesnenin arasında olması durumunda bu edat kullanılır. Burada unutulmamalıdır ki nitelenen nesne mutlaka iki grup ya da iki şey arasında olmalıdır. İki den fazla olduğunda bu edat kullanılmaz.

Bunu bir şekil üzerinde şu şekilde ifade edebiliriz:

Şekil 11. “Between” edatı

Bu edatın Türkçe karşılığı bir genelleme ifadesidir. Türkçede sadece iki nesne arasında olmayı belirten bir kelime ya da edat yoktur. Bunun yerine genel anlamda “-nin arasında” kelimesi kullanılır. Dolayısıyla bir nesne ya da şahıs 2 şey arasında da olsa, daha fazla şey arasında da olsa biz Türkçe konuşanlar “-nin arasında” edatını kullanırız.

Örn.:

- Tr : Futbol sahası evlerin arasındadır.
- İng : The soccer field is between the houses.
- İng : The soccer field is among the soccer field.

Oysa İngilizcede şayet nesne iki şeyin arasında ise “between”, ikiden fazla şeyin arasında ise “among” edatları kullanılır. Bu farklı kullanım İngilizce öğrenen Türk öğrenciler için bir zorluktur.

Örn. 1:

- İng : My pencil is between my books and hers.
- Tr : Kalemim kitabımla onun kitabı(-nin) arasındadır.

Örn. 2:

- İng : The child is walking between his mom and his dad.
- Tr : Çocuk annesiyle babası(-nin) arasında yürüyor.

Örn. 3:

- İng : Her office is between the school and the gift shop.
- Tr : Evi okulla hediye dükkkanı(-nin) arasındadır.

Her dilde eksiltili konuşmalar ve ifadeler olduğunu daha önce belirtmiştik. İşte bir dilin doğal konuşmacısı bile bazen bu eksiltiyi farkedemeyebilir. Çünkü onun için önemli olan tını dediğimiz cümlelerin aktarımının günlük kullanıma uygun olup olmadığıdır. Şayet duyduğu ifadeyi kendisi de sıklıkla kullanıyor ya da hergün işitiyor ise bunu doğru kabul eder. Ama bu kullandığı eksiltili ifadeyi aynen kullandığı şekliyle başka bir dile çevirmeye çalışırsa işte o zaman karışıklık ve uyumsuzluklar ortaya çıkar. Yukarıda yer alan örneklerde de buna benzer bir durum vardır ve “-nin” tamlayan eki düşmüştür.

Buraya kadar değinmediğimiz bir diğer nokta da şudur: Şayet arasında olma durumu iki aynı nesne ya da topluluk için geçerli ise, bu iki şey Türkçede tek bir “-nin arasında” edatı ile verilebilir. Bu durum İngilizcede de aynıdır ve tek başına “between” edatının yazılmasıyla yapılmaktadır.

Örn. 1:

Tr : Kırmızı top iki çocuğun arasında.

İng : The red ball is between two children.

Örn. 2:

Tr : Bu ikimizin arasında kalsın.

İng : It's between us.

Şayet nesne iki farklı nesne ya da topluluğun arasında ise bu kez her bir nesne ya da topluluk üyesi ayrı ayrı yazılır ve ilk nesne ikinci nesneyle Türkçede “ile” bağlacıyla, İngilizcede “and” bağlacıyla bağlanır.

Örn. 1:

Tr : Arabam yeşil araba ile kırmızı araba(nin) arasında.

İng : My car is between the green car and the red car.

Örn. 2:

Tr : Oturma odam yatak odası ile banyo(nun) arasındadır.

İng : My living room is between the bedroom and the bathroom.

Bu edatı kullanabilmemiz için mutlaka miktar olarak iki kişi/nesnenin olması gerekmez. Binlerce parçadan ya da kişiden oluşan iki farklı grubuda yine bu edatla belirtebiliriz.

Örn. 1:

Tr : İnsanlar ile hayvanlar(in) arasında çok büyük farklar vardır.

İng : There are great differences between people and animals.

Örn. 2:

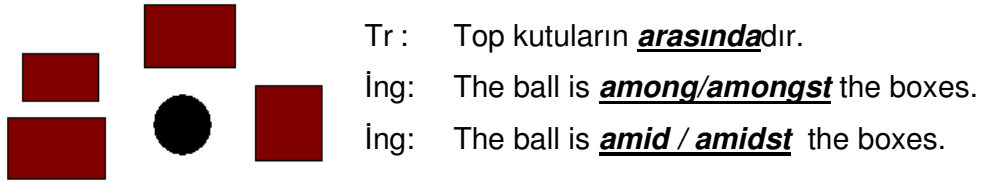
Tr : Türkler ile Amerikalılar(in) arasında sıkı bir dostluk var.

İng : There is a close friendship between Turks and Americans.

2.1.19. “AMONG”/ “AMONGST” / “AMID” / “AMIDST”

Daha önce “between” edatını izah ederken nesnenin mutlaka iki şey ya da grup arasında olması gerektiğini belirtmiştik. Bu edatların Türkçe anlamı aynı “between” de olduğu gibi “-nin/-nın arasında” demektir. Ancak bu edatların hususi bir özelliği vardır. Bunları kullanabilmemiz için bahsi geçen nesnenin ikiden fazla şeyin arasında olması gerekir.

Bunu şekil olarak şu şekilde ifade edebiliriz:

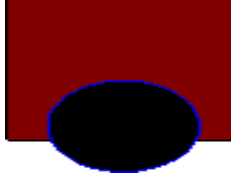
Şekil 12. “Among” edatı

Türkçede bu edatın görevini üstlenen “-nin arasında” edatının bir genelleme olduğunu daha önce belirtmiştik. Türkçede nesne ya da kişiler ister iki kişi/şey isterse daha fazla kişi/şey arasında olsun bu ifadelerin tamamında tek bir ifade “-nin arasında” kullanılır. İşte bu yüzden Türk öğrenciler ikiden fazla şeyin arasında olma durumunda bir şekilde bu edatı değil de “between” edatını tercih etmektedirler. Bunun sebeplerinden birisi “between” edatının basit İngilizce öğretiminde çok sık olarak kullanılması ve bizce “between” edatının “among” edatına nazaran daha akılda kalıcı bir kelime olmasından kaynaklanmaktadır.

2.1.20. “IN FRONT OF”

İngilizcede nesne ya da nesnelerin bir şey ya da bir yerin ön tarafında bulunmaları durumunu ifade etmek için bu edat kullanılır. Bu ön tarafta bulunma nesne ya da şeyin içinde değil de dışında olması gerekir.

Bunu bir şekil üzerinde şu şekilde ifade edebiliriz:

Tr : Top kutunun önündedir / ön tarafındadır.

İng : The ball is in front of the box.

Şekil 13. “In front of” edatı

Bu ön tarafta bulunma durumu hem teması hem de temassızlığı ifade edebilir.

Örn. 1:

Tr : Ben şimdi okul(un) önündeyim. (okul binasına temasım yok)

İng : I am in front of the school, now.

Örn. 2:

Tr : Binanın önünde asılı/asılmış çok güzel bir resim var. (temas var)

İng : There is a very nice poster hung in front of the building.

Türkçede bu ifadenin tam karşılığı yoktur. Yani Türkçede “binanın önündeyim” ifadesinden “içinde önünde mi” yoksa “dışında önünde mi” olduğu ifadenin devam eden kısmında gizlidir. Oysa İngilizcede bu iki durumun iki farklı ifadesi vardır ve birbiriyle karışmaz. Ancak bu ifadenin Türkçe karşılığının bir genelleme olması yüzünden İngilizce öğrenenler, “in front of” ile “in the front of” arasındaki farkı anlayamamakta ve her iki ifadeyi de aynı sanmaktadırlar. Buda dili yanlış kullanmalarına neden olmaktadır.

2.1.21. “IN THE FRONT OF”

Bu edatın Türkçede tam karşılığı olmamakla birlikte “-nin ön iç tarafında” anlamına gelmektedir. Türkçede bu anlama gelen bir edat mevcut değildir. Bu edat çoğu zaman “in front of” edatı ile karıştırılmakta ya da aynı anlamda görülmektedir. Oysa bu edatı sadece bir nesnenin başka bir nesnenin içinde ön tarafında bulunduğunu belirtmek için kullanırız.

Bunu bir şekil üzerinde şu şekilde gösterebiliriz:

Tr : Top kutunun önündedir / ön tarafındadır.

İng : The ball is in the front of the box.

Şekil 14. “In the front of” edatı

Bu edatı “in front of” edatı ile karşılaştırır isek anlam daha da pekişebilir.

Örn. 1:

Tr : Arabanın önünde bir kedi var.

İng : There is a cat in front of the car.⁷⁵

Örn. 2:

Tr : Arabanın içinde, ön tarafta bir kedi var.

İng : There is a cat in the front of the car.⁷⁶

Bu edatın Türkçede kullanımda olan tam bir karşılığı da yoktur. Türkçede bu edatın anlamına birden fazla yön belirten kelimeleri cümle içinde birarada kullanılarak ulaşabiliriz.

Türkçede yer alan tanımlıklar ile İngilizcede yer alan tanımlıkların kullanımı farklıdır. İngilizcede belirsizlik ifade eden tanımlık (ing: indefinite article) için tek bir (a) harfi yeterlidir. Oysa bu (a) harfinin Türkçedeki karşılığı “(herhangi) bir” kelime grubudur ve “herhangi” ifadesi çoğunlukla söylenmez.

Örn.:

Tr : Bana (herhangi) bir öğrenciyi çağır!

İng : Call me a student!

Aslında belirsizlik ifade eden tanımlık farklı da olsa her iki dilde de mevcuttur. Buna karşın belirlilik ifade eden tanımlık (ing: definite article) sadece İngilizcede vardır. Türkçede, İngilizcede olduğu gibi belirlilik anlatan tanımlık olarak kullanılan bir kelime yoktur ve bu anlam ismin önüne “bir” kelimesi getirilmeden, ismin sonuna belirlili nesne ekleri getirilerek yapılır.

⁷⁵ Kedi arabanın dışında ve ön tarafındadır, yani tamponun önündedir.

⁷⁶ Kedi arabanın içinde ve ön tarafındadır, yani ön koltukta ya da ön camın yanında olabilir.

Örn 1:

Tr : Kapıyı kapatmayı unutma!
İng : Don't forget to close the door!

Örn 2:

Tr : Bana silgiyi uzatır mısın?
İng : Can you pass me the eraser?

Yukarıdaki örneklerde görüldüğü üzere İngilizcede yer alan “the” belirtecinin Türkçe karşılığı olarak bir kelime yoktur. İşte bu yüzden de edat gruplarında yer alan “the” belirtecinin edat grubuna kattığı anlam İngilizce öğrenen Türk öğrenciler tarafından anlaşılamamaktadır. Bu durum olumsuz bir aktarımdır.

2.1.22. “IN BACK OF”

Bu edat, cümlede anlam bakımından “in front of” edatının zıddıdır. Türkçede bu edatın karşılığı bir genelleme ifadesi olan “-nin arkasında, arka tarafında” edatlarıdır.

Bu edatı bir şekil üzerinde şöyle ifade edebiliriz:

Tr : Top kutunun arkasındadır.

İng : The ball is in back of the box.

Şekil 15. “In back of” edatı

Türkçede bu edatın anlamını verebilmek için “dışında” kelimesini de cümleye ilave etmemiz gerekir.

Örn.:

İng : The children are in back of the house.
Tr : Çocuklar evin dışında arka taraftalar.

Bu edatda yer alan kelimelerin her birini ayrı ayrı ele aldığımızda karşımıza “-nin arka içinde” gibi çok tuhaf bir Türkçe karşılık çıkar. Bu yüzden bu kelimeleri kalıp olarak anlamlandırmalıyız.

2.1.23. “IN THE BACK OF”

Bu edatında tıpkı “in the front of” edatında olduğu gibi Türkçede kullanılan bir karşılığı olmamakla birlikte “-nin arka iç tarafında” anlamına gelmektedir. Türkçede bu anlama gelen bir edat mevcut değildir. Bu edat çoğu zaman “in back of” edatı ile karıştırılmakta ya da aynı anlamda görülmektedir. Oysa bu edatı sadece bir nesnenin başka bir nesnenin arka iç tarafında bulunduğunu belirtmek için kullanırız.

Bunu bir şekilde şu şekilde gösterebiliriz:

Tr:Top kutu**nun arkasında**dır/**arka iç tarafında**dır.

İng: The ball is **in the back of** the box.

Şekil 16. “In the back of” edatı

Bu edatı “in back of” edatı ile karşılaştırır isek anlam daha da pekişebilir.

Örn. 1:

Tr : Arabanın (dışında) **arkasında** bir kedi var.

İng : There is a cat **in back of** the car.⁷⁷

Örn. 2:

Tr : Arabanın **içinde arka tarafında** bir kedi var.

İng : There is a cat **in the back of** the car.⁷⁸

İngilizce dilbilgisi kurallarına biraz hakim olan bir Türk öğrenci, “the” artikelinin belirli bir nesneyi ya da yeri belirtirken kullanıldığından yola çıkarak burada yer alan “in the back of” tabirindeki anlamı belki doğru yorumlayabilir. Ancak Türkçe konuşanların çoğunluğu dillerinde bu edatı karşılayan tek bir kalıp ifadeye sahip olmadıkları için, kendilerine öğretilen anlamı unutmakta ve yine basit anlama kaçarak “in back of” edatının anlamıyla karıştırmaktadırlar.

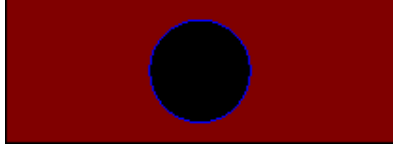
⁷⁷ Kedi arabanın dışında ve arka tarafındadır, yani tamponun arkasındadır.

⁷⁸ Kedi arabanın içinde ve arka tarafındadır, yani arka koltukta ya da arka camın yanında olabilir.

2.1.24. “IN THE MIDDLE OF”

Bu edatın yukarda yer alan diğer edatlar gibi “in middle of” ve “in the middle of” şeklinde iki farklı kullanımı yoktur. Bu edatın tek bir anlamı vardır o da “-nin ortasında” demektir.

Şimdi bunu bir şekilde görelim:

Tr : Top kutunun ortasındadır.

İng : The ball is in the middle of the box.

Şekil 17. “In the middle of” edatı

İngilizcede bu şekilde birkaç kelime ve/veya edattan oluşan ifadeler aslında kalıp ifadelerdir ve her bir kelimenin ya da edatın anlamına fazla girmeden sadece kalıp anlamı öğretilmeli ve dizinin sırası değiştirilmeden aynen kullanılmalıdır.

Ancak bu tarz kalıpların birisine bakarak diğer ifadelerin de aynı kurala göre gideceği sonucuna varmak her zaman doğru olmayabilir. Örneğin, burada yer alan “in the middle of” edatının “-nin ortasında” olan anlamından yola çıkarak “-nin üstünde” ya da “-nin altında” ifadelerini İngilizcede oluşturmak için “middle” kelimesini çıkarıp yerine “top” ya da “bottom” yazmak yeterli gelmeyebilir. Çünkü İngilizce öğrenen Türk öğrencilere göre oldukça mantıklı gelen bu tarz değişiklikler İngilizce konuşanların mantığında karşılık bulmayabilir.

Örn. 1:

İng : in the middle of the movie

Tr : film in ortasında

Örn. 2:

İng : on the top of the roof

Tr : çatı nin üstünde

Örn. 3:

İng : on the bottom of the whiteboard

Tr : yazı tahtası nin altında

2.1.25. “OPPOSITE”

Bu edatın Türkçe karşılığı “-nin/-nın karşısında”, “-nin/-nın karşı tarafında” demektir.

Örn 1:

İng : The pharmacy is opposite the street.

Tr : Eczane caddenin karşısındadır.

Örn 2:

İng : The old man stood opposite the young woman.

Tr : Yaşlı adam genç kadının karşısında durdu.

Örn 3:

İng : You shouldn't sit opposite the window.

Tr : Pencerenin karşısında oturmamalısın.

Bu kelime aynı zamanda sıfat olarak da kullanılır ve anlamı “zıt, karşıt” demektir.

Örn.:

İng : Opposite poles of a magnet attracts.

Tr : Bir mıknatısın zıt kutupları birbirini çeker.

Bu kelime aynı zamanda zarf olarak da kullanılır ve “tersine, zıddına” anlamını verir.

Örn.:

İng : I went to to the left balcony, he went opposite.

Tr : Ben sol balkona gittim, o tersine/zıt yöne gitti.

2.1.26. “BEYOND”

Bu edatın karşılığı “-nin ötesinde”, “-nin öte tarafında” şeklinde ifade edilir.

Örn. 1:

İng : My house is beyond this building.

Tr : Evim bu binanın ötesindedir.

Örn. 2:

İng : Everybody wonders if there is life beyond the stars.

Tr : Herkes yıldızların ötesinde hayat olup olmadığını merak ediyor.

Bu edat İngilizcede bazı açıklaması, yapılması, çözülmesi mümkün olmayan durumlarda kullanılır. Bu durumda Türkçe tam karşılıkları “-nin ötesinde” şeklinde ifade edilmeyebilir.

Örn. 1:

İng : It's beyond me.
BBT : Bu benim im ötemde.⁷⁹
Tr : Bu beni aşar.

Örn. 2:

İng : What she gave was beyond my imagination.
Tr : Bana verdiği şey hayallerimi n ötesindeydi.

Örn. 3:

İng : This malfunction is beyond repair.
BBT : Bu arıza tamiri n ötesindedir.
Tr : Bu arızanın tamiri mümkün değildir.

Bu örnekler “beyond doubt - şüphenin ötesinde”, “beyond belief - inancın ötesinde” vb. ifadeler eklenebilir. Ancak bu tarz ifadelerin Türkçe karşılıkları farklıdır. Dolayısıyla kelime anlamları düşünüldüğünde karşımıza Türkçede yaygın olarak kullanılan ifadeler çıkmayabilir.

Örn. 1:

İng : beyond doubt
BBT : şüphenin ötesinde
Tr : şüphe götürmez

Örn. 2:

İng : beyond belief
BBT : inancın ötesinde
Tr : olağanüstü

⁷⁹ Her ne kadar bu şekilde yazılabilse de Türkçe konuşanlar bu ifadeyi tercih etmezler.

2.1.27. “ALONG” / “ALONGSIDE”

Bu edat bir düzlemin yakınında olmayı ifade eder ve “boyunca” anlamına gelir. Bu düzlem bir nehir, deniz ya da sınır olabilir. Bu anlamıyla Türkçede de edat görevindedir.

Örn. 1:

- İng : We looked for the lost child along the river.
Tr : Kayıp çocuğu nehir boyunca aradık.

Örn. 2:

- İng : He jogs 2 miles along the coast every morning.
Tr : O her sabah sahil boyunca 2 mil koşar.

Ancak Türkçe’de “boyunca” kelimesi bir tane ve tüm ifadelerde ortak kullanılabilir iken, İngilizcede “boyunca” anlamına gelen birden fazla kelime vardır ve kullanımları farklıdır.

Örn. 1:

- İng : The police patrol along the border regularly.
Tr : Polis(ler) sınır boyunca devriye gezer(ler).

Örn. 2:

- İng : Speaking is forbidden during the test.
Tr : Sınav boyunca / süresince konuşmak yasaktır.

Örn. 3:

- İng : I studied English 2 hours long.
Tr : 2 saat boyunca İngilizce çalıştım.

Ancak bu düzlemin yan tarafına sabit bir şey yapılacak ya da bulundurulacak ise “alongside” edatı tercih edilir. Bu kelimenin Türkçede tam bir karşılığı yoktur. Ancak birkaç kelimeyle anlam ifade edilebilmektedir. Bunlardan en uygunu “-nin yan tarafında” kelimesidir.

Örn. 1:

- İng : We have a very nice house alongside the coast.
Tr : Sahil in yan tarafında çok güzel bir evimiz var.

Örn. 2:

İng : You can see many stores alongside the street.

Tr : Caddenin yan tarafında / boyunca birçok mağaza görebilirsin.

Ancak gökyüzü gibi düzlemselliği tam olarak çizilemeyen ya da belirlenemeyen durumlarda bu edatı kullanmamız yanlış olur. Örneğin nehir, deniz gibi yerlerde kara ile suyun ayrıldığı bir hat vardır ve girintili çıkıntılı da olsa bir düzlemi çağrıştırabilir.

Örn. 1:

İng : You can see nothing but cactuses along the way to Arizona.

Tr : Arizona'ya kadar yol boyunca kaktüsden başka bir şey göremezsin.

Örn. 2:

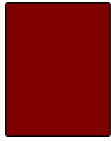
İng : The moon moves across the sky.

Tr : Ay gökyüzü boyunca hareket eder.

2.1.28. “FAR (AWAY) FROM”

Bu edatın Türkçe karşılığı “-den uzakta” anlamına gelir. Burada kullanılıp kullanılmaması isteğe bağlı olan “away” kelimesi anlamı “bayağı, oldukça, epey” kelimelerinde olduğu gibi güçlendirmeye yarar.

Bu edatı bir şekil üzerinde şu şekilde gösterebiliriz:

Tr : Top kutudan uzaktır.

İng : The ball is far from the box.

Şekil 18. “Far from” edatı

Aslında birden fazla kelimedenden oluşan bu edatın bir parçası olan “from” kelimesinin Türkçe karşılığı “-den, -dan” ayrılma ekleridir. Aslında bu edatın birebir Türkçesi varılmak istenen anlamıyla örtüşmektedir.

Örn. 1:

İng : I am in the middle of nowhere.

BBT : Ben hiçbir yer in ortasının içindeyim.

Tr : Boşluktayım / Kayboldum.

Örn. 2:

İng : I am far (away) from home.

BBT : Ben evden (oldukça) uzaktayım.

Tr : Ben evden (oldukça) uzaktayım.

Bu edatın mecazi bir anlamıda vardır. Bu tarz kullanım Türkçede de mevcuttur.

Örn.:

İng : His wife is far from perfect.

Tr : Eşi mükemmellikten uzaktadır / mükemmel değildir.

Bu edatı oluşturan kelimelerin Türkçe karşılıklarının verilmek istenen anlamla uyuşması, İngilizce öğrenen Türk öğrenciler için bir kolaylıktır. O yüzden bu edatın kullanımında Türk öğrenciler pek zorlanmazlar.

2.1.29. “ON TOP OF”

Bu edatın Türkçe karşılığı “-nin en üstünde”, “-nin en tepesinde” ya da “-nin en zirvesinde” demektir. Ancak biz Türkçe konuşanlar genelleme ifadelerinde “en” kelimesini pek kullanmaz ve “-nin üstünde, -nin tepesinde”, “-nin zirvesinde” demeyi tercih ederiz. Şayet sorumuz ya da cevabımız genelleme değil de tam bir yer bildirimi olacaksa “en” kelimesini de cümleye ekleriz. İngilizcede genelleme yapılacağı zaman bulunma eki görevindeki “on” edatının tek başına kullanılması yeterlidir.

Örn. 1:

Tr : Hasan çatının üzerindedir.

İng 1 : Hasan is on top of the roof.

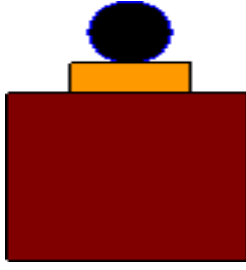
İng 2 : Hasan is on the roof.

Örn. 2:

Tr : Kariyerimin zirvesindeyim.

İng : I am on top of my career.

Bu edatı bir şekil üzerinde şu şekilde ifade edebiliriz:

Tr : Top *kutunun* **en üstündedir**.

İng : The ball is **on top of** the box.

Şekil 19. “On top of” edatı

Bu edatta bir temas söz konusudur. Yani bir nesnenin temas halinde diğer nesne/nesnelerin üzerinde bulunması durumu mevcuttur. Daha önce üzerinde bulunma durumunda şayet temas yok ise “above” ya da “over” edatlarının kullanılacağını belirtmiştik.

Örn. 1:

İng : They put the blanket **on top of** the sheets, and the bedspread **on top of** the blanket.

Tr : Battaniyeyi çarşaf^{ların} **üzerine** ve yatak örtüsünü de battaniye **nin üzerine** koydular.

Örn. 2:

İng : There is always snow **on top of** the mountain.

Tr : Dağ^{ın} **üzerinde/tepesinde/zirvesinde** her zaman kar vardır.

Bu edatın mecaz anlamı da vardır ve “üstesinden gelmek, kavramak” anlamlarına gelir.

Örn.:

İng : Her son had a hard time learning math, but he is **on top of** it now.

Tr : Onun oğlu matematik öğrenirken zorlandı, ama şimdi **üstesinden gelmiş/ kavramış durumda**.

2.1.30. “BEHIND”

Bu edatın Türkçe karşılığı “-nin arkasında, -nin arkasına” demektir. İngilizcede bulunma/çıkma/yönelme ekleri olmadığı için bu ekin cümleye kattığı anlam ya edatlarla ya da kullanılan fiile ve kelimelere bakılarak bulunur. Şayet burada olduğu gibi yer bildiren bir edat kullanılmakta ise, bu edatla birlikte kullanılan fiil ve kelimelere bakarak yönelme ya da bulunma eklerinin cümleye kattığı anlamı yakalayabiliriz. Ancak bu durum İngilizce öğrenen Türk öğrenciler için hiç de kolay bir şey değildir ve bunu anlamakta zorlanmaktadırlar.

Örn. 1:

- İng : They tried to hide themselves **behind** the tree.
Tr : Ağac**ın arkasına** saklanmaya çalıştılar. (Yönelme eki)

Örn. 2:

- İng : Your watch is behind the books.
Tr : Saatin kitaplar**ın arkasında**dır. (Bulunma eki)

Bu arkasında olma durumu aslında bir kişi ya da şeyin cüsse olarak başka bir kişi ya da şeyin arkasında olması durumudur. Şayet birşeyin arkasını göremiyor ve arkasında ne olduğunu söylüyor ya da soruyor isek bu edatı kullanırız.

Örn. 1:

- Tr : **Arkanda** ne var?
İng : What is **behind** you?⁸⁰

Örn. 2:

- Tr : Araba**nın arkasındaki** çocuğa dikkat et!
İng : Watch out for the kid **in back of** the car!⁸¹

Örn. 3:

- Tr : Kapalı kapılar **ardında** ne konuşuyorlar?
İng : What are they talking **behind** the closed doors?

Türkçede eğer tam cepheden bakıyorsak şu, yandan bakıyorsak bu şeklinde bir ayrım yoktur. Bu yüzden de İngilizce öğrenen Türk öğrenciler zorluk yaşamaktadırlar.

⁸⁰ Birisi arkasına bir şey saklamış ve biz o kişinin tam karşısında (cephesinde) durarak o şeye ait bir şey göremediğimiz için “behind” edatıyla soruyoruz.

⁸¹ Arabaya tam cepheden değil de arkasındaki çocuğu da görecektir şeklinde yandan baktığımız için bu şekilde “in back of” edatıyla ifade ediyoruz.

2.1.31. “NO PREPOSITION”

Buraya kadar İngilizcede mevcut olan yer edatlarına değindik. Ancak İngilizcenin Türkçeden farklı başka bir durumuna daha burada değinmemiz gerekir. İngilizcede bir birleşik kelimenin ilk birleşeni eğer yön belirten bir kelime ise bu birleşik kelimenin önüne bir yer edatı gelmez.

Bu açıklamayı şimdi de aşağıdaki tablomuz üzerindeki örneklere bakarak inceleyelim:

Yön Bildiren Kelime (Direction Word)	Türkçe Anlamı	İkinci Kelime	Türkçe Anlamı	Yeni Oluşan Birleşik Kelime	Türkçe Anlamı
down	aşağı	stairs	merdivenler	downstairs	Aşağı kat/alt kat
down	aşağı	town	Şehir/kasaba	downtown	Şehir merkezi /çarşı
up	yukarı	stairs	merdivenler	upstairs	üst kat
up	yukarı	town	Şehir/kasaba	uptown	Şehir dışı
in	içeri	side	taraf	inside	içerisi
out	dışarı	side	taraf	outside	dışarısı

Tablo 18. Yer edatı almayan kelimeler

Yukarıdaki birleşik kelimelerin bir kısmı (örneğin, inside) iki kelimenin ortak bir anlamı olduğu için tahmin edilebiliyor. Ancak bir kısmı da tahminlerin ötesinde yüz yıllar öncesinde ortaya çıkmış farklı anlamları barındırıyor. Örneğin, *downtown* kelimesinin kelimelerini ayrı ayrı ele aldığımızda bize şehrin aşağısı gibi bir anlamı çağrıştırıyor. Oysa bundan yüzyıllarca önce insanlar çiftliklerde yaşarken çok dağınık ve birbirinden çok uzak evlerden oluşan bir şehirleşme varmış. Bu yüzden de insanlar bir araya gelerek bir şeyler içip sohbet edebilecekleri, ürünlerini satabilecekleri ya da ihtiyaçlarını alabilecekleri bir çarşıya ihtiyaç duymuşlar ve bu yerleri de bulundukları evlerin ötesine inşa etmişler. İşte o zaman adlandırdıkları “downtown” onların kulağına çok uygun gelmiş. Ama günümüzde şehirleşme o kadar ileri düzeyde ve yaşam o kadar iç içe ki “downtown” kelimesinin kök anlamı bunu izah etmeye yeterli olmuyabiliyor.

İşte çok eskiden ortaya çıkan bu tarz kelimeleri cümle içinde kullandığımızda Türkçede “-de, -da” anlamına gelen bir edat kullanılmaz. Bu anlam kelimenin içinde saklıdır.

Örn. 1:

Tr : Dün **şehir merkezine** gittim.
İng : I went **downtown** yesterday.

Örn. 2:

Tr : **Üst katta** kalıyorum/yaşıyorum.
İng : I live **upstairs**.

Örn. 3

Tr : O (erkek) şimdi **içeride**.
İng : He is **inside**, now.

Yukarıdaki kelimelerden ayrı olarak İngilizcede “yuva” ya da “ev” anlamına gelen “home” kelimesi de edat gerektirmez. Bazen “evdeyim” anlamında “at” edatı ile birlikte kullanılır. Ancak bu zorunlu bir kullanım değildir.

Örn.:

Tr : Ev**de**yim.
İng : I am home. (“I am at home.” şeklinde de olabilir.)

Yukarıdaki örnekte belirtilen “evdeyim” ifadesinin İngilizcesinde “-de” ekinin cümleye kattığı anlamı karşılayan bir edat kullanılmayarak “I am home” şeklinde ifade edilmiştir. Ancak Türk öğrenciler bu ifadeyi bir şekilde karıştırmakta ve “ben evim” şeklinde algılayabilmektedirler. Şayet öğrencilere İngilizcede hiçbir ismin tanımlık olmaksızın kullanılamayacağı iyice öğretilirse ve “ben evim” ifadesinin ancak bir tanımlık ile verilebileceği, bu yüzden de “I am a/the home” şeklinde ifade edilebileceği açıklanırsa konu daha iyi anlaşılmış olur.

Türkçede bu şekilde edat istemeyen cümle kuruluşu yoktur. Türkçede cümle içerisinde bir yer bildirilecek ise mutlaka,

- Bulunma ekleri (-de, -da)
- Yönelme ekleri (-e, -a)
- Çıkma Ekleri (-den, -dan)’nden bir tanesi yer bildiren kelimeyle kullanılmalıdır.

Örn. 1:

Tr : Okul**a**gidiyorum.
İng : I go **to** school.

Örn. 2:

Tr : Okul dayım.

İng : I am at the school.

Örn. 3:

Tr : Okul dan geliyorum.

İng : I come from the school.

İngilizcede yer edatı gerektirmeyen birleşik kelimelerin ilk kısmının zaten yön bildirdiği için yer edatı istemediği Türk öğrencilere anlatılır ise konu daha anlaşılır olacaktır.

2.2. İngilizcede Kullanılan Zaman Edatları ve Türkçe Karşılaştırması

Türkçe ve İngilizcede zaman bildiren kelimelerle birlikte kullanılan edatlardır. Aygün (2003: 93) zaman belirten edatlar için şöyle demektedir:

“Zaman belirten edatlar öncelik, sonralık ve eşzamanlılık, süreklilik, belli bir zaman dilimi ve ya anı, bir olayın başlangıç ve bitim anını, olay ve ya konuşmacının içinde bulunduğu anı ifade ederler.”

Edatlar, Türkçe ve İngilizcenin cümle yapısının farklı olmasından dolayı, Türkçede zaman bildiren kelimelerden sonra, İngilizcede ise zaman bildiren kelimelerden önce kullanılırlar.

Örn.:

Tr : Sabah a kadar ders çalıştım.

İng : I studied until morning.

Zamanı bildirmek için kullanılan bu edatlar isim ya da zamirden önce gelirler, asla fiilden sonra gelmezler. Zaman ifade eden kelimelerin önünde ve ayrı bir kelime olarak kullanılırlar. Cümleden çıkarıldıklarında ya cümle anlamsızlaşır ya da farklı bir anlam kazanır. Dolayısıyla doğru edatın unutulması ya da yanlış bir edat kullanılması her iki dil için de bir problem teşkil eder.

Örn. 1 (doğru kullanım):

Tr : Akşam **a kadar** uyudum.

İng : I slept **until** evening.

Örn. 2 (eksik kullanım):

Tr : Akşam (vaktinde) uyudum.

İng : I slept evening.⁸²

Türkçede ifade edilen eksiltili kullanımları aynı eksiltili şekliyle bir başka dile çevirmek doğru değildir. Çünkü her dilde eksiltili ifadeler olmasına karşın bunlar aynı yapıda değildir.

Örn.:

Tr : (Tanıştığımıza) Memnun oldum.

İng : (It is) Nice to meet you.

Türkçede yer alan bulunma, çıkma ve yönelme eklerinin karşılığı İngilizcede edatlardır. Türkçede bulunan edatlar bulunma, çıkma ve yönelme eklerini üzerlerinde bulundurmadıklarından dolayı, edat kullandığımızda, o edata uygun eki de bir önceki kelimenin sonunda kullanmamız gerekmektedir.

Örn.:

Tr : Sabah **-tan beri** çalışıyorum.

(***Beri*** edatı –dan çıkma ekiyle kullanılmaktadır.)

İng : I have studied **since** morning.

(***Since*** edatı –dan çıkma ekini de içinde barındırmaktadır.

Şimdi bu edatları daha detaylı inceleyelim:

⁸² İngilizcede edatsız zaman bildiren kelimeler kullanılmaz. Dolayısıyla bu ifade dilbilgisi açısından eksiktir.

2.2.1. “AT”

Bu edat İngilizcede kesin zamanın bildirilmesi esnasında kullanılır. Yani bahsi geçen zaman dilimi yaklaşık değil tam bir zaman dilimidir. Kesin olmayan durumda, “saat yaklaşık dokuz.” derken, kesin durumda “saat (tam) dokuz.” deriz. Şimdi bu zaman dilimlerini İngilizcede sıralayalım:

- Saati ifade ederken kullanılır,
Örn.:
Tr : Saat 9.45. **’te** postanede ol!
İng : Be **at** the post Office **at** 09.45!⁸³
- Öğle, akşam ve gece yarısı kelimeleri ile birlikte kullanılır,
Örn. 1:
Tr : Ben o kızı **öğlen** aradım.
İng : I called her **at** noon.
Örn. 2:
Tr : Beni **gece** ara!
İng : Call me **at** night!
Örn. 3:
Tr : Yatağa **gece yarısı** gittim.
İng : I went to bed **at** midnight.

Aslında öğlen, akşam, gece ve gece yarısı ifadelerinde Türkçede edat kullanımına gerek yoktur. Ancak burada yer alan “at” edatını Türkçede “vaktinde” kelimesi gibi düşünebiliriz. Dolayısıyla bu kelimeyi cümlede kullanırsak “at” edatının cümleye katmış olduğu anlama ulaşmış oluruz.

- Örn. 1:
İng : I called her **at** noon.
Tr : Ben o kızı öğle **vaktinde** aradım.
- Örn. 2:
İng : Call me **at** night!
Tr : Beni gece **vaktinde** ara!

⁸³ Bu cümlede iki adet ‘at’ edatı kullanılmıştır. İlk kullanılan yer edatı görevinde, ikinci yani saatin yanında olan da zaman edatıdır.

Türkçede yer alan “vaktinde” kelimesi “vakit” kelimesi ile “-inde” çekim ekinin birleşmesiyle oluşmuş bir kelimedir. Bu yüzden edat değildir ve cümleden çıkarılsada cümlede anlam düşmesi olmaz.

Türkçede yer alan bu tarz kullanım aslında İngilizcede de mevcuttur. Türkçede “vaktinde” kelimesi zaman bildiren kelimeden sonra kullanılsa da olur kullanılmasa da. Aynı şekilde İngilizcede “vakit” kelimesinin karşılığı olan “time” kelimesi de zaman bildiren kelimeden sonra isteğe bağlı olarak kullanılabilir. Türkçede zamanla “vaktinde” ifadesinde yer alan “vakit” kelimesi kullanımdan çıkarılmış ve “-inde” çekim eki tek başına zaman bildiren kelimenin sonuna eklenmiştir. Benzer şekilde İngilizcede zaman bildiren kelime “at” ve “time” ifadelerinin arasına getirilirken, bir süre sonra “time” ifadesi kısaltılmış ve cümleden düşürülmüştür.

Gerek Türkçede gerek İngilizcede yer alan uzun kullanımlar dilbilgisi açısından doğru olmakla birlikte her iki dilde de kısaltılmış kullanımlar tercih edilmektedir. Bu durum her iki dil için bir benzerlik teşkil etmektedir.

Örn. 1:

İng	:	Don't bother me <u>at</u> noon (time) !
Tr	:	Beni öğle (vakti)nde rahatsız etme!

Örn. 2:

İng	:	We were still out <u>at</u> midnight (time) .
Tr	:	Biz gece yarısı vaktinde hala dışarıdaydık.

Türkçe konuşanlar bir süre sonra “vaktinde” ifadesi yerine “-leyin” ekini de kullanır olmuşlardır. Günün belirli bölümlerinin sonuna getirilen bu eklerle “vaktinde” kelimesine gerek kalmamıştır. Her iki kullanımda doğru kabul edilmektedir.

Tr	İng
sabah-leyin	in the morning
öğ-leyin	at noon (time)
akşam-leyin	in the evening
gece-leyin	at night (time)

- Belirli zamanlarda,

Örn. 1:

Tr : Hasan ile *öğle yemeği vaktinde* konuşacağım.

İng : I will talk to Hasan *at lunchtime*.

Örn. 2:

Tr : *Uyku/yatma zamanı* / *vaktinde* sana bir hikâye okuyacağım.

İng : I will read you a story *at bedtime*.

Örn. 3:

Tr : Ben her gün, *gün doğumunda* ve *gün batımında* koşarım.

İng : I run *at sunrise* and *at sunset* everyday.

Daha önce anlatılan “vaktinde” ifadesinin karşılığı olan “time” kelimesi bazı kelimelerle kaynaşmış haldedir. Şayet cümleden atılırlarsa anlam kayması olur. Bu yüzden “time” kelimesiyle kaynaşmış tüm zaman bildiren ifadeler “at” edatıyla kullanılır.

Örn. 1:

Tr : *Yemek vaktinde* zamanımı kitap okuyarak harcadım / geçirdim.

İng : I spent my time reading a book *at lunchtime*.

Örn 2:

Tr : Bunu bana yemek*te* açıklar mısın?

İng : Can you explain it to me *at* lunch?⁸⁴

Örn. 3:

Tr : Bunu bana *yemek vaktinde* açıklar mısın?

İng : Can you explain it to me *at lunchtime*?⁸⁵

- “Şu anda” derken,

Örn.:

Tr : *Şu anda* ne yapıyorsun?

İng : What are you doing *at the moment*?⁸⁶

⁸⁴ Burada yer alan “at lunch” ifadesi “yemek esnasında”, “yemek yerken” anlamındadır.

⁸⁵ Burada yer alan “at lunchtime” ifadesi “öğle yemeği vaktinde” anlamındadır. Yani bu cümlede yemek yeme durumu yoktur.

⁸⁶ “Şu anda” ya da “tam şu esnada” anlamını İngilizcede “at the moment” verir, “now” vermez. “Now” şimdi demektir. Buna dikkat edilmelidir, çünkü Türkçede olduğu gibi İngilizcede de “şimdi/now” kelimesi edat almadan kullanılır.

Şimdi bu anlatılanları birde tablo üzerinde görelim:

PREP	İNG	TR
at	3 o'clock	saat 3'de
	22.30	saat 22.30'da
	noon	öğleyin (öğle vaktinde)
	night	geceleyin (gece vaktinde)
	midnight	gece yarısında
	lunchtime	öğlen yemek zamanı/ vakti
	bedtime etc.	yatak-uyku zamanı / vakti vs.
	sunrise/sunset /down	gündoğumunda/günbatımında/şafakta
	the moment	şu anda/ şu esnada
	the weekend	hafta sonunda
	christmas/easter	yılbaşında/paskalyada
	the same time	aynı zamanda / vakitte
	present	günümüzde
	all times	her zaman / her vakitte

Tablo 19. “At” zaman edatının kullanıldığı yerler

2.2.2. “IN”

Bu zaman edatı daha uzun süreleri belirtmede ya da sınırlı süreleri belirtmede kullanılır. Kullanıldığı zaman dilimleri şunlardır:

- Aylarda kullanılır,

Örn.:

Tr : Aralıkta kar yağar. Kasımda aşk başkadır.

İng : It snows in December. Love is different in November.

- Mevsimlerde kullanılır,

Örn.:

Tr : Yazın hava çok sıcaktır.

İng : It is very hot in the summer.

- Yıllarda kullanılır,

Örn.:

Tr : 1976'da doğdum. 1900'lerde uçak yoktu.
İng : I was born in 1976. There wasn't any plane in 1900's.

- Yüzyıllarda kullanılır,

Örn.:

Tr : Kimse 22.yy da ne olacağını bilmiyor.
İng : Nobody knows what will happen in the 22nd century.

- “çağ” kelimesi ile birlikte kullanılır,

Örn.:

Tr : Buz çağında bir çok tür yok oldu.
İng : Many species became extinct in the Ice Age.

- “gelecekte/geçmişte” kelimeleri ile birlikte kullanılır,

Örn.:

Tr : Gelecekte bir çocuk sahibi olmak istiyorum.
İng : I want to have a child in the future.

- “sabahleyin, öğleden sonra ve akşamüzeri” ifadelerinde kullanılır. İngilizcede yer alan “afternoon” kelimesinin karşılığı olan “öğleden sonra” ifadesi ayrı yazılır ancak bu ifade bir kalıp ifadesidir ve “öğle” ve “sonra” kelimesi arasına “-den” çıkma ekinden başka bir ek ya da kelime gelmez. Bu yüzden de “öğleden sonra” zaman ifadesi edat gerektirmez.

Örn. 1:

Tr : Sabah(leyin) saat 8'de beni ara!
İng : Call me at 8 o'clock in the morning.
Tr : Öğleden sonra eve gittim.
İng : I went home in the afternoon.

Örn. 2:

Tr : Akşamüzeri 5'de eve geldi.
İng : He came home at 5 in the evening.

Şimdi bu anlatılanları birde tablo üzerinde görelim:

EDAT	İNG	TR
in	May	Mayıs ayında (aylarda)
	1976	1976'da (yıllarda)
	the winter	kışın (mevsimlerde)
	the 21st century	21.yy'da (yüzyıllarda)
	the stone age	taş devrinde (çağlarda)
	the future/ past	gelecekte/ geçmişte
	the morning	sabahleyin
	the afternoon	öğleden sonra
	the evening	akşam üzeri
	a second / a minute	birazdan

Tablo 20. “In” zaman edatının kullanıldığı yerler

İngilizcede kalıplaşmış birçok tabir bulunmaktadır. Bunlardan bir kısmı zaman bildiren ifadeler içerir. İşte, bu zaman bildiren tabirlerin bir kısmında “in” edatının kullanılması zorunludur.

Bunları şu şekilde tabloda gösterebiliriz:

PREP	İNG	TR
in	the course of	esnasında
	the end	en sonunda / nihayet
	the long run	en sonunda / nihayet
	advance	önceden / evvelce
	a moment	kısa sürede / birazdan
	no time	çok kısa sürede / çabucak
	time	am vaktinde
	a minute	birazdan

Tablo 21. “In” zaman edatının kullanıldığı tabirler

İngilizcede oldukça yaygın olarak kullanılan bu edat sadece zaman bildirmez. Yerine göre bulunma ve yönelme eklerinin görevini üstlenir, yer edatı olarak kullanılır ya da birçok deyişte kendi özgün anlamı dışında yer alır.

Örn. 1:

İng : Henry is in the classroom now. (Bulunma eki görevinde)

Tr : Henry şimdi sınıfta.

Örn. 2:

İng : Bush got in the car. (Yönelme eki görevinde)

Tr : Bush arabaya bindi.

Örn. 3:

İng : I am in danger. (Değiş olarak)

Tr : Tehlikedeyim.

Örn. 4:

İng : Ali participated in the party yesterday. (Fiillerle birlikte)

Tr : Ali dün partiye katıldı.

2.2.3. “ON”

Bu edat günlerde ve günlerin yazı ya da rakamla belirtildiği tarihlerde kullanılır. Kullanım yerleri şu şekildedir:

- Haftanın günlerini belirtirken kullanılır,

Örn. 1:

Tr : Pazartesi günü beni ara!

İng : Call me on Monday.

Örn. 2:

Tr : Çarşamba günü pikniğimiz var.

İng : We have a picnic on Wednesday.

İngilizcede yer alan haftanın günlerinin tamamı “day” kelimesi ile, yani “gün” ile biter. Bu durumda “on” edatı “-ü” eki görevindedir. Buna karşın Türkçede yer alan gün isimlerinin sonunda “gün” kelimesi yoktur. Daha doğrusu bir kısmında vardır ama Türkçe konuşan birçok kişi bunun farkında değildir.

Örn.:

Tr :	Perşembe	Çarşamba	Salı	Cuma
Fa :	<u>Penç-şenbe</u>	<u>Çıhar-şenbe</u>	<u>Se-şenbe</u>	-----
	Dört gün	Üç gün	İki gün	
İng :	Thursday	Wednesday	Tuesday	-----
Arp :	-----	-----	Sellase	Cum’a

Yukarıdaki örneklerde yer alan haftanın günleri Türkçeye Arapça ve Farsçadan geçmiştir.⁸⁷ Ancak Türkçe konuşanların çok büyük bir çoğunluğu haftanın günlerinin nerden geldiğini bilmez ve örneğin “Perşembe” kelimesinin “dördüncü gün” olduğunun farkında değildir. Bu yüzden de ifadelerde bazen sadece Çarşamba, bazen de Çarşamba günü denilmektedir. İşte bu yüzden İngilizcede yer alan “on” edatının günlerle birlikte kullanımında anlamı sadece “-ü” ekine karşılık gelirken, Türkçede bu edatın karşılığı “günü” kelimesidir ve bu kelime olmaksızın da günler ifade edilebilir. Bu durum İngilizce öğrenenler için tek bir edatın günlerde sabit olarak kullanılması yüzünden bir kolaylıktır, Türkçe öğrenenler için de edat ya da ek olmaksızın gün ifadelerinin kullanılması kolaylık olarak kabul edilebilir.

Örn.:

İng : See you on Monday!
Tr : Pazartesi görüşürüz!

- Rakam ya da yazı ile içinde günün belli olduğu tarihleri belirtirken kullanılır,

Örn. 1:

Tr : 3 Mayıs 1990 *Çarşamba günü* bizim pikniğimiz var.

İng : We have a picnic on Wednesday, 3rd of May, 1990.

Örn. 2:

Tr : 15 Nisan 1976 ’da doğdum.

İng : I was born on 15th April 1976.⁸⁸

Örnek 2’de yer alan sıralama rakamından önce “on” edatının gelmesinin temel nedeni şudur: İngilizcede “15 Nisan 1976” şeklinde bir tabir yoktur. Çünkü İngilizcede herhangi bir sayılabilen ismin önüne iki ve üzerinde bir rakam yazılır ise isim çoğul eki almak zorundadır. Yani “15 Nisanlar” denilmesi gerekir. Şayet çoğul eki getirilmez ise bu durumda anlam “15 Nisanlık” şekline gelir. Ancak bizim istediğimiz anlam olan “15 Nisan 1976” ifadesine ulaşabilmek için

⁸⁷ http://en.wikipedia.org/wiki/Week-day_names (10.09.2009)

⁸⁸ İngilizcede “doğdum” ifadesi ,aktif olduğu ve insanın kendi başına doğamayacağı gerçeğinden dolayı anlamsız olarak değerlendirilir ve kullanılmaz. Bunun yerine “doğduruldum” şeklinde ifade edilir.

İngilizcede “Nisanın 15’inci günü 1976” denir ve “15th (day of) April 1976” şeklinde yazıya dökülür. Görüleceği üzere “-nin günü” anlamına gelen “day of” ifadesi düşmüş ve cümle kısaltılmıştır.

Tarihlerin yukarıda açıklanan sebeplerden dolayı farklı ifade edilmesi ve farklı mantıklar yürütülmesi nedeniyle her iki dili de öğrenenler zorlanmaktadır. Ayrıca Türkçede gün, ay ve yılın birlikte belirtildiği zamanlarda ek en son söylenen yıla göre şekillenmekte iken, İngilizcede edat en küçük zaman dilimine yani güne göre şekillenmektedir.

Örn. 1:

İng : I have a test on 15th May 2009.
Tr : Benim 15 Mayıs 2009’da bir sınavım var.

Örn. 2:

İng : Today is Wednesday 10/11/2009.⁸⁹
İng : Today is Wednesday, October 11th, 2009.
Tr : Bugün 11/10/2009 Çarşamba.
Tr : Bugün 11 Ekim 2009 Çarşamba.

- İçinde “day” olan ve zaman bildiren kelimelerde kullanılır,

Örn. 1:

Tr : Kızıma *doğum günü*nde bir oyuncak aldım.
İng : I bought a toy for my daughter on her *birthday*.

Örn. 2:

Tr : Noel’de 2 günlük tatilimiz var.
İng : We have a 2-day holiday on *Christmas day*.

Örn. 3:

Tr : *Bağımsızlık günü*nde bir konuşma yapacağım.
İng : I will give a speech on the *Independence Day*.

⁸⁹ İngilizcede rakamlarla tarih bildiriminde sıra ay/gün/yıl şeklindedir. Oysa Türkçede sıralama gün/ay/yıl şeklindedir.

Yukarıda yer alan örneklerde görüldüğü gibi, İngilizcede “day” kelimesi ile kaynaşmış ya da birlikte kullanılan zaman ifadeleri “on” edatını alır. Türkçede de benzer kullanımlar mevcuttur. Ancak bir edat kullanımı yoktur. Bulunma eki olan “-de,-da” nın “gün” ifadesinin sonuna “-n” kaynaştırma ekiyle birlikte eklenmesi yeterlidir.

- Arife gecesi ifadesinde kullanılır,

Türkçede “arife günü” ifadesinin diğer gün ifadelerinden farkı yoktur. İngilizcede “arife” anlamına gelen “eve” kelimesi “gün” anlamına gelen “day” kelimesine ihtiyaç duymaz.

Örn.:

Tr : Noel gecesi-arifesi / Yılbaşı akşamı çok güzel bir hindi yedik.

İng : We ate a very nice turkey on Christmas **Eve** / New Year’s **Eve**

Oysa Türkçede “arife” kelimesi, neyin arifesi olduğu belirtilmeksizin kullanıldığında “gün” ile birlikte, neyin arifesi olduğu belirtiliyor ise “gün” olmaksızın kullanılır.

Örn. 1:

Tr : **Bayram arifesi** ne yapacaksın?

İng : What will you do on **Fest/Bairam Eve**?

Örn. 2:

Tr : Ramazan Bayramı iki hafta sonra.

Arife günü arar mısınız?

İng : Ramadan Bairam/Fest is 2 weeks later.

Can you call me on **Bairam Eve**?

Şimdi de yukarıda yer alan açıklamaların genellemesini bir tablo üzerinde görelim:

PREP	İNG	TR
on	Monday, Tuesday etc.	Pazartesi, Salı vs. (günlerde)
	15th April	15 Nisanda (günü belli olan rakamlı tarihlerde)
	birthday / Christmas day	doğum gününde/ noel gününde (içinde gün olan ya da gün ile birlikte kullanılan kelimelerde)
	New Year's Eve	Yılbaşı akşamı (Arife günü ile birlikte)
	time	zamanında

Tablo 22. “On” zaman edatının kullanıldığı yerler

Bu edat yalnızca zaman edatı olarak kullanılmaz. Bulunma ve yönelme ekleri görevinde, yer edatı olarak ya da deyişlerde kendi asıl anlamı dışında kullanılabilir.

Örn. 1:

İng : I work on the air force base. (Bulunma eki görevinde)
 Tr : Ben hava üssünde çalışıyorum.

Örn. 2:

İng : Mike got on the bus. (Yönelme eki görevinde)
 Tr : Mike otobüse bindi.

Örn. 3:

İng : There is a picture of bird on the cover of the book. (yer edatı olarak)
 Tr : Kitabın kapağında bir kuş resmi var.

Örn. 4:

İng : Ali broke the vase on purpose. (Deyiş olarak)
 Tr : Ali vazoyu kasten /bilerek kırdı.

İngilizcede edatların başka kelimelerle birlikte anlamları dışında kullanılması Türk öğrenciler için gerçek bir zorluktur, zira Türkçede bu tarz bir kullanım yoktur.

2.2.4. “BY”

İngilizcede iki harfle ifade edilen bu kelimenin Türkçesi bir kelime dizini şeklinde karşımıza çıkmakta ve “en geç -e kadar” anlamına gelmektedir.

Örn.:

Tr : **En geç** yarın **a kadar** bu işi bitirmeliyiz.

İng : We should finish this job **by** tomorrow.

İngilizcede “-e kadar” anlamına gelen bir başka edat daha vardır. Bu edat “until” edatıdır. Ancak bu edatın kullanılması durumunda “en geç” kelimesi eksik olacaktır. Şimdi bu durumu örneklerle karşılaştıralım:

Örn. 1:

İng : He hasn't called me **until** today.

Tr : Bugün **e kadar** beni aramadı.

Örn. 2:

İng : He has to call me **by** tomorrow.

Tr : **En geç** yarın **a kadar** beni aramak zorunda.

Yukarıdaki örneklerde de açıkça görüldüğü üzere, Türkçede her iki anlam için “-e kadar” edatı kullanılmakta ve “by” edatının cümleye kattığı anlama ulaşabilmek için de “en geç” kelimesi zamanın önüne ilave edilmektedir. Oysa İngilizcede yer alan ve “-e kadar” ile “en geç –e kadar” anlamına gelen edatların benzerliği yoktur. İşte bu yüzden de Türk öğrenciler “until” edatını çok daha önce öğrendikleri için tercih etmekte ve her durum için bu edatı kullanmaktadırlar.

Örn.:

Tr : En geç hafta sonuna kadar ödevimi bitirmeliyim.

İng : I must finish my homework until weekend. (normalde “by” olmalı)

2.2.5. “BEFORE”

İngilizcede zaman bildiren kelimelerden önce gelen bu edat, Türkçede “-den önce” anlamına gelir ve zaman bildiren kelimelerden sonra kullanılır.

Örn. 1:

- Tr : Çorba yemek ten önce servis edilir.
İng : The soup is served before the meal.

Örn. 2:

- Tr : Ben öğle yemeğimi sen den önce bitirdim.
İng : I finished my lunch before you.

Bu edatın yalnızca zaman edatı olarak kullanılmadığını ve yer edatı, zaman zarfı ya da bağlaç olarak da cümlede bulunabileceğini daha önce belirtmiştik.

Bu edat “after” edatının zıddıdır. Hem “after” hem de “before” edatları tek başına hem çıkma ekleri olan “-den, -dan” hem de “sonra” ve “önce” kelimelerinin cümleye kattığı anlamı tek başına üzerinde taşır. Ancak Türk öğrencilerin bir kısmı İngilizce cümle kurarken hem “sonra” hem de “-den, -dan” ekleri için ayrı ayrı kelimeler kullanmaya çalışmaktadırlar.

Örn.:

- Tr : Yemek-ten sonra seni ararım.
İng : I call you after from dinner. (yanlıştır.)

Bu edat şayet “sonra” anlamında Türk öğrencilere öğretilmiş ise “sonra” kelimesinin kullanılması gereken yerlerde yanlış ifadeler ortaya çıkabilir.

Örn. 1:

- Tr : Sonra görüşürüz.
İng 1 : See you after. (yanlış)
İng 2 : See you later. (doğru)

Örn. 2:

- Tr : Ben sen den sonra yım.
İng 1 : I am later from you. (yanlış)

İng 2 : I am **after from** you. (yanlış)

İng 3 : I am **after** you. (doğru)

Bu hatayı yapmasındaki temel neden onların daha önce öğrenmiş olduğu “Ben Adana’dan geliyorum.” cümlesinin İngilizcesinde “-den” çıkma ekini “from” ile sağlandığını bir anda hatırlamaları ve bunu yeni öğrendikleri yapıya uygulamak istemelerinden kaynaklanmaktadır. Türkçede “yemekten önce” ifadesinde yer alan “-den/-dan” ile “Ankara’dan” ifadesinde yer alan “-den/-dan” aynıdır. Oysa bu durum İngilizcede aynı değildir. İşte bu yüzden de öğrencilerin farklı “-den/-dan” anlamlarını karşılayan İngilizce sözcükleri iyi öğrenmeleri gerekmektedir. Şayet öğretmen “before” edatını anlatırken kelimenin anlamını sadece “önce” olarak verir ise öğrenci mutlaka “-den/-dan” eki için başka bir kelime kullanma ihtiyacı hissedecektir.

Örn. 1:

Tr : Ben Sinop’**tan** geldim.

İng : I came **from** Sinop.

Örn. 2:

Tr : Herkes sınav**dan önce** gergindir.

İng : Everybody is nervous **before** the exam.

İngilizcede “before” kelimesinin zaman edatı olarak adlandırılabilmesi için mutlaka zaman bildiren bir isimden önce kullanılması gerekir. Aksi halde “before” yer edatı, bağlaç ya da zarf görevinde olabilir.

Örn. 1:

İng : I want to get off the bus **before** the post office.(Yer edatı)

Tr : Postane**den önce** otobüsten inmek istiyorum.

Örn. 2:

İng : Let me know **before** you go! (Bağlaç)

Tr : Gitme**den önce** bana haber et!

Örn. 3:

İng : I haven’t tasted this **before**! (Zaman zarfı)

Tr : **Daha önce** bunu tatmamıştım.

Türkçede “-den/-dan önce” ifadesi aynı “before” gibi bağlaç olarak da kullanılmaktadır. Ancak burada Türkçe ile İngilizce arasında ortaya çok büyük bir dilbilgisi farkı çıkmakta ve bu farkın gerek Türk öğrencilere gerekse Türkçe öğrenenlere çok iyi açıklanması gerekmektedir. Bu farkı oluşturan sebep şudur: Türkçede bağlaçlarla yapılan yan cümle kuruluşlarında zaman belli değildir. Asıl zamanı ana cümle belirler.

Örn. 1:

Tr	:	<u>Öğle yemeğini bitirmeden önce</u> oğlum dışarı çıkamaz.
		Yan cümle Ana cümle
İng	:	My son can't go out <u>before he finishes his lunch.</u>
		Ana Cümle ⁹⁰ Yan Cümle ⁹¹

Örn. 2:

Tr	:	<u>Öğle yemeğini bitirmeden önce</u> oğlum dışarı çıkamadı.
		Yan Cümle Ana Cümle
İng	:	My son couldn't go out <u>before he finished his lunch.</u>
		Ana cümle Yan cümle

Örn. 3:

Tr	:	<u>Öğle yemeğini bitirmeden önce</u> oğlum dışarı çıkmayacak.
		Yan Cümle Ana Cümle
İng	:	My son won't go out <u>before he finishes his lunch.</u>
		Ana Cümle Yan Cümle

İngilizcede yan cümlelerin zamanı belirten fiillerle kullanılması zorunludur. Ancak bu yan cümleler ile ana cümlelerin öznelerinin ortak olması ve zamanlarının aynı olması halinde öznesiz kısaltma şeklinde de olabilir. Öznesiz kısaltma yapıldığında yan cümlelerin fiilinin yalın haline –ing takısı getirilmelidir. Aslında bu yönüyle İngilizce ile Türkçe benzerlik gösterir.

Örn. 1:

İng	:	<u>Before she ate her apple,</u> Ayla washed it.
Tr	:	Ayla <u>elmasını yemedenden önce</u> onu yıkadı.

⁹⁰ İng: Main Clause

⁹¹ İng: Subordinate Clause

Örn. 2:

İng : Before eating her apple, Ayla washed it.
Tr : Ayla elmasını yemeden önce onu yıkadı.

Dikkat edilirse her iki örnekte yer alan ifadelerin bir tek Türkçe karşılığı olduğu görülecektir. Konumuzun fazla dışına çıkmadan burada şu sonuca varabiliriz: Türkçede ifadede ortaya çıkan değişimler, anında kelimelerde de değişikliğe uğrar. Ancak İngilizcede ifade değişse bile kelime değişikliğe uğramaz ve anlam cümle kuruluşundan çıkartılır. Bu durum her iki dili öğrenenler için olumsuz bir aktarımdır.

Bir diğer olumsuz aktarım da Türkçede yer alan ifadelerin çoğu zaman eksiltili olmasından kaynaklanmaktadır. Şayet İngilizce öğrenen Türk öğrenciye “before”un anlamı “önce” olarak verilmiş ise, öğrenci bu anlamı kendi eksiltili konuşmasında yer alan “önce” ile bağdaştıracak ve orada normalde başka bir kelime kullanması gerekirken “before”u tercih edecektir.

Örn.:

Tr : Lütfen, önce sen sor!
İng : Please, you ask before. (Yanlış)⁹²
İng : Please, you ask before me. (Yanlış)⁹³
İng : Please, you ask first. (Doğru)⁹⁴

⁹² İngilizcede bu şekilde geçmiş olaylar için zarf görevinde “daha önce” anlamında kullanılabilir. Bu cümle geniş zaman / emir / rica olduğu için bu kullanım yanlıştır.

⁹³ Burada “before” kullanımı dilbilgisi açısından doğru olmasına karşın bu kez de anlam kaymasına uğramıştır. Olması gereken “ilk önce” ifadesi iken burada “benden önce” anlamı verilmiştir.

⁹⁴ “ilk önce” anlamını İngilizcede “before” değil “first” verir.

2.2.6. “AFTER”

İngilizcede zaman bildiren kelimelerden önce gelen bu edat, Türkçede “-den sonra” anlamına gelir ve zaman bildiren kelimelerden sonra kullanılır.

Örn. 1:

Tr : Turta yemek **ten sonra** servis edilir.

İng : The pie is served **after** the meal.

Örn. 2:

Tr : Ben öğle yemeğimi sen **den sonra** bitirdim.

İng : I finished my lunch **after** you.

Bu edat yalnızca zaman edatı olarak kullanılmaz. Yer edatı, zaman zarfı ya da bağlaç olarak da cümlede bulunabilir.

Örn. 1:

İng : I saw an accident **after** the bus stop. (Yer edatı)

Tr : Otobüs durağın **dan sonra** bir kaza gördüm.

Örn. 2:

İng : **After** I had washed my hands, I ate my dinner. (Bağlaç)

Tr : Ellerimi yıkadıktan sonra, akşam yemeğimi yedim.

Örn. 3:

İng : What happened **after**? (Zaman zarfı)

Tr : **Daha sonra** ne oldu?

İngilizcede görüldüğü üzere “after” kelimesi kimi zaman “-den sonra” kimi zaman da “daha sonra” anlamına gelmektedir. Ancak yazılışında bir değişme yoktur. Anlam cümle içerisinde üstlendiği göreve göre değişmektedir. Türkçede bu şekilde anlam değişmesi yoktur. İfadede ortaya çıkan değişimler ya eklerle ya da ilave kelimelerle sağlanır.

Bu edat “before” edatının zıddıdır. Daha önce anlattığımız “before” edatında olduğu gibi “after” edatı da tek başına hem çıkma ekleri olan “-den, -dan” hem de “sonra” edatının cümleye kattığı anlamı tek başına üzerinde taşır. Ancak Türk öğrencilerin bir kısmı İngilizce cümle kurarken “before” edatında

olduğu gibi hem “sonra” hem de “-den, -dan” ekleri için ayrı ayrı kelimeler kullanmaya çalışmaktadırlar.

Örn.:

Tr : Okan okul-**dan** sonra tenis oynamaya gider.

İng : Okan goes to play tennis after **from** school. (yanlıştır.)

Bu edat şayet “sonra” anlamında Türk öğrencilere öğretilmiş ise “sonra” kelimesinin kullanılması gereken yerlerde yanlış ifadeler ortaya çıkabilir.

Örn.:

Tr : Beni **sonra** ara!

İng : Call me **next!** (Yanlış)

İng : Call me **after!** (Yanlış)⁹⁵

İng : Call me **later!** (Doğru)

Yukarıdaki örneklerde de görülebileceği üzere Türkçede bir tane “sonra” ve “-den sonra” anlamında kelime varken, İngilizcede birden fazla ve farklı yer ve durumlarda kullanılan “-den sonra” ve “sonra” anlamında kelimeler vardır. Bunların her birinin nerelerde ve hangi durumlarda kullanılacağı Türk öğrencilere somut örnekler eşliğinde iyi anlatılmalıdır. Aksi takdirde öğrenci öğrendiği bir kelimenin anlamını Türkçede yer alan başka ifadelerle de bağdaştıracak ve normalde İngilizcede yer almayan bir ifadeyi kendince mantıklı olarak kabul ederek kullanacaktır. Bu durum İngilizce öğrenen Türkler için bir zorluk oluşturmakta iken, “sonra” kelimesinin Türkçede bir tane olması ve “sonra” kelimesinden önce kullanılan olay, durum ya da zaman ifadesine “-den, -dan” çıkma eklerinin ilave edilmesi bir nebze olsa Türkçe öğrenen İngilizce konuşanlar için kolaylaştırıcı bir durumdur.

⁹⁵ Şayet, “bir olaydan ya da şu işi bitirdikten sonra beni ara!” diyecekse bu şekilde ifade edebilir. Ama “şu anda meşgulüm, sonra bir ara ara!” şeklinde bir ifadede bulunacak ise “later” demesi gerekir.

2.2.7. “DURING”

Bu edatın İngilizcede iki farklı anlamda kullanımı vardır. Birinci anlamının Türkçe karşılığı “boyunca”, “süresince”, “müddetince”dir.

Örn.:

- İng : Ali will be absent **during** the holidays.
Tr : Ali tatil **boyunca/süresince** burada olmayacak.

Bu edatın ikinci anlamının Türkçe karşılığı “sırasında, esnasında” kelimeleridir.

Örn.:

- İng : My wallet was stolen **during** the concert.
Tr : Cüzdanım konser **enasında / sırasında** çalındı.

Türkçede birden çok eş anlamlı kelime kullanılırken, görüldüğü üzere bunların İngilizcede bir tek karşılığı vardır. Bu durum İngilizce öğrenen Türk öğrenciler için bir kolaylık olarak kabul edilebilir.

2.2.8. “FOR”

Türkçe “-dir, -dır” anlamına gelen bu edat, saniyeler, dakikalar, saatler, günler, haftalar, aylar, yıllar gibi ölçülebilen zamanların belirtilmesinde ve en çok Perfect Tense diye adlandırılan zamanda kullanılır.

Örn. 1:

- Tr : Onu **yıllardır** görmüyorum.
İng : I haven't seen him **for** years.

Örn. 2:

- Tr : Bu ödev üzerinde 3 **haftadır** çalışıyorum.
İng : I have been working on this homework **for** 3 weeks.

Türkçede perfect tense diye adlandırılan zamanı karşılayan bir zaman bulunmamaktadır. Ancak ifade olarak “bulunmakta, olmakta, yaşamakta” şeklinde söylenebilir. Ancak bu tarz ifadeler çoğu kez doğal konuşmacılar

tarafından tercih edilmemekte ve genellikle şimdiki zaman ya da şimdiki zamanın hikayesi kullanılmaktadır.

Örn. 1:

İng : I have studied at the university for three years.

Tr : Üç yıldır üniversitede okumaktayım.⁹⁶

Tr : Üç yıldır üniversitede okuyorum.⁹⁷

“For” edatını karşılayan bir edat Türkçede mevcut değildir. Bu edatın cümleye kattığı anlamı Türkçede “-dir, -dır” çekim ekleri sağlar.

“For” kelimesi şayet perfect tense diye adlandırılan zamanda, bir zaman bildiren kelimeden önce kullanılıyor ise zaman edatıdır. Aksi durumda cümle içinde farklı görevler üstlenir:

Örn. 1:

İng : I couldn't get there on time, **for** I missed the bus.

Tr : Otobüsü kaçırdığım **icin** oraya vaktinde varamadım.

2.2.9. “SINCE”

Türkçe “-den beri” anlamına gelen bu edat İngilizcede yine en çok Perfect tense ile birlikte kullanılır ve belirli bir zamanı belirtir.

Örn. 1:

Tr : *Sabah**tan beri*** çalışıyorum.

İng : I have been working **since** morning.

Örn. 2:

Tr : *Saat 2.30'**dan beri*** televizyon izliyorum.

İng : I have been watching TV **since** 2.30.

İngilizcede bu edat ya **present perfect tense** ile ya da **past perfect tense** ile kullanılmaktadır. İşte bu noktada Türkçe ile İngilizce arasında ortaya anlaşılması zor bir fark çıkmaktadır ve bu bahsi geçen zamanların Türkçe karşılığını Türkçe öğrenen yabancılara anlatmak çok zor olmaktadır. Bunun temel nedeni Türkçede bu zamanları birebir karşılayan zamanların

⁹⁶ Bu cümle Türkçe dilbilgisine uygun ve doğrudur, ancak halk arasında pek kullanılmaz.

⁹⁷ Bu cümle halk arasında tercih edilen ifade şeklindedir.

bulunmamasındandır. İngilizcede yer alan ve **present perfect tense** olarak adlandırılan zamanın Türkçede ifadesi olmasına karşın bu zamanın bir adı yoktur.

Örn. 1:

İng : I **have finished** my work since 3 o'clock.
Tr : İşimi saat 3'den beri bitirmiş bulunmaktayım.

Örn. 2:

İng : Ayla hasn't called me since morning.
Tr : Ayla sabahtan beri beni aramamış bulunmakta(aramadı).

Ancak Türkçede bu ifade halk arasında pek kullanılmaz.

Bunun yerine;

1. Tr : Sabahtan beri yatıyorum.
2. Tr : Sabahtan beri ders çalışmaktayım.
3. Tr : Sabahtan beri hiç çay içmedim.

şeklinde cümleler kullanılmaktadır. Yani, bu edatı şimdiki zaman ile ya da –di'li geçmiş zaman ile kullanmak daha yaygındır.

İkinci örnekte yer alan “çalışmaktayım” ifadesi daha çok resmi bir ortam ya da yazıda karşımıza çıkar. Oysa bu ifadelerin İngilizcede tek bir karşılığı vardır ve bu da **present perfect tense** ile yapılmaktadır.

Esasen bu zamanın Türkçe karşılığının olmaması Türkçe için bir eksikliktir. Çünkü bu zaman İngilizcede geçmişte bir zamanda başlamış ve şu anda da devam eden ya da çok kısa süre önce biten olayları anlatmada kullanılmaktadır. Dolayısıyla bu zamanla yapılan ifadenin etkisinin hala devam ettiği anlaşılmaktadır. Türkçede ise bu anlamı vermek bazen mümkün olmamaktadır. Bunun temel nedeni şudur: Türkçede yer alan zamanlar daha çok genelleme ifadeleridir. Oysa İngilizcede yer alan zamanlar aynı zamanda ek bilgi de sunmaktadır.

Örn. 1:

İng : I am living with my mother.⁹⁸
Tr : Annemle yaşıyorum.

Örn. 2:

İng : I live with my mother.⁹⁹
Tr : Annemle yaşıyorum.

Örn. 3:

İng : I haven't had breakfast.¹⁰⁰
Tr : Kahvaltı yapmamış bulunmaktayım.¹⁰¹

Örn. 4:

İng : I didn't have breakfast.¹⁰²
Tr : Kahvaltı yapmadım.¹⁰³

Türkçede “Sabahtan beri aramadı.” cümlesinin verdiği anlam ile “Sabahtan beri aramıyor.” cümlesinin verdiği anlam hemen hemen aynıdır. Buna karşın İngilizcede bu anlamı vermek için **present perfect tense**'i kullanmalıyız.

İngilizcede yer alan “since” edatının kullanıldığı bir diğer zaman da **past perfect tense** olarak adlandırılan zamandır. Bu zamanında tam bir Türkçe karşılığı yoktur. Bazen –miş’li geçmiş zaman bazen de –di’li geçmiş zaman olarak çevrilmektedir.

Örn. 1:

İng : I **had been working there since 1973** when Mehmet resigned.
Tr : Mehmet istifa ettiğinde, orada 1973’**den beri** çalışmaktaydım.

⁹⁸ Bu cümlelerin şimdiki zamanla söylenmesiyle şu durum kastedilmiştir: Şu sıralar geçici olarak annemle yaşıyorum. Normalde onunla birlikte yaşamıyorum.

⁹⁹ Bu cümlelerin geniş zamanla söylenmesiyle şu durum kastedilmiştir: Sürekli olarak annemle birlikte ikamet etmekteyim.

¹⁰⁰ Bu cümlede yer alan ifade şudur: kahvaltı yapmadım ama henüz kavalı vakti geçmiş değil, yani daha öğle olmamış.

¹⁰¹ Her ne kadar bu tarzda bir ifade Türkçede yer alıyorsa da bu ifade doğal konuşanlar tarafından pek tercih edilmez. Ayrıca bu ifadeyi kullanan kişinin artık kahvaltı yapıp yapmayacağı da bu cümleden anlaşılamamaktadır.

¹⁰² Bu cümlede yer alan ifade şudur: kahvaltı yapmadım ve artık yapmayacağım. Çünkü kahvaltı vakti geçmiş, yani öğle olmuş.

¹⁰³ Bu geçmiş zaman ifadesi de bize kahvaltı yapıp yapmayacağına dair bir bilgi vermemektedir.

Örn. 2:

İng : Ali went out after he had done his homework.¹⁰⁴
Tr : Ali ödevini yaptıktan sonra dışarı çıktı.

İşte “-den beri” anlamına gelen “since” edatını ***past perfect tense*** diye adlandırılan zamanda kullanabilmemiz için bahsi geçen olay ya da kişinin artık var olmaması gerekir.

Örn. 1:

İng : Kamil hasn't eaten a pine apple since his birth.¹⁰⁵
Tr : Kamil doğduğundan beri ananas yememiştir.

Örn. 2:

İng : Kamil hadn't eaten a pine apple since birth.¹⁰⁶
Tr : Kamil doğduğundan beri ananas yememişti.

“Since” kelimesi sadece zaman bildiren edat olarak kullanılmaz. Bu kelime ***present perfect*** ve ***past perfect*** zamanlarla kullanılırken, kendisinden sonra bir cümle gelir ise zaman bildiren zarf tümlecinin bağlacı görevindedir. Türkçede de benzer bir kullanım mevcuttur.

Örn. 1:

İng : We have been seeing each other since we first met in 1990.
Tr : İlk defa 1990'da tanıştığımızdan beri birbirimizle görüşmekteyiz.

Örn. 2:

İng : They had loved each other since they first met in 1990.
Tr : İlk defa 1990'da tanıştıklarından beri birbirlerini çok sevmişlerdi.

Eğer “since” kelimesi yukarıda belirtilen zaman ve durumlar dışında kullanılır ise çok farklı bir anlama kavuşur ve anlamı “çünkü” olur.

Örn. 1:

İng : I can't let you get in since you are below 18.
Tr : 18 yaşının altında olduğun icin senin içeri girmene izin veremem.

¹⁰⁴ Türkçede yer alan yan cümlelerde zaman belli değildir. Oysa İngilizcede yer alan yan cümlelerin de ana cümle ile uyumlu bir zamanı olmak zorundadır. Burada yer alan cümlede de bir kural uygulanmıştır. Bu kural şudur: İngilizcede geçmişte yapılan iki eylemden daha eski olan eylem ***past perfect tense*** ile daha sonra olan eylem de ***past tense*** ile verilir.

¹⁰⁵ Burada yer alan zamandan bu şahsın hala hayatta olduğunu anlıyoruz.

¹⁰⁶ Burada yer alan zamandan bu şahsın artık hayatta olmadığını anlıyoruz.

Örn. 2:

- İng : She couldn't get up early since she slept very late.
Tr : Çok geç uyuduğu icin erken kalkamadı.

Türkçe'de yer alan “-den beri” ve “çünkü” kelimeleri arasında İngilizcede olduğu gibi anlamsal hiç bir bağlantı yoktur. Bu yüzden de bu kelimenin her iki anlamı da Türk öğrencilere somut örneklerle verilmelidir. Aksi durumda öğrenciler kelimenin anlamını kendilerine öğretilen şekliyle anlamaya çalışacaklar ve bu durumda da anlam kaymalarına sebep olacaklardır.

Örn. 1:

- İng : I took an aspirin since I had a terrible headache.
Tr 1 : Kötü bir baş ağrım olduğundan beri bir aspirin aldım. (yanlış)
Tr 2 : Kötü bir baş ağrım olduğu icin bir aspirin aldım. (doğru)

Örn. 2:

- İng : I haven't seen him since I talked to him at the party.
Tr 1 : Onunla partide konuştuğum icin görüşmedim. (yanlış)
Tr 2 : Onunla partide konuştuğumdan beri onu görmedim. (doğru)

2.2.10. “UNTIL / TILL”

Bu edat İngilizcede mevcut bir diğer edatla (by) benzer anlamlara sahip olduğundan sürekli karıştırılmaktadır. “Untill/ till” edatı aslında tam olarak “-e kadar” anlamına gelmektedir. Oysa “by” edatı daha önce açıklandığı üzere “en geç -e kadar” anlamındadır.

Şimdi bu farkı iki ayrı örnekte daha iyi açıklayalım:

Örn. 1:

- Tr : Sabah a kadar televizyon izledim.
İng : I watched TV until morning.

Örn. 2:

- Tr : Ders saatine kadar kafeteryada kaldık.
İn : We stayed at the cafeteria till the lesson time.

Yukarıdaki örneklerde yer alan “until” kaldırılıp yerine “by” getirilirse anlam düşmeleri olacak ve istenen durum açıklanamamış olacaktır.

Örn.:

Tr : Ders saati **ne kadar** kafeteryada kaldık.

İng : We stayed at the cafeteria **by** the lesson time. (Yanlış)

Yukarıdaki örnekte “en geç ders saatine kadar kafeteryada kaldık” ifadesi, gerek Türkçe gerekse İngilizcede yanlış bir ifadedir. Bu yüzden bu şekilde “by” edatı kullanılmaz.

İngilizcede yer alan “until / till” edatları ve Türkçe karşılığı olan “-e kadar” edatı sadece zaman edatları olarak cümlede yer almazlar. Bu kelimeler zarf tümlecinin bağlacı olarak da cümlede bulunabilirler.

Örn.:

Tr : Gerçeği anlat **incaya kadar** sana yardım etmeyeceğim.

İng : I won't help you **until** you tell the truth.

3. SONUÇ

Dil öğrenenler ikinci dili öğrenmeye başladığında, bir dili anlamak ve üretmek için hâlihazırda bir dizi kuralı bilmektedirler. Bu kurallar tabîî ki onların ana dillerinde mevcut olan kurallardır. İşte, dil öğrenen bu kendisinde mevcut olan bildiği kuralları ikinci dili öğrenirken de kullanmak isteyecek ve bazı çıkarımlarda bulunacaktır. Bu tip yapılan çıkarımlar **aktarım**¹⁰⁷ olarak adlandırılmaktadır. Şayet dil öğrenenin ana dili ile yeni öğrendiği ikinci dili farklı ise, kişi birçok hata yapacaktır. Bu işleme **olumsuz aktarım** ya da **engelleme**¹⁰⁸ denir.

Eğer ana dil ile ikinci dil arasında benzerlikler var ise burada **olumlu aktarım** vardır ve buna da **kolaylaştırma**¹⁰⁹ denir. Corder (1978) ana dil ile

¹⁰⁷ İng: Transfer

¹⁰⁸ İng: Interference

¹⁰⁹ İng: Facilitation

ikinci dilin benzerlikler taşıması durumunda dil öğreniminin çok hızlı gerçekleşeceğini belirtmektedir.

Ana dil ile ikinci dil arasında ortaya konan karşılaştırma analizi sonucunda öğrencilerin öğrenme sürecinde yapmaları muhtemel hataları tahmin etme olanağı bulunur. Eğer yabancı dili öğreten (öğretmen) öğrenenlerin ana dilinin özelliklerine çok iyi hakim ise, öğrettiği ikinci dilde öğrenenlerin ne tür hatalar yapabileceğini de kolayca kavrayabilir ve buna göre açıklama ve alıştırmaları planlayabilir.

İngilizcede ve Türkçede “edat” tanımına baktığımızda büyük bir benzerlik göze çarpar. Her iki dilde de “kendi başlarına anlamı olmayan ancak cümle içerisinde kelimeler arasında ilgi kuran kelimeler” olarak adlandırılırlar. Dolayısıyla bir kelimenin edat olabilmesi için mutlaka bir şekilde ayrı olarak yazılması ve cümleden çıkarıldığında da anlam bozulmasına ya da kaymasına neden olması gerekmektedir.

İngilizce ile Türkçe arasında yapılan analizler sonucunda, her iki dilde de kullanımı, işlevi ve anlamları bakımından edatların bir takım benzerliklerinin olduğunu ancak farklılıklarının çok daha fazla ve dil öğrenen Türk öğrencileri olumsuz yönde etkilediğini ve bu farklılığın açıklanmaya çalışılmasının da bu durumu çok fazla düzeltmeye ya da ortadan kaldırmaya yetmediğini görmekteyiz. Dolayısıyla İngilizce ile Türkçe arasında olumsuz aktarım mevcuttur. Çünkü;

- Türkçede tek başına bulunan –de/-da ekinin karşılığı olarak İngilizcede çok fazla kelime mevcuttur.
- Türkçede edatlarla bütünleşmiş karmaşık kalıp ifadeler yok iken İngilizcede isimlerle ya da fiillerle bütünleşerek kalıplaşmış çok sayıda edatlı yapılar vardır.

İşte bu tip farklılıklar, öğrenen üzerinde olumsuz etki yapmakta ve engelleme dediğimiz anlama güçlüklerine neden olmaktadır.

İngilizce ile Türkçe arasında ortaya çıkan bir diğer önemli fark edatların anlamlarından kaynaklanmaktadır. İngilizcede yer alan tüm edatlar cümle içinde farklı kelimelerle farklı anlamlar kazanabilmektedir. Bunlar:

- a. belli isimlerden sonra gelebilir,
have confidence in = itimadı olmak
have an impression on = izlenimi olmak
- b. belli fiillerden sonra gelebilir,
look at = birine, birşeye bakmak
beware of = birşeyden sakınmak
- c. belli sıfatlardan sonra gelebilir,
be excited about = bir şey için heyecanlanmak
be surprised at = birşeye şaşırmak
- d. bir başka edatla bir arada kullanılabilirler:
look in on = kısa ziyaret yapmak

Türkçede yer alan ve İngilizcede bulunan edatların cümleye kattığı anlama yakın bir anlam veren ekler cümleye genelleme anlamı katar. Yani, “Ben ev-de-yim.” cümlesinde yer alan “-de” bulunma eki benim, evin içinde mi, önünde mi, yanında mı olduğumu bildirmek için yetersiz kalmaktadır. Bu tarzda detayları verebilmemiz için bu ekleri yer/yön bildiren kelimelerden sonra kullanmamız gerekir. Oysa İngilizcede edatlar tek başlarına detay bilgi verebilirler:

Örn.:

Tr : Ben evin için-de-yim. (Bulunma eki “-de” yer/yön bildiren “iç” kelimesinden sonra kullanılmış ve detay bilgi verilmiştir.)

İng : I am in the house. (“in” edatı “içinde” ifadesini karşılar.)

İngilizce çekimli diller grubunda yer aldığı için Türkçede olduğu gibi kelime sonuna çoğunlukla eklemeye yapılmaz. Bunun yerine anlam daha çok cümleye eklenen ilave kelimelerle karşılanır. İşte bu kelimelerin başında da edatlar gelir. Türkçede yer alan bulunma eklerinin İngilizce karşılıkları aslında birer edattır. Buna karşın Türkçede ise durum farklıdır. Türkçede yer bildiren kelimeler isimdir ve bu isimler bulunma ekleri, yönelme ekleri, ya da çıkma ekleriyle birlikte kullanılarak edat kullanımına gerek kalmadan istenen ifadeye ulaşılabilir.

Örn.:

Tr : Ben şimdi banka-da-y-ım.

İng : I am at the bank now.

Türkçede sabit edatlı deyiş kullanımı yoktur. Tabii ki Türkçede de birçok deyiş vardır. Ancak bunların tamamı sadece doğru bulunma ekini (-de, -da) kelimenin sonuna ekleyerek yapılır.

Örn.:

Tr : Eli işte, gözü oynasta!

İng : His/her hands are on the job, (but) his/her eyes are at play!

Türkçede “-de,-da” bulunma ekini tüm yer bildiren kelimelerle kullanabiliriz. Ancak İngilizcede doğru edatı kullanabilmemiz için bahsi geçen yeri iyi analiz etmemiz ve ona görede edatı seçmemiz gerekir. Daha basit bir şekilde ifade edecek olursak, yer bildiren kelimenin hangi edatla kullanıldığını ya da edat kullanmadan mı cümleyi oluşturmamız gerektiğini öğrenmek gerekir. Bu durum Türkçe öğrenenler için olumlu bir aktarım iken İngilizce öğrenen Türkler için olumsuz bir aktarımdır.

Örn.:

Tr : Ben evdeyim. Tr : Ben hava üssündeyim. Tr : Ben postanedeyim.

İng : I am home. İng: I am on the airforce base. İng: I am at the post office.

İngilizcede edatlar herhangi bir çekime uğramazlar. Ancak Türkçede bu edatları karşılayan bulunma ekleri Türkçenin ses uyumuna uygun olarak “-de, -da” ya da “-te, -ta” şeklinde yazılabilir.

İngilizcede bulunan edatların tek bir anlamı yoktur. Birlikte kullanıldıkları isim, sıfat ve fiille birlikte farklı bir anlama kavuşabilirler. Dolayısıyla Türkçede yer alan bir durum ekinin anlamını İngilizcede birden fazla edat karşılayabilir.

Örn. 1:

Tr : Bana bak!

İng : Look at me!

Örn. 2:

Tr : Onu bana ver!

İng : Give it to me!

Örn. 3:

Tr : Eşim bana güvenir.

İng : My wife relies on me.

İşte bu yüzden de Türk öğrenciler hangi durumda hangi edatı kullanacaklarını bilememekte ve akıllarına ilk gelen edatı kendilerince doğru kabul edip kullanmaktadırlar. İngilizcede bu durumlar dilin daha çok tınısıyla alakalı olduğu ya da çok detaylı bir açıklama gerektirdiği için Türk öğrenciler sürekli hata yapmaktadırlar. Bu durum Türkçe öğrenenler için bir kolaylık olarak kabul edilebilirken İngilizce öğrenen Türk öğrenciler için büyük bir zorluktur.

Bu edatlarda çok ince detaylar ve derin açıklamalar vardır. Yani “Şu durumda bu edatı kullan.” gibi bir açıklama getirilebilir. Ancak bu açıklamaları yapabilmek için dil öğrenen kişinin gerek kendi ana dilinin kurallarına gerekse İngilizcenin basit dilbilgisi kurallarına çok iyi hakim olması gerekir. Türk okullarında yoğunlaştırılmış İngilizce eğitimi verilmediği için ve öğrenenlerin yaş düzeylerinin çoğu zaman açıklamaları anlamaya yeterli olmamasından dolayı bu tarzda açıklamalar yapılamamaktadır. Dolayısıyla öğrenci birçok kalıbı aklında tutamamakta ve aklında kalan edatı da diğer kalıbın arasına ilave etmektedir.

İngilizcede ismin “-i” halinin bulunmaması ve Türkçede ismin hallerine ait eklerin zorunlu olarak kullanılması, bunu kullanmayan İngilizce konuşanların Türkçe öğrenmelerini oldukça güçleştirmektedir. Bu yüzden de Türkçe konuşmaya çalışan yabancılar bu hal eklerini unutmakta ya da kullanamamaktadırlar. Hal eklerinin de çekime uğraması onların kafasını karıştırmaktadır. Onlar da kolay olanı seçmekte ve “Ben Türkiye (-yi) çok sevdi.” şeklinde cümleler kurmaktadırlar. Bu durum bir olumsuz aktarımdır.

İngilizcede bazı yer bildiren kelimelerde yer edatı kullanılmıyor iken bunu Türk öğrenciler kavrayamamakta daha doğrusu unutmakta ve “Çarşı~~day~~ım.” ifadesinde yer alan “-da” bulunma ekini verme zorunluluğu hissetmektedirler. “I am at the downtown.” demektedirler. Halbuki “downtown” kelimesi edat almaz. Bu da olumsuz bir aktarımdır.

Yukarıda yer alan açıklamalardan çıkan bir diğer sonuç da İngilizcede edatsız yer bildirimlerinin olmasına karşın Türkçede bulunma eki olmaksızın yer bildirme yapılamayacağı gerçeğidir. Bu durum Türkçe öğrenenler için standart bir uygulama olması açısından olumlu bir durum iken İngilizce öğrenen Türklerin edat alan ve almayan kelimeleri ezberlemek zorunda olmaları olumsuz bir durumdur.

İngilizcede yer alan edatların kullanılacağı yerlerin öğrenilmesi ve ezberlenmesi gerekmekte iken Türkçede birçok yerde bir tek bulunma eki olan “-de” ya da “-da” ile bu anlamlar cümleye kazandırılabilir. İşte bulunma ekinin yer belirtmelerde ortak ek olarak kullanılması Türkçe öğrenenler için bir kolaylık olarak kabul edilebilir. Bunun tam tersi bir durum da şu şekilde ifade edilebilir: İngilizce öğrenen Türk öğrenciler tek bir bulunma ekinin karşılığı olarak birçok edat öğrenmek zorunda kalacakları için bu durum dil öğrenimi için bir zorluktur.

Türkçede kelime ile edatın birleşerek anlamları dışında bir ortak anlama kavuşmaları şeklinde bir yapı yoktur. Bu durum İngilizce öğrenen Türkler için hem ifade etmede hem de anlamada bir zorluktur.

Örn.:

in : içinde + person: kişi → in person: şahsen

Edatlı değişler Türkçede olmadığı ve İngilizcede de belli bir mantığa sığdırılamadığı için her iki dil için de büyük zorluklar ortaya çıkarmaktadır. Aslında bu ifadeler dilin tınısıyla doğrudan alakalıdır. Nasıl ki Türkçede ses uyumu olarak adlandırılan eklerdeki değişimler bir tını ise aynı şekilde İngilizcede yer alan edatlı değişlerdeki edatın anlama verdiği şey de bir tınıdır.

İngilizcede bazı fiilerden sonra zorunlu olarak edat kullanılır. Bu tarz kullanım İngilizcede oldukça yaygındır. Bu durum Türk öğrenciler için büyük bir zorluktur. Çünkü bu şekilde bir kullanım Türkçede yoktur. Bunun yanı sıra fiil ile edat birlikte yeni bir anlam oluşturduğu için gerek fiil kısmı gerekse edat kendi anlamları dışına çıkmaktadırlar. Bu durumu türk öğrenciler bir türlü kavrayamamakta ve sürekli hata yapmaktadırlar.

Örn. 1:

to turn = çevirmek, döndürmek

in = içinde

to turn in = yatmak, polise teslim olmak

Örn. 2:

İng : I'll **drop in on** Mustafa.¹¹⁰

Tr : Ben Mustafa'ya uğrayacağım.

İngilizcede yer alan “at, in, on” edatları ile ilgili olarak şunları söyleyebiliriz:

1. İngilizcede bunlar edat olarak yer alırken, bunların Türkçe karşılığı olarak kullanılan bulunma ekleri kendine has bir kelime olmadıkları için edat olarak kabul edilmemektedir.
2. İngilizcede bir şeyin bulunduğu yere göre uygun edat söylenmeli yoksa anlam kayması olacağının bilinmesi gerekirken, Türkçede bu üç edat için bulunma ekleri yeterlidir. Herhangi bir ezber yapmaya gerek yoktur.
3. İngilizcede bu üç edat bazı kelimelerle birleşerek deyim/deyiş oluştururlar. Buna karşın Türkçede sabit edatlı deyiş kullanımı yoktur.
4. İngilizcede sabit edatlı fiillerin kullanımında doğru edatın doğru fiille kullanılması zorunludur. Aksi halde anlam kayması olur. Oysa Türkçede sabit edatlı fiil kullanımı yoktur.
5. İngilizcede sabit edatlı isim gruplarının kullanımında yine doğru edatın bilinmesi zorunludur. Türkçede sabit edatlı bir isim grubu kullanımı yoktur.
6. İngilizcede sabit edatlı isim, sıfat ve fiil kullanımı da edat yönelme edatı görevini her hangi bir yazım değişikliğine uğramadan kazanır. Oysa Türkçede yönelme ekleri ile bulunma eklerinin yazımı farklıdır.

¹¹⁰ Ayrı ayrı ele alındığında, **to drop**: damlamak, düşmek; **in**: içinde; **on**: üstünde anlamlarına gelirken bu kelimelerin bir araya gelmesi ile **to drop in on**: uğramak anlamına gelmektedir.

7. İngilizcede yer alan bu edatların kullanımı ile nesne ya da kişinin bulunduğu yer hakkında daha detaylı bilgi verilmiş olur. Oysa Türkçede bulunma ekleriyle yapılan yer bildirmeleri birer genellemedir ve detay bilgi içermez. Detay bilgi için Türkçede ilave bir kelimeye ihtiyaç duyulmaktadır.

Türkçede “-den, -dan” anlamına gelen ayrı bir kelime yani edat olmadığı için İngilizcede farklı edatlarla ifade edilmesi gereken cümleler tek bir çıkma ekiyle verilebilmektedir.

Örn. 1:

Tr : Babam dan biraz para aldım.
İng : I got some money from my dad.

Örn. 2:

Tr : Tablo duvar dan düştü.
İng : The picture fell off the wall.

Örn. 3:

Tr : Uyuma dan/uykusuz araba kullanma!
İng : Don't drive without sleeping!

Yukarıdaki örnekler bize göstermektedir ki, ikinci dili öğrenenler herşeyden önce kendi dillerinin temel dilbilgisi kurallarına hakim olmalıdır. ikinci olarak, cümle içinde yer alan kelimelerin cümlede üstlendiği görevleri bilmelidirler.

Türkçede aynı doğrultu ya da düzlemde olan nesneleri ifade ederken ilave bir kelime kullanmamız gerekir. Türkçede yer alan “üstünde” ve “altında” kelimeleri aslında “above” ve “below” edatlarını tam karşılayamamıştır. Bu anlama en yakın ifadeye ulaşabilmek için “tam üstünde” ve “tam altında” denmesi daha doğru olacaktır. Ancak bu ifade bize örneğin, denizaltı ile gemi arasında boşluk var mı yoksa temas olmuş mu gibi ilave bilgileri sunmamaktadır. Oysa “above” ve “below” edatlarını duyduğumuzda bunun temassız üst tarafta/alt tarafta olmak şeklinde bir ifade olduğunu hemen anlamaktayız. Bu durum aslında Türkçe için bir eksiklik olarak değerlendirilebilir.

Örn.:

Tr : Uçak gemisi denizaltının üstünde/altındadır.
İng : The aircraft carrier is above/below the submarine.

Türkçede İngilizcede olduğu gibi, “Bir yerle temas varsa şöyle, temas yoksa böyle olur ve şu edat gelir.” gibi bir kural yoktur. Dolayısıyla “altında” ve “üstünde” kelimelerini her durumda söyleyebiliriz. Bu durum Türkçe öğrenenler için olumlu bir şey iken İngilizce öğrenen Türk öğrenciler için zor bir durum olmaktadır. Özellikle “below” ile “under” edatları arasındaki durum ile “above” ile “over” arasındaki benzerlik ve farklılıkların kavranması İngilizce öğrenen Türk öğrencilerin oldukça zamanını ve enerjisini almaktadır.

Örn. 1:

İng : 20.000 Leagues under the sea.
Tr : Denizler altında 20.000 fersah. (hala denizin içindeyiz)

Örn. 2:

İng : They tunnelled below the sea bottom.
Tr : Deniz tabanının altında tünel açtılar. (suyun teması yok)

Örn. 3:

Tr : Evin üstünde kuş var. (çatıda da olabilir, havada da)
İng : There is a bird on/over/above the house.

Örn. 4:

Tr : Uçak şehrin üzerinde uçmaktadır.
İng : The plane flies over the city.

İngilizcede “before” kelimesi kimi zaman “-den önce” kimi zaman “daha önce” anlamına, “after” kelimesi kimi zaman “sonra” kimi zaman da “-den sonra” anlamına gelmektedir. Ancak yazılışında bir değişme yoktur. Anlam cümle içerisinde üstlendiği göreve göre değişmektedir. Türkçede bu şekilde anlam değişmesi yoktur. İfadede ortaya çıkan değişmeler ya eklerle ya da ilave kelimelerle sağlanır.

İngilizce ile Türkçe arasındaki bir diğer olumsuz aktarım da Türkçede yer alan ifadelerin çoğu zaman eksiltili olmasından kaynaklanmaktadır. Şayet İngilizce öğrenen Türk öğrenciye “before”un anlamı “önce” olarak verilmiş ise, öğrenci bu anlamı kendi eksiltili konuşmasında yer alan “önce” ile bağdaştıracak ve orada normalde başka bir kelime kullanması gerekirken “before”u tercih edecektir.

Örn.:

Tr : Lütfen, önce sen dene!

- İng : Please, you try **before**. (Yanlış)¹¹¹
İng : Please, you try **before** me. (Yanlış)¹¹²
İng : Please, you try **first**. (Doğru)¹¹³

Bu olumsuz aktarım “after” edatı içinde geçerlidir:

Örn.:

- Tr : Beni **sonra** ara!
İng : Call me **next!** (Yanlış)
İng : Call me **after!** (Yanlış)¹¹⁴
İng : Call me **later!** (Doğru)

Konuşma ile yazma birbirleriyle kıyaslandığında konuşmada dilbilgisi kuralı dışında ifadeler, kelime eksiltili cümleler ya da argo ifadeler yer alırken, yazmada daha resmi, kurallara daha bağlı, çoğunlukla eksiltiden uzak ifadeler vardır. Konuşmalarda ortaya çıkan eksilteler çoğunlukla dilin hızlandırılması ve ifadenin bir an önce karşıya aktarılması için yapılmaktadır. Kısaltmalarda bir diğer durum da, kısaltmaların konuşulan yere ve kültüre göre şekillenmesidir. Dolayısıyla bir dilde ortaya çıkan eksiltili ifadeler aynı şekilde başka dile aktarılamaz. İfade öncelikle normal cümle kuruluşuna dönüştürülmeli ve şayet diğer dilde bu uzun ifadenin kısaltması var ise o dilin eksiltili özelliğine göre kısaltılmalıdır.

Örn.:

- İng : **(It is)** nice to meet you.
Tr : **(Tanıştığımıza)** memnun oldum.

İngilizcede yer alan edatların bir kısmının karşılığı Türkçede yine edat iken bir kısmının karşılığı ise edat değil de kelime sonuna gelen yönelme, bulunma ve çıkma ekleridir. Ancak bu iki durumun dışında bir başka durum daha vardır.

¹¹¹ İngilizcede bu şekilde geçmiş olaylar için zarf görevinde “daha önce” anlamında kullanılabilir. Bu cümle geniş zaman / emir / rica olduğu için bu kullanım yanlıştır.

¹¹² Burada “before” kullanımı dilbilgisi açısından doğru olmasına karşın bu kez de anlam kaymasına uğramıştır. Olması gereken “ilk önce” ifadesi iken burada “benden önce” anlamı verilmiştir.

¹¹³ “ilk önce” anlamını İngilizcede “before” değil “first” verir.

¹¹⁴ Şayet, “bir olaydan ya da şu işi bitirdikten sonra beni ara!” diyecekse bu şekilde ifade edebilir. Ama “şu anda meşgulüm, sonra bir ara ara!” şeklinde bir ifadede bulunacak ise “later” demesi gerekir.

İngilizcede bulunan edatlar yerine göre yer edatı yerine göre zaman edatıdır. İşte bu tür farklı görevlerde kullanılabilen bu tür edatların bir kısmının Türkçede bulunan karşılığı, edatın kullanıldığı yere göre yine bir edat da olabilir, bir ek almış kelime de olabilir.

Örn. 1:

İng : We are sitting **by** the window.
Tr : Pencerenin **yanında** oturuyoruz. (Bulunma eki almış)

Örn. 2:

İng : We have to finish this work **by** Monday.
Tr : Pazartesi**ye kadar** bu işi bitirmek zorundayız. (Edat)

Türkçede “binanın önündeyim/arkasındayım” ifadesinden “içinde önünde/arkasında” mı yoksa “dışında önünde/arkasında” mı olduğu ifadenin devam eden kısmında gizlidir. Oysa İngilizcede bu iki durumun iki farklı ifadesi vardır ve birbiriyle karışmaz. Ancak bu ifadenin Türkçe karşılığının bir genelleme olması yüzünden İngilizce öğrenenler, “in front of / in back of” ile “in the front of / in the back of” arasındaki farkı anlayamamakta ve her iki ifadeyi de aynı sanmaktadırlar. Bu da dili yanlış kullanmalarına neden olmaktadır.

Örn. 1:

İng : I am **in front of/in the back of** the car.
Tr : Arabanın **önünde/arkasındayım**.

Örn. 2:

İng : I am **in the front of/in the back of** the car.
Tr : Arabanın **içinde ön/arka tarafındayım**.

İngilizcede “in the middle of” edatında olduğu gibi birkaç kelime ve/veya edattan oluşan ifadeler aslında kalıp ifadelerdir ve her bir kelimenin ya da edatın anlamına fazla girmeden sadece kalıp anlamı öğretilmeli ve dizinin sırası değiştirilmeden aynen kullanılmalıdır.

İşte bu tarz kalıpların birine bakarak diğer ifadelerin de aynı kurala göre gideceği sonucuna varmak her zaman doğru olmayabilir. Örneğin burada yer alan “in the middle of” edatının “ortasında” olan anlamından yola çıkarak “üstünde” ya da “altında” ifadelerini İngilizcede oluşturmak için “middle” kelimesini çıkarıp yerine “top” ya da “bottom” yazmak yeterli gelmeyebilir.

Çünkü İngilizce öğrenen Türk öğrencilere göre oldukça mantıklı gelen bu tarz değişiklikler İngilizce konuşanların mantığında karşılık bulmayabilir.

Örn. 1:

İng : **in the middle of** the movie
Tr : film **in ortasında**

Örn. 2:

İng : **on the top of** the roof
Tr : çatı **nın üstünde**

Örn. 3:

İng : **on the bottom of** the whiteboard
Tr : yazı tahtası **nın altında**

Türkçede yer alan “vaktinde” kelimesi “vakit” kelimesi ile –inde çekim ekinin birleşmesiyle oluşmuş bir kelimedir. Bu yüzden edat değildir ve cümleden çıkarılsa da cümlede anlam düşmesi olmaz. Türkçede yer alan bu tarz kullanım aslında İngilizcede de mevcuttur. Türkçede “vaktinde” kelimesi zaman bildiren kelimeden sonra kullanılsa da olur kullanılsa da. Aynı şekilde İngilizcede “vakit” kelimesinin karşılığı olan “time” kelimesi de zaman bildiren kelimeden sonra isteğe bağlı olarak kullanılabilir. Türkçede zamanla “vaktinde” ifadesinde yer alan “vakit” kelimesi kullanımdan çıkarılmış ve –inde çekim eki tek başına zaman bildiren kelimenin sonuna eklenmiştir. Benzer şekilde İngilizcede zaman bildiren kelime “at” ve “time” ifadelerinin arasına getirilirken, bir süre sonra “time” ifadesi kısaltılmış ve cümleden düşürülmüştür. Gerek Türkçede gerek İngilizcede yer alan uzun kullanımlar dilbilgisi açısından doğru olmakla birlikte her iki dilde de kısaltılmış kullanımlar tercih edilmektedir. Bu durum her iki dil için bir benzerlik teşkil etmektedir.

Örn. 1:

İng : Don't bother me **at** noon ***(time)***!
Tr : Beni öğle ***(vakti)*****nde** rahatsız etme!

Örn. 2:

İng : We were still out **at** midnight ***(time)***.
Tr : Biz gece yarısı **vaktinde** hala dışarıydık.

İngilizcede haftanın günlerinin son kısmı “day” (gün) ile biter. Oysa Türkçede yer alan haftanın günleri Türkçeye Arapça ve Farsçadan geçmiştir ve Türkçe konuşanların çok büyük bir çoğunluğu haftanın günlerinin nereden geldiğini bilmez. Dili konuşanlar örneğin “Perşembe” kelimesinin “dördüncü gün” olduğunun farkında değildir. Bu yüzden de ifadelerde bazen sadece Çarşamba, bazen de Çarşamba günü denilmektedir. İşte bu yüzden İngilizcede yer alan “on” edatının günlerle birlikte kullanımında anlamı sadece “-ü” ekine karşılık gelirken, Türkçede bu edatın karşılığı “günü” kelimesidir ve bu kelime olmaksızın da günler ifade edilebilir. Bu durum İngilizce öğrenenler için tek bir edatın günlerde sabit olarak kullanılması yüzünden bir kolaylıktır, Türkçe öğrenenler için de edat ya da ek olmaksızın gün ifadelerinin kullanılması kolaylık olarak kabul edilebilir.

Örn.:

İng : See you on Monday!
Tr : Pazartesi görüşürüz!

İngilizcede tarih belirtirken “15 Nisan 1976” şeklinde bir tabir yoktur. Çünkü İngilizcede herhangi bir sayılabilen ismin önüne 2 ve üzerinde bir rakam yazılır ise isim çoğul eki almak zorundadır. Yani “15 Nisanlar” denilmesi gerekir. Şayet çoğul eki getirilmez ise bu durumda anlam “15 Nisanlık” şekline gelir. Ancak bizim istediğimiz anlam olan “15 Nisan 1976” ifadesine ulaşabilmek için İngilizcede “Nisanın 15’inci günü 1976” denir ve “15th (day of) April 1976” şeklinde yazıya dökülür. Görüleceği üzere “-nin günü” anlamına gelen “day of” ifadesi düşmüş ve cümle kısaltılmıştır. Tarihlerin yukarıda açıklanan sebeplerden dolayı farklı ifade edilmesi ve farklı mantıklar yürütülmesi nedeniyle her iki dili de öğrenenler zorlanmaktadır. Ayrıca Türkçede gün, ay ve yılın birlikte belirtildiği zamanlarda ek en son söylenen yıla göre şekillenmekte iken, İngilizcede edat en küçük zaman dilimine yani güne göre şekillenmektedir.

Örn. 1:

İng : I have a test on 15th May 2009.
Tr : Benim 15 Mayıs 2009’da bir sınavım var.

Örn. 2:

Tr : Bugün 11 Ekim 2009 Çarşamba.
İng : Today is Wednesday, October 11th, 2009

İngilizcede rakamlarla tarih bildiriminde sıra ay/gün/yıl şeklindedir. Oysa Türkçede sıralama gün/ay/yıl şeklindedir. Bu durum her iki dildede öğrenciler için bir zorluktur.

Örn.:

İng : Today is Wednesday 10/11/2009.
Tr : Bugün 11/10/2009 Çarşamba.

İngilizcede hem “after” kelimesi hem “before” kelimesi kimi zaman “-den sonra, -den önce” anlamlarına kimi zamanda “daha sonra, daha önce” anlamlarına gelmektedir. Ancak yazılışında bir değişme yoktur. Anlam cümle içerisinde üstlendiği göreve göre değişmektedir. Türkçede bu şekilde anlam değişmesi yoktur. İfadede ortaya çıkan değişmeler ya eklerle ya da ilave kelimelerle sağlanır.

Örn. 1:

İng : What happened after/before?
Tr : Daha sonra/önce ne oldu?

Örn. 2:

İng : Don't go out after/before midnight!
Tr : Gece yarısı ndan sonra/ önce dışarı çıkma!

Sonuç olarak şu denilebilir: Bir dil öğrenilir ve öğretilirken, hem ana dil hem amaç dilin kendine özgü kurallarının olduğu ve bu kuralların benzerlikten ziyade farklılıklar oluşturduğu göz önünde bulundurularak, olası hataları engelleyebilmek ve öğrenmeyi daha etkili hale getirebilmek için gerek ana dilin gerek hedef dilin kuralları örnekler üzerinde detaylı, ancak basit ifadelerle açıklanmalı, farklılıkların daha iyi anlaşılacağı örnek ve alıştırmalara ağırlık verilmelidir.

4. KAYNAKLAR

1. Aksan, D. vd. *Sözcük Türleri*. Ankara, TDK Yay., 1983
2. Aygün, M. *Temporale Präpositionen im Deutschen und Ihre Wiedergabemöglichkeiten im Türkischen*. Elazığ, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi c. 13 s.2, 2003
3. Aysel, H. *English Grammar, vol. 1*. Ankara, Kalkan Matbaacılık, 1993
4. Azar, B.S. *Understanding and Using English Grammar, 3rd ed*. NY, USA, Pearson Education, 2002
5. Banarlı, N.S. *Türkçenin Sırları*. İstanbul, Kubbealtı Neşriyatı, 1987
6. Banguoğlu, T. *Türkçenin Grameri*. Ankara, Türk Tarih Kurumu Basım Evi, 1990
7. Broukal, M. vd. *Preperation for Toefl Mcmillan*. London, UK, Mcmillan Education Ltd, 1990
8. Caferoğlu, A. *Türk Dili Tarihi 1-2*. İstanbul, Enderun Kitabevi, 1984
9. Ediskun, H. *Türk Dilbilgisi 5. bs*. İstanbul, Remzi Kitabevi, 1996
10. Ediskun, H. *Türk Dilbilgisi*. İstanbul, Remzi Kitabevi, 1985
11. Ediskun, H. *Yeni Türk Dilbilgisi*. İstanbul, Remzi Kitabevi, 1963
12. Ergin, M. *Türk Dil Bilgisi 14. bs*. İstanbul, Boğaziçi Yay, 1986
13. Ergin, M. *Türk Dil Bilgisi 17. bs*. İstanbul, Bayrak Basım, 1988
14. Ergin, M. *Üniversiteler için Türk Dili*. İstanbul, Bayrak Basım, 1988
15. Ergin, M. *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul, Boğaziçi Yayınları, 1985
16. Gencan, T.N. *Dilbilgisi*. Ankara, Ayraç Yay., 2001
17. Hacıeminoğlu, N. *Türk Dilinde Edatlar*. İstanbul, MEB Yayınları, Öğretmen Kitapları Dizisi 193, 1992
18. Hatipoğlu, V. *Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü 2. bs*. Ankara, TDK Yay., 1972
19. Hony, H.C. *A Turkish-English Dictionary*. London, UK, Oxford University Press, 1967
20. Kaplan, M. *Kültür ve Dil*. İstanbul, Dergah Yayınları, 1988
21. Korkmaz, Z. *Gramer Terimleri Sözlüğü*. Ankara, TDK Yay., 1992
22. Longman. *Dictionary of Contemporary English*. England, Pearson Education Ltd., 1995

23. Murphy, R. *Essential Grammar in Use*. Cambridge, UK, Cambridge University Press, 1991
24. Murphy, R. *English Grammar in Use, 2nd Ed.* Cambridge, UK, Cambridge University Press, 1994
25. Ogden, C.K. *Basic English versus the Artificial Languages*. Londra 1935
26. Ogden, C.K. *Basic English*, Londra, 1930
27. Oxford. *Advanced Learners Dictionary, 7th ed.* China, Oxford University Press, 2005
28. Porzig, W. *Dil Denen Mucize* (Çev. V.Ülkü). Ankara, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1986
29. Sak, Z. *Pratik İngilizce Dilbilgisi*. İstanbul, Sak İngilizce Öğretimi Yayınları, 1982
30. Swan, M. *Basic English Usage*. Oxford, UK, Oxford University Press, 1984
31. Taşcı, C. *Açıklamalı İngilizce Dilbilgisi*. İstanbul, İnkılap ve Aka Kitapevleri Koll. Şti., 1981
32. Topaloğlu, A. *Dil Bilgisi Terimleri Sözlüğü*. İstanbul, Ötüken Yay., 1989
33. Toparlı, R. *Son Çekim Edatları, Türk Gramerinin Sorunları II*. Ankara, TDK Yayınları 718, 1999
34. Vardar, B. vd. *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü, 2. bs.* İstanbul, ABC Kitabevi, 1998
35. Webster. *Webster's II New Riverside University Dictionary*. Boston, USA Houghten Mifflin Company, 1994
36. Yüksekaya, G.S. vd. *Türk Dili Kitabı*. İstanbul, Duyap Yay, 2006
37. Schuster, K. *Second Language Acquisition Lado and contrastive analysis*, 1997 (10 Ekim 2009)
Web: <http://www.coas.uncc.edu/linguistics/courses/4263/4263lado.htm>
38. Arber, A. *Lado, R. Linguistics across cultures: Applied linguistics for language teachers (1937)*. Michigan, USA, University of Michigan Press,
Web: <http://www.coas.uncc.edu/linguistics/courses.htm> (10.10.2009)
39. Tömer Dil Okulu Sitesi
Web: <http://www.tomer.ankara.edu.tr/dildergileri/122/7-16.pdf> (10.10.2009)
40. *Gramer Bytes İngilizce Dil Sitesi*
<http://www.chompchomp.com/terms/preposition.htm> (12.10.2009)

41. *Grammar* İngilizce Dil Sitesi
<http://grammar.ccc.commnet.edu/grammar/prepositions.htm>(15.12.2009)
42. *English Club* İngilizce Dil Sitesi
<http://www.englishclub.com/grammar/prepositions-at-in-on-place.htm>
(11.03.2010)
43. *İngilizce Eğitimi* İngilizce Dil Sitesi
<http://www.ingilizceegitimi.com/mal4.htm> (08.02.2010)
44. *Leenglish* İngilizce Dil Sitesi
<http://www.leenglish.com/page.php?id=29> (03.04.2010)
45. *Uazone* İngilizce Dil Sitesi
<http://www.uazone.org/friends/esl4rus/prepositions.html> (25.01.2010)
46. *Teslcafe* İngilizce Dil Sitesi
<http://www.teslcafe.com/prepositions-location> (17.12.2009)
47. *Linguapress* İngilizce Dil Sitesi
<http://linguapress.com/grammar/prepositions-adverbs.htm> (28.03.2010)
48. *Eğitimciler Forumu* Türkçe Dil Sitesi
<http://www.egitimcilerforumu.com/turk-dili-ve-edebiyati-ders-notlari/378-turkce-nin-dunya-dilleri-arasindaki-yeri.html> (20.04.2010)
49. *Langua in India* İngilizce Dil Sitesi
<http://www.languageinindia.com/july/almarranicontrast.html>(02.07.2009)
50. *Farabi Selçuk* Türkçe Dil Sitesi
http://farabi.selcuk.edu.tr/suzep/turkdili/dersnotlari/bolum_3/bolum03.html
(14.05.2010)
51. *English Hilfen* İngilizce/Almanca Dil Sitesi
<http://www.englisch-hilfen/en/grammar/prepositiontime.htm>(24.01.2010)
52. *Owl* İngilizce Dil Sitesi
<http://owl.english.purdue.edu/owl/resource/594/02/> (10.11.2009)
53. *Word Reference* İnternet Sözlük Sitesi
<http://www.wordreference.com/entr/during> (22.04.2010)
54. *Thesaurus* İnternet Sözlük Sitesi
<http://thesaurus.reference.com> (14.02.2010)

5. ÖZGEÇMİŞ

Doğum tarihi : 15/04/1976

Doğum yeri :Aksaray

Lise : 1990-1993, Teknik Astsubay Hazırlama Okulu, Balıkesir.

Lisans :1. (2001-2006), Çukurova Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
Almanca Öğretmenliği B.D.
2. (2001-2006), Çukurova Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
İngilizce Öğretmenliği B.D.

Çalıştığı kurum : 1994-devam ediyor, Türk Silahlı Kuvvetleri,
Hava Kuvvetleri Komutanlığı.